

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Martin Bednář

**Dopady politického hybatelství Evropské
komise v energetice na plynárenské trhy
Bulharska, České republiky a Litvy**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Martin Bednář, LL.M.**

Vedoucí práce: **doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, LL.M., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

BEDNÁŘ, Martin. *Dopady politického hybatelství Evropské komise v energetice na plynárenské trhy Bulharska, České republiky a Litvy?* Praha, 2015. 116 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, LL.M., Ph.D.

Abstrakt

Cílem této práce je vysvětlit aktuální dynamický vývoj energetické politiky EU se zaměřením na oblast plynárenství. Tato stat' dále zkoumá, jakým způsobem se na tomto vývoji podílí Evropská komise a v neposlední řadě má ověřit, zda má energetická politika EU reálný dopad na vývoj plynárenských trhů v Bulharsku, České republice a v Litvě.

Na první dvě otázky tento text odpovídá s pomocí aplikace teorie tří proudů (*Multiple streams theory*) Johna W. Kingdona. Práce dochází k závěru, že klíčovou roli v rámci tvorby energetické politiky EU sehrávala Evroská komise, která působila jako politický hybatel v Kingdonově pojetí, jenž prosazoval vybudování jednotného plynárenského trhu EU, který by se zakládal na dostatečně rozvinuté přeshraniční infrastruktuře a adekvátně diverzifikovaném importu zemního plynu. Tento závěr je podpořen aktivitou Komise, která vedla ke schválení klíčové energetické legislativy, jako byl třetí energetický balíček, a důležitých dotačních programů, jako jsou Evropský program oživení energetiky či Nástroj pro propojení Evropy.

Následně se práce věnuje rozboru třetí výzkumné otázky. Na případových studiích Bulharska, České republiky a Litvy je prokázáno, že výstupy hybatelské snahy Komise měly pozitivní dopad na vývoj plynárenských trhů ve všech třech sledovaných členských státech. Lišila se ovšem míra tohoto pokroku, která závisela na vlastní aktivitě zkoumaných členských zemí při implementaci legislativy EU a využívání evropských dotací na výstavbu plynárenské infrastruktury.

Abstract

The goal of this thesis is to explain the current dynamical development of the energy policy of the EU with the focus on the gas sector. Furthermore, this work examines what role in that process plays the European Commission. Lastly, it seeks to ascertain whether the EU's energy policy has a real impact on the development of the gas markets of Bulgaria, Czech Republic and Lithuania.

The first two questions are answered with the aid of John W. Kingdon's *Multiple stream theory*. The conclusion has it that the key role in the creation of the EU's energy policy was taken up by the European Commission, which can be described as the Kingdon's policy entrepreneur. As a true entrepreneur the Commission attempted to build the way for the creation of the single EU gas market, which would be based on sufficient cross-border infrastructure and diversified gas imports. Such a conclusion is supported by the Commission's activities leading to the adoption of important energy legislation, as the third energy package, and essential funds as were European Energy Programme for Recovery and the Connecting Europe Facility.

Latter, this work looks into the third research question. On the case studies of Bulgaria, the Czech Republic and Lithuania it proves, that the outputs of the entrepreneur activities of the Commission have had a positive impact on the progress of all the gas markets in the chosen EU member states. However, the rate of this progress differed, since it depended on the own performance of the three states in adopting EU legislation and drawing the EU funds on the infrastructure development.

Klíčová slova

Energetická politika, zemní plyn, plynárenství, EU, Evropská komise, politický hybatel, politické proudy, plynárenské trhy, evropské právo

Keywords

Energy policy, Natural gas, Gas sector, EU, European Commission, Policy entrepreneur, Policy streams, gas markets, EU law,

Rozsah práce: 165 301 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Zároveň souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia a prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného titulu.

V Praze dne 13. dubna 2015

Martin Bednář

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno:

Martin Bednář, LL.M.

E-mail:

m.bed@seznam.cz

Semestr:

Letní

Akademický rok:

2014/2015

Název práce:

Limity politického hybatelství Evropské komise v evropské politice se zemním plynem v případových studiích Bulharska, České republiky a Litvy

Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):

Letní 2014/2015

Vedoucí diplomového semináře:

Doc., PhDr., JUDr. Ivo Šlosarčík, LL.M., PhD.

Vedoucí práce:

Doc., PhDr., JUDr. Ivo Šlosarčík, LL.M., PhD.

V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?

Oproti původnímu zadání z roku 2013 došlo k výměně zemí, ve kterých by mělo probíhat zkoumání limitů politického hybatelství Evropské komise při snaze o vytvoření volného evropského trhu s plynem a větší diverzifikaci importu plynu. Na místo studia tří pobaltských států a ČR bude řešitel zkoumat limity aktivit Komise na příkladech Bulharska, České republiky a Litvy.

Původní předpoklad práce, zadané v roce 2013, ale zůstal nezměněn. Diplomová práce bude vycházet z premisy, že Evropská komise působí v energetické politice se zemním plynem jako politický hybatel v Kingdonově pojetí. V práci bude aplikována Kingdonova teorie tří proudů (Multiple streams theory) na politický systém EU, v němž EK plní roli politického hybatele, nebo-li advokáta, veřejné politiky, jež má za cíl vytvořit jednotný trh se zemním plynem a diverzifikovat import zemního plynu do EU.

Řešitel tedy bude v práci zkoumat, jaké jsou limity politického hybatelství Evropské komise. Tyto limity budou zkoumány na případových studiích Bulharska, České republiky a Litvy. Případové studie těchto zemí byly zvoleny z důvodu vhodného znázornění příkladů dobré praxe a špatné praxe, jelikož se vývoj trhu se zemním plynem v Bulharsku, České republice a Litvě v horizontu let 2000-2014 výrazně lišil.

Politické hybatelství ze strany EK dosáhlo v České republice kýžených výsledků, neboť nastal pokrok v liberalizaci trhu se zemním plynem. Dále se zvýšila diverzifikace importu skrze realizaci strategické infrastruktury, jako jsou plynovody Gazela a Stork I, které skrze propojení na Německo a Polsko snížily závislost na dovozu plynu z Ruské federace. Obdobně v Litvě došlo k pozitivnímu posunu. Byť je Litva stále ze 100 % zásobována ruským zemním plynem, na konci roku 2014 by měl být uveden do provozu LNG Terminál v Klaipedě, který je spolufinancován z rozpočtu EU a který by měl výrazně zvýšit nezávislost Litvy na ruském importu. Naproti tomu Bulharsko by mělo sloužit jako příklad špatné praxe, kdy možnosti plynoucí z aktivit EK a EU zůstávají nevyužity. Bulharská závislost na ruském plynu stále dosahuje 100 %, přičemž je tento stav zhoršován pomalou implementací třetího energetického balíčku a participací Bulharska na výstavbě plynovodu South Stream, jehož právní rámec je dle EK

v rozporu s evropským právem.

Výzkumná otázka týčící se na limity politického hybatelství Komise zůstala beze změny. V návaznosti na aktuální stav bádání lze poté formulovat předpoklad, že limity tohoto hybatelství, v jehož rámci Komise používá investiční nástroje či aktivního vyjednávání, tkví především v ochotě domácích akterů ve zkoumaných státech participovat na dotváření společného evropského trhu se zemním plynem a další diverzifikace importu. Postoj domácích akterů pak může být do velké míry determinován externím vlivem ze strany Ruské federace.

Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?

V návaznosti na postup bádání doznala práce změn v teritoriálním i časovém vymezení. Pro zkoumání limitů politického hybatelství Komise byly vybrány případové studie tří členských států EU: Bulharska, České republiky a Litvy. Z hlediska časového vymezení došlo rovněž k posunutí zkoumaného období na horizont let 2000-2014, kdy bude zkoumán vývoj trhů se zemním plynem

Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?

1. Úvod

- přehled dosavadního bádání

- metodologie

2. Kingdonova teorie tří proudů a teoretické vymezení politického hybatelství EK

3. Vymezení vnější a vnitřní právní kompetence EU v energetice

4. Obecný vývoj politiky se zemním plynem na úrovni EU

5. Případová studie Bulharska

6. Případová studie České republiky

7. Případová studie Litvy

8. Závěr

Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?

Z hlediska užití metodologie bude práce spočívát na kvalitativní analýze evropské legislativy a odborných právních a politologických textů. Práce zároveň využije preventivní akční plány zpracované členskými státy na základě nařízení č. 994/2010. V neposlední řadě budou pro analýzu využity dokumenty příslušných národních energetických regulačních úřadů a dokumenty Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav ENTSO-G. Práce rovněž zahrnuje tři případové studie, které budou komparovány.

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

Diplomová práce bude výrazně čerpat z publikací Evropské komise, Oxford Institute for Energy Studies a dalších think-tanků. Dále budou využity dokumenty národních energetických regulačních úřadů a dokumenty ENTSO-G.

Za nové prameny lze zejména označit:

Grigas, A., 2012. The Gas Relationship between the Baltic States and Russia: politics and

commercial realities[pdf] The Oxford Institute for Energy Studies.

Yafimava, K. 2013. The EU third package for gas and gas target model: major contentious

issues outside and inside the EU [pdf] The Oxford Institute for Energy Studies.

Grigas, A., 2012. Legacies, Coercion and Soft Power: Russian Influence in the Baltic States [pdf] Chatham House

Grigas, A., 2013. The Politics of Energy and Memory between the Baltic States and Russia, Ashgate Publishing

SWD(2014) 330 final/3, "In-depth study of European Energy Security"

SEC(2006)1724., “DG Competition Report on Energy Sector Inquiry”, para.19, This document mirrors COM (2006) 851 Final, “Communication from the Commission— Inquiry pursuant to Article 17 of Regulation (EC) No 1/2003 into the European gas and electricity sectors (Final Report)”(10 January 2007)

SWD(2012)368 final, “Energy markets in the European Union in 2011”

DG Energy, “Quarterly Report Energy on European Gas Markets” Volume 5, issue 4, (2012a)

Buchan, “Expanding the European dimension in Energy Policy: The Commission’s latest initiatives,” (2011) The Oxford Institute for Energy Studies

Riley, “Commission v. Gazprom: The antitrust clash of the decade?” (2012) Centre for European policy studies

Scholz and Purps. “The Application of EU Competition Law in the Energy Sector” 4 Journal of European Competition Law & Practice (2013)

Ministretstvo Průmyslu a Obchodu ČR, PREVENTIVE ACTION PLAN required for removing or mitigating identified risks for providing deliveries of natural gas in the Czech Republic

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

- došlo ke změně názvu práce
- došlo ke změně ve výběru členských států pro případové studie
- došlo k zásadnímu zúžení a precizace zkoumané oblasti
- důkladnější práce se sekundární literaturou

Podpis studenta a datum:

4.9.2014

Schváleno:	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčíkovi, LL.M., Ph.D. za jeho cenné rady, podněty a připomínky, které mně byly v průběhu zkoumání velmi nápomocné. Dále bych chtěl poděkovat poděkovat Mgr. Martině Macákové, MSc. a Mgr. Robertovi Jůzovi za jejich zpětnou vazbu ve finální fázi výzkumu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	11
1. Úvod	12
2. Přehled dosavadního bádání	16
3. Metodologie	18
4. Kingdonova teorie tří proudů a teoretické vymezení politického hybatelství Evropské komise	21
4.1. Teorie tří proudů (Multiple streams theory)	21
4.2. Aplikace Kingdonovy teorie tří proudů na energetickou politiku a aktivity Evropské komise	27
4.2.1. Kingdonův politický problém v rámci plynárenské politiky EU	27
4.2.2. Proud veřejných politik, vytvoření jednotného plynárenského trhu EU a posílení diverzifikace dodávek	33
4.2.3. Politický proud a vymezení kompetence v energetice	34
4.2.4. Okna příležitostí a aktivita politického hybatele Evropské komise	39
5. Dopady politického hybatelství Evropské komise na plynárenské trhy Bulharska, České republiky a Litvy	49
5.1. Případová studie Bulharska	51
5.1.1. Původní stav bulharského trhu se zemním plynem v letech 2004-07 a postoj Bulharska v rámci energetické politiky EU	51
5.1.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu BG; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury	53
5.1.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu BG	62
5.2. Případová studie České republiky	66
5.2.1. Původní stav českého trhu se zemním plynem v letech 2004-07 a postoj ČR v rámci energetické politiky EU	66
5.2.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu ČR; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury	71
5.2.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu ČR	79
5.3. Případová studie Litvy	82
5.3.1. Původní stav litevského plynárenského trhu v letech 2004-07 a postoj Litvy v rámci energetické politiky EU	82
5.3.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu LT; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury	84
5.3.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu LT	92
6. Závěr	94
Summary	99
7. Seznam Literatury	100

Seznam použitých zkratek

ACER - Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů

CEF - Nástroj pro propojení Evropy

EEPR - Evropský program oživení energetiky

EK - Evropská komise

ENTSO-G - Síť provozovatelů plynárenských přepravních soustav

EP - Evropský parlament

ERÚ - Energetický regulační úřad

EU - Evropské Unie

FID - Finální investiční rozhodnutí

ITO - Nezávislý provozovatel přenosové soustavy

ISO - Nezávislý provozovatel soustavy

MEEBG - Ministerstvo ekonomiky a energetiky

MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu

MMR - Ministerstvo pro místní rozvoj

OU – Oddělené vlastnictví

SDEU - Soudní dvůr EU

SEWRC - Státní energetické a vodárenské regulační komise

SFEU - Smlouva o fungování EU

SEU - Smlouva o EU

SVE - Střední a východní Evropa

TJ - Terajoul

TYNDP - Desetiletý plán rozvoje sítí

1. Úvod

Energetickou politiku Evropské Unie (EU) v oblasti plynárenství lze v posledních letech označit za jednu z nejdynamičtěji se rozvíjejících oblastí evropského integračního procesu. Kvůli „skrytému“ válečnému konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskou federací, který odstartovala série občanských protestů zvaná Euromajdan,¹ i předcházejícím politickým sporům mezi Kyjevem a Moskvou z let 2006 a 2009, žije EU v neustálém napětí z přerušení dodávek plynu z Ruska.² Zásadní důležitost energetické politiky EU, konkrétně energetické bezpečnosti, si tak z kraje jednadvacátého století musel začít uvědomovat takřka každý Evropan s alespoň mírným zájmem o zahraniční politiku.

EU se nachází v situaci, kdy Rusko stále platí za jejího nejvýznamnějšího importéra zemního plynu. Hlavní tranzitní cestou pro řadu členských států EU dále zůstává trasa přes Ukrajinu skrze plynovody Bratrství a Sojuz.³ V případě vyřazení trasy z provozu, nebo pokud dojde k přerušení přívodu plynu, čelí EU vážným problémům. S uzavřením plynárenských kohoutků na pokyn Moskvy mají navíc členské státy EU četné zkušenosti. V době druhého politického sporu mezi Ukrajinou a Ruskem v roce 2009, kdy došlo pro neshody o platby za plyn k zastavení ruských dodávek, nebyla řada členských zemí EU s to pokrýt svou energetickou spotřebu. Vinou nedostatku plynu bylo například Slovensko nuceno vyhlásit stav nouze, přičemž České republice zbývaly zásoby plynu toliko na 40 dní.⁴

Ve světle těchto událostí na evropském kontinentě přišla Evropská komise (EK) 25. února 2015 ústy komisaře Šefroviče s návrhem na vytvoření Energetické unie, jejíž první pilíř cílí na posilování energetické bezpečnosti a solidarity mezi členskými státy.⁵ Návrh Energetické unie je zatím poslední a nejambicióznější z legislativních plánů Komise v rámci vytváření energetické politiky EU. Komise v jeho rámci navrhuje řadu dříve v evropské

---

¹ Série protestů byla vyvolána odřeknutím podpisu asociační dohody EU s Ukrajinou.

² ZELENKA, Petr. *Je konflikt na Ukrajině „hybridní válkou“?* [online] poslední revize 06.11.2014 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://www.iir.cz/en/article/je-konflikt-na-ukrajine-hybridni-vaalkou>>, Ukraine police disperse EU-deal protesters [online] *BBC News*, poslední revize 30.11.2013 Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-europe-25164990>>, Evropská komise. *Communication: European Energy Security Strategy (COM(2014) 330 final)* [online] 28.5.2014 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014DC0330>>

³ U.S. Energy Information Administration. *16% of natural gas consumed in Europe flows through Ukraine* [online] poslední revize 16.03.2014 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=15411>>

⁴ Ibid, Česko dostává jen čtvrtinu ruského plynu, Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/cesko-dostava-jen-ctvrtinu-ruskeho-plynu-slovensko-hlasi-stav-nouze-123-/ekonomika.aspx?c=A090106_112222_ekonomika_pin>

⁵ Evropská komise. *Communication: Energy Union Package, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy (COM(2015) 80 final)* [online] 25.2.2015 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN>>, s.4

energetice nemyslitelných prvků, jako jsou možné společné nákupy energetických komodit za celou EU, intenzivní přímá účast Komise ve sjednávání energetických smluv mezi členskými státy a třetími zeměmi či významné posílení evropského regulačního orgánu Agentury pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER).

Vzhledem k dynamickému vývoji je cílem této práce zodpovědět následující výzkumné otázky:

- (1) Jaká je příčina rapidního prohloubení evropské integrace v plynárenském sektoru v období od roku 2004 do poloviny roku 2015?
- (2) Jakým způsobem proces vytváření energetické politiky EU probíhal?
- (3) Má posílená energetická politika EU reálný dopad na vývoj plynárenských trhů v třech sledovaných členských státech EU?

Dodejme, že výzkumné otázky (1) a (2) jsou podstatné zejména k daným okolnostem. Ještě z kraje jednadvacátého století byly plynárenské trhy v rámci EU striktně oddělené a ovládané národními vertikálně integrovanými podniky, jako byl E.ON, Gaz de France či RWE, které byly aktivní jak v distribuci plynu, tak i kontrolovaly správu národních přenosových plynárenských soustav.

V návaznosti na tři výzkumné otázky byly formulovány dvě hypotézy, jež bude tato práce ověřovat. S otázkami (1) a (2) souvisí následující hypotéza:

- 1) K rapidnímu prohloubení integrace v plynárenství došlo především díky hybatelským aktivitám Evropské komise, která umě využívala proměny v politickém proudu v souladu s teorií tří proudů Johna W. Kingdona.⁶

Výzkumná otázka (3) vedla k vymezení druhé hypotézy:

- 2) Posilování energetické politiky EU má reálný dopad na vývoj plynárenských trhů ve všech třech sledovaných státech v Bulharsku, České republice a Litvě. Míra tohoto vývoje však bude odvislá od vlastní aktivity těchto států ve využívání výstupů energetické politiky EU.

---

⁶ KINGDON, John W. *Agendas, alternatives and public policies*. 2nd ed. New York: Harper Collins, 1995, 253 s. ISBN 0-673-52389-6.

Záměrem této práce je potvrdit nebo vyvrátit výše formulované hypotézy. K vysvětlení vývoje energetické politiky EU a nalezení odpovědí na výzkumné otázky (1) a (2) bude využita etablovaná teorie tří proudů amerického politologa Johna W. Kingdona. Tato teorie, původně vytvořená pro politický systém Spojených států amerických, má za cíl poskytnout vysvětlení, proč jsou některé veřejné politiky schváleny, zatímco jiné upadnou v zapomnění.

Jádro této teorií tkví v tvrzení, že v rámci každého politického systému vedle sebe existují tři proudy: a) proud politických problémů, b) proud veřejných politik a c) politický proud. V situacích, kdy se tyto proudy spojí, vznikají okna příležitostí pro schválení nových veřejných politik. V Kingdonově teorii figurují tzv. političtí hybatelé, což jsou advokáti různých veřejných politik, kteří investují své zdroje za účelem prosazení jimi hájených politických koncepcí. Toto úsilí je zpravidla motivováno veřejným zájmem.

V rámci počátečního zkoumaného období v letech 2004-2007 byl při aplikaci teorie tří proudů na politický systém EU, při zaměření se na plynárenské trhy, identifikován Kingdonův politický problém ve vysoké závislosti podstatné skupiny členských států EU na importu zemního plynu z Ruské federace. Tento problém byl dále zvýrazněn absencí nezbytné přeshraniční infrastruktury v rámci EU a nespolehlivým jednáním Moskvy, jakožto dodavatele. Řada států tak byla odkázána na libovůli Kremlu.

V návaznosti na tento problém byla EK, jakožto politickým hybatelem na úrovni EU, vytvořena veřejná politika, jež spočívala ve vybudování jednotného plynárenského trhu EU, který by se opíral o nezbytnou přeshraniční infrastrukturu a dostatečně diverzifikovaný import zemního plynu. V roce 2015 byla tato veřejná politika vybavena značkou Energetické unie.

Záměrem této stati je prokázat, jak ve vhodných chvílích, kdy se díky proměnám politického proudu v rámci EU otevírala okna příležitostí, Komise krůček po krůčku prosazovala dílčí opatření pro vytvoření jednotného plynárenského trhu EU. V průběhu času tímto způsobem EK iniciovala a pomohla prosadit klíčovou energetickou legislativu EU, jako byly například tři energetické balíčky.⁷ Zasadila se i o důležité dotační programy, například Evropský program oživení energetiky (EEPR) nebo Nástroj pro propojení Evropy (CEF), které umožňují výstavbu nezbytné přeshraniční infrastruktury.⁸

---

⁷ Třetí energetický balíček obsahuje dvě směrnice 2009/73/ES a 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a zemním plynem a tři nařízení 2009/713/ES, 2009/714/ES a 2009/715/ES, viz seznam literatury.

⁸ Evropský parlament a Rada EU. *Nařízení 2009/663/ES o zavedení programu na podporu hospodářského oživení prostřednictvím finanční pomoci Společenství pro projekty v oblasti energetiky*. [online] 13.7.2009 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?qid=1428226875202&uri=CELEX:32009R0663>>, Evropský parlament a Rada EU. *Nařízení 2013/1316/EU, kterým se vytváří Nástroj pro propojení Evropy*. [online] 11.12.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R1316>>

Tato práce se ovšem nemíní zastavit při rozboru tvorby energetické politiky na úrovni EU, nýbrž si klade za cíl proniknout o krok dále. Cílem je nalézt odpověď na výzkumnou otázku (3), tedy zjistit, jaký reálný dopad měla energetická politika EU a hybatelství EK na vývoj plynárenských trhů ve třech členských státech střední a východní Evropy. Na případových studiích Bulharska, České republiky a Litva je tak zkoumáno, zda výsledky hybatelské aktivity EK měly reálný dopad na pozitivní vývoj plynárenských trhů všech těchto zemí. Výzkumná analýza se následně snaží kvalifikovat míru tohoto vývoje a ukázat, že úspěšnost dopadů hybatelství Komise úzce souvisela s vlastní aktivitou jednotlivých členských států při implementaci evropské legislativy, využívání dotačních pobídek z rozpočtu EU i ve volbě zahraničně politického postoje vůči Ruské federaci.

Bulharsko poslouží jako příklad špatné praxe, kdy mělo hybatelství Evropské komise pouze omezený dopad. Sofie totiž provedla pozdní a nesprávnou implementaci třetího energetického balíčku a další plynárenské legislativy. Zároveň ve sledovaném období od roku 2007 do počátku roku 2015 Bulharsko selhávalo ve výstavbě klíčové plynárenské infrastruktury a namísto toho se spolu s Ruskem zapojilo do stavby plynovodu South stream, byť byl tento projekt pravděpodobně v rozporu s evropským právem.

Naproti tomu Česká republika a Litva představují příkladné státy, které včasné implementovaly energetickou legislativu EU a zároveň velmi aktivně čerpaly evropské dotace na výstavbu klíčových infrastrukturních projektů. Výsledkem této snahy bylo významné posílení jejich energetické bezpečnosti skrze vybudování přeshraničních plynárenských propojení rezultující v diverzifikaci importu plynu. Díky tomuto posunu byly oba státy schopny podstatně omezit svou energetickou závislost na Moskvě.

Co se týče struktury práce, v druhé kapitole bude představen přehled dosavadního bádání, z kterého tato práce vychází a jež se snaží doplnit. Třetí kapitola se bude zabývat metodologií práce včetně zdůvodnění volby členských států pro tři případové studie. Předmětem čtvrté kapitoly bude aplikace Kingdonovy teorie tří proudů na energetickou politiku EU a zároveň zde bude vymezena role Evropské komise jako politického hybatele. Pátá kapitola následně zkoumá dopady politického hybatelství Komise na plynárenského trhy vybraných členských států, přičemž zahrnuje i tři případové studie Bulharska, České republiky a Litvy. Závěrečná šestá kapitola má za cíl podat odpověď na výzkumné otázky a shrnout závěry tohoto bádání.

2. Přehled dosavadního bádání

Ačkoliv se energetická politika EU nezdá stávat námětem studia řady akademiků i analytiků z praxe, ať už v tuzemském, nebo zahraničním kontextu doposud chybí komplexní vysvětlení energetické politiky za pomoci vhodně aplikované teorie, která by zevrubně zapracovala i právní a politické aspekty fungování politického systému EU. Tuto studii tak lze chápat jako snahu o zaplnění této mezery. Zároveň se ale tato práce nemíní zastavit na úrovni rozboru tvorby energetické politiky v rámci rozhodovacího procesu v EU. Záměrem tohoto textu je postoupit o krok dále a zkoumat dopady energetické politiky EU na plynárenské trhy v jednotlivých členských státech. Za použití Kingdonovy teorie tří proudů je nejprve komplexně rozebrána tvorba energetické politiky EU a následně je přistupeno ke zkoumání dopadů této politiky ve třech zvolených členských státech. Právě touto dvoufázovostí se tato diplomová práce snaží přispět novou perspektivou do oblasti studia energetiky v rámci politických věd.

Je nicméně samozřejmostí, že tato práce staví, jak na úrovni teorie, tak i na poli faktografickém na řadě textů, jež byly sepsány před jejím zpracováním. Z hlediska teorie je základním stavebním kamenem, jak již bylo zmíněno v úvodu, publikace *Agendas, alternatives and public policies* od Johna W. Kingdona.⁹ V této práci se Kingdon pokusil vysvětlit fungování politického systému USA pomocí vytvoření teorie tří proudů: 1) proudu politických problémů, 2) proudu veřejných politik a 3) politického proudu, které se v určitých chvílích spojují a vytvářejí okna příležitostí pro schválení různých veřejných politik. V rámci této teorie mají ústřední úlohu političtí hybatelé, kteří fungují jako advokáti veřejných politik.

Kingdonovu teorii tří proudů následně několik autorů aplikovalo na politický systém EU. Jedním z prvních byl Giandomenico Majone se svou prací *Regulating Europe*, v níž aplikoval teorii tří proudů na sociální politiku EU.¹⁰ Další akademici se poté výrazněji zaměřili na téma politického hybatelství úzce související s Kingdonovou teorií. V kontextu sociálního hybatelství můžeme jmenovat Heike Grimmovou a její text *Entrepreneur – Social Entrepreneur – Policy Entrepreneur, Typologische Merkmale und Perspektiven*.¹¹ V kontextu politického systému EU poté Bryan Wendon v článku *The Commission as image-venue entrepreneur in EU social policy* přisoudil Evropské komisi roli politického hybatele

---

⁹ KINGDON, John W., C.d.

¹⁰ MAJONE, Giandomenico. *Regulating Europe London*. 1st. ed. New York: Routledge, 1996, 315 s. ISBN 0-415-14295-4.

¹¹ GRIMM, Heike. *Entrepreneur – Social Entrepreneur – Policy Entrepreneur, Typologische Merkmale und Perspektiven. Zeitschrift für Politikberatung*, 2011, vol. 3, no. 3-4. s. 447

v sociální politice a blížeji rozebral její postupy při medializaci a shromažďování všeobecné podpory pro schvalování veřejných politik.¹²

Hybatelství Komise v energetické politice se poté věnovaly především dvě statě, a to *Path dependence and Commission activism in the evolution of the European Union's external energy policy* z pera Sebastiana Mayera¹³ a *European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism* od Tomase Maltbyho.¹⁴ Obě tyto práce jsou ovšem rozsahově omezenějšího charakteru a neposkytují tak dostatečný prostor pro vymezení aktivit Evropské komise a jejich opory v právním rámci Unie. Mayerova práce se navíc soustředí pouze na externí dimenzi energetické politiky EU a zcela opomíjí tvorbu vnitřního energetického trhu. Oba texty zároveň zůstávají pouze na úrovni teorie a nezkoumají, jaký dopad mají aktivity Komise na reálný vývoj energetických trhů v členských státech.

Při aplikaci teorie tří proudů na energetickou politiku EU bylo nezbytné čerpat z řady dalších textů právní, faktografické a expertní povahy. Jmenujme ty nejzásadnější. Za účelem vymezení povahy kompetence EU v energetice byly velmi nápomocné práce Pieta Eeckhouta *EU External Relations Law* a Sanam S. Haghighiové *Energy Security and the Division of Competences between the European Community and its Member States*.

Z hlediska faktografie byla nejzásadnější prací *A Power Audit of EU-Russia Relations* autorského dua Marka Leonarda a Nica Popesca, která podává ucelený úvod do vztahů mezi Ruskem a EU, a to nejen v oblasti energetiky. Téma energetických vztahů EU-Rusko dále rozvinuli Boussena a Locatelli ve stati *Energy institutional and organizational changes in EU and Russia: Revisiting gas relations*. Podrobněji se problematikou dovozní závislosti EU na ruském plynu zabíral článek *Beyond dependence: How to deal with Russian gas* Pierra Noëla. Aktuální vzhled do iniciativ Komise nabídla mimo jiné práce *Expanding the European dimension in Energy Policy: The Commission's latest initiatives* Davida Buchana. Vedle zmíněných textů byla využita řada publikací předních think-tanků jako jsou *Oxford Institute for Energy Studies*, *Centre for European Policy Studies* či *Centre for European Reform*.

---

¹² WENDON, Bryan . The Commission as image-venue entrepreneur in EU social policy. *Journal of European Public Policy*, 1998. vol. 5, no. 2.

¹³ MAYER, Sebastian. Path dependence and Commission activism in the evolution of the European Union's external energy policy. *Journal of International Relations and Development*, 2008. vol. 11, s. 251-278

¹⁴ MALTBY, Tomas. European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism. *Energy Policy*, 2013. vol. 55, s. 435–444

3. Metodologie

Výzkum prováděný v této práci se soustředí na zodpovězení tří výzkumných otázek:

- (1) Jaká je příčina rapidního prohloubení evropské integrace v plynárenském sektoru v období od roku 2004 do poloviny roku 2015?
- (2) Jakým způsobem proces vytváření energetické politiky EU probíhal?
- (3) Má posílená energetická politika EU reálný dopad na vývoj plynárenských trhů v třech sledovaných členských státech EU?

V souvislosti s těmito výzkumnými otázkami byly formulovány dvě hypotézy.

- 1) K rapidnímu prohloubení integrace v plynárenství došlo především díky hybatelským aktivitám Evropské komise, která umě využívala proměny v politickém proudu v souladu s teorií tří proudů Johna W. Kingdona.
- 2) Posilování energetické politiky EU má reálný dopad na vývoj plynárenských trhů ve všech třech sledovaných státech v Bulharsku, České republice a Litvě. Míra tohoto vývoje však bude odvislá od vlastní aktivity těchto států ve využívání výstupů energetické politiky EU.

Co se týče výzkumných otázek (1) a (2), tato diplomová práce vychází z premisy, že Evropská komise působí v evropské energetické politice se zaměřením na zemní plyn jako politický hybatel v Kingdonově pojetí vymezeném v teorii tří proudů (*Multiple streams theory*).¹⁵ Tato práce vysvětlí Kingdonovu teorii na obecné rovině, aby posléze přistoupila k její aplikaci na politický systém EU.

V rámci aplikace teorie tří proudů bude vymezena role, kterou v rámci evropské energetické politiky Evropská komise sehrává. Na základě řady legislativních návrhů, investičních pobídek a rozhovorů se zúčastněnými aktéry bude ověřována hypotéza 1) a bude zkoumáno, zda Evropská komise sehrává roli politického hybatele s jednoznačným cílem prosadit vytvoření jednotného plynárenského trhu EU, který by disponoval větší bezpečností dodávek a diverzifikoval import plynu.

---

¹⁵ KINGDON, John W., C.d.

Poté, co bude úloha Evropské komise jako politického hybatele dostatečně empiricky podložena, přistoupíme ke zkoumání výzkumné otázky (3), tedy dopadů tohoto hybatelství na třech případových studiích Bulharska, České republiky a Litvy. Předmětem této fáze zkoumání je především snaha zjistit, zda mají aktivity Evropské komise cílcí na prosazení společného plynárenského trhu EU reálný dopad na vývoj plynárenských trhů těchto třech vybraných členských států, které vstoupily do EU v letech 2004-2007. Cílem je dále určit, jaké má politické hybatelství Komise v těchto státech dopad; zda přispívá k pozitivnímu vývoji plynárenských trhů EU směřujících k propojenosti a bezpečnosti dodávek, či je tomu naopak a aktivity Komise zde nedosahují kýžených výsledků.

Pro zkoumání dopadů aktivit Komise ve třech členských státech byla zvolena forma komparativní případové studie.¹⁶ Na základě několika definovaných oblastí, jako je vývoj závislosti na importu plynu z Ruska, správná implementace energetické legislativy EU či výstavba infrastruktury spolufinancované z prostředků EU apod., provedeme srovnávací analýzu vývoje tří plynárenských trhů. Záměrem přitom bude ověření úspěšnosti dopadů evropské energetické politiky, konzistentně prosazované Komisí, na trhy se zemním plynem v Bulharsku, Česku a Litvě.¹⁷

V této práci bude zvolená forma komparativní studie sloužit k výkladu teorie tří proudů a úlohy Evropské komise v prosazování evropské energetické politiky. Popis vývoje plynárenských trhů v třech členských státech EU nicméně souběžně poslouží i jako další empirická ilustrace reálných dopadů politického hybatelství Evropské komise.¹⁸

Co se týče výběru tří zemí pro případové studie, bylo k němu přistoupeno na základě jejich vzájemné srovnatelnosti.¹⁹ Bulharsko, Česko a Litva jsou nové členské státy EU, které přistoupily v letech 2004 a 2007. V minulosti byly všechny tyto státy ekonomicky a surovinově orientovány na Sovětský svaz, což dokládá i nebývale vysoká míra závislosti na dovozu ruského plynu. V roce 2004 dle údajů Eurostatu ČR importovala 68 % své hrubé domácí spotřeby plynu z Ruska.²⁰ V témže roce Bulharsko importovalo 96 % hrubé domácí spotřeby z Ruska a Litva celých 100 %.²¹

---

¹⁶ KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. In: DRULÁK, Petr (eds.) *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 255. ISBN 978-80-7367-385-7. s. 62–91.

¹⁷ Více také: ECKSTEIN, Harry. Case Study and Theory in Political Science. In: GREENSTEIN, Fred and POLSBY, Nelson. (eds.). *Handbook of Political Science*. 1st ed. Addison-Wesley Pub. 1975. ISBN 0201026066. s. 79-138

¹⁸ KARLAS, Jan, C.d. s. 65

¹⁹ KARLAS, Jan, C.d. s. 68

²⁰ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/database>>

²¹ Ibid.

Ze skupiny deseti nových středoevropských států byly Bulharsko, Česko a Litva vybrány jako příklady dobré a špatné praxe. Pozitivními příklady jsou Česko a Litva, jež se snaží vhodně využívat investiční programy EU k realizaci infrastrukturních projektů jako jsou plynovody Stork I, či LNG terminál v Klaipedě.²² Na opačné straně stojí Bulharsko, jež neúplně transponovalo legislativu třetího energetického balíčku, za což na něj byla ze strany EK v roce 2013 podána žaloba pro porušení povinností vyplývajících ze Smluv na základě čl. 258 Smlouvy o fungování EU (SFEU).²³ Obdobně Bulharsko namísto výstavby strategické infrastruktury přispívající k propojení evropských plynárenských trhů participovalo na stavbě plynovodu South stream, jehož právní rámec byl dle EK v rozporu s evropským právem.²⁴

Na základě analýzy těchto tří členských států bude ověřována zejména hypotéza 2). Ta souvisí s otázkou, zda úspěšnost hybatelství Evropské komise závisí na ochotě členských států a další domácích aktérů participovat na dotváření společného evropského trhu se zemním plynem, posilování bezpečnosti dodávek a další diverzifikaci importu.

Závěrem uvedeme, že z hlediska metodologie tato práce spočívá na kvalitativní analýze evropské legislativy a odborných právních a politologických textů. Při bádání jsou využívány analýzy Evropské komise věnující se vývoji evropských plynárenských trhů. Práce zároveň využívá preventivní akční plány zpracované členskými státy na základě nařízení 994/2010/EU. Stejně tak staví na dokumentech zpracovaných národními energetickými regulačními úřady v Bulharsku, Česku a Litvě. Pro předkládanou analýzu byly dále využity dokumenty Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav ENTSO-G. V neposlední řadě bylo čerpáno z několika strukturovaných rozhovorů s úředníky Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) a Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) a e-mailových korespondencí s p. Polinou Palievou zástupkyní bulharského Ministerstva ekonomiky a energetiky a tiskovým mluvčím RWE p. Martinem Chalupským.

---

²² NET4GAS. *Česko-polský propojovací plynovod (STORK)* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/cesko-polsky-propoj/>>, BRADLEY, Bryan. *Latvian BMGS Gets Deal to Build Jetty for Lithuania LNG Terminal* [online] *BloombergBusiness*, poslední revize 19.3.2013 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.bloomberg.com/news/2013-03-19/latvian-bmgs-gets-deal-to-build-jetty-for-lithuania-lng-terminal.html>>, GRIGAS, Agnia. *The Gas Relationship between the Baltic States and Russia: politics and commercial realities* [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, , poslední revize 10.10.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<https://www.oxfordenergy.org/2012/10/the-gas-relationship-between-the-baltic-states-and-russia-politics-and-commercial-realities/>>

²³ Evropská Komise. *Internal energy market: Commission refers Bulgaria, Estonia and the United Kingdom to Court for failing to fully transpose EU rules*. [online] poslední revize 24.1.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-42_en.htm>

²⁴ NORMAN, Laurance. *EU Tells Bulgaria to Stop Work on Gazprom's South Stream Project* [online] *The Wall Street Journal*, poslední revize 3.6.2014 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://online.wsj.com/articles/eu-tells-bulgaria-to-stop-work-on-gazproms-south-stream-project-1401811829>>

4. Kingdonova teorie tří proudů a teoretické vymezení politického hybatelství Evropské komise

4.1. Teorie tří proudů (*Multiple streams theory*)

Teorie tří proudů (*Multiple streams theory*) byla v originále vytvořena za účelem vysvětlení amerického politického systému. Její přínos spočíval v tom, že nabízela odpovědi na otázky, proč a kdy dojde u některých veřejných politik k jejich úspěšnému prosazení, zatímco se jiné politiky vůbec nedostanou do vládního programu jednání.

Jak již bylo naznačeno v úvodu, v rámci své teorie Kingdon definuje tři proudy, jež plynou vedle sebe v každém politickém systému.²⁵ Tyto proudy se někdy střetávají a jindy zase rozpojují. Dle Kingdona jsou ale na sobě vzájemně nezávislé. Při popisu těchto proudů Kingdon nejprve vymezuje proud politických problémů.

Ve všech politických systémech existuje řada společenských či politických problémů, které různými cestami upoutají pozornost aktérů vně i uvnitř vlády tím, že si vyžadují nalezení určitého politického řešení. Kingdon udává příklady typických problémů, jako jsou zvyšující se náklady na lékařskou péči, snižující se dostupnost této péče či závadné zdravotní návyky populace.²⁶ Výčet problémů v daném politickém systému však může být nekonečný, přičemž může zahrnovat ekonomickou recesi nebo nekvalitní vzdělávací systém.

Kingdon popisuje proces, kterým problémy zachytávají pozornost zúčastněných stran.²⁷ Nejčastěji se tak stává skrze monitoring vládních i nevládních organizací, jež pravidelně sledují svou zájmovou či gesční oblast a upozorňují na potenciální negativní jevy. Určitý problém ovšem může být definován i v rámci nezávislé studie, která zkoumá nějakou oblast a ve svém závěru delimituje určité překážky pozitivního vývoje.

Obecně, co se týče Kingdonova pojetí problémů, je důležitý způsob, jakým se problém vymezí.²⁸ Pokud je problém charakterizován nějakou změnou k horšímu, má tím větší šanci upoutat na sebe pozornost, čím rapidnější bude povaha jeho negativního vývoje. Pokud je tento vývoj charakterizován výraznou krizí, bude řešení takového problému pro politické aktéry přednější. Atraktivitu řady problémů v očích aktérů s rozhodovací pravomocí zvyšuje i

---

²⁵ KINGDON, John W., C.d. s.92

²⁶ Ibid., s.92

²⁷ Ibid., s. 95-119

²⁸ Ibid., s. 97-98

jejich případná počitatelná povaha. Počitatelné problémy lze snadno definovat a následně deklarovat úspěch při docílení vykazatelného zlepšení.

Kingdon uzavírá vymezení proudu politických problémů (*Problem stream*) zdůrazněním role hodnot a kategorizace při definici problémů.²⁹ Dle něj totiž vedle sebe existují dva pojmy: situace a problém. To, zda je nějaká situace chápána jako problém, záleží na hodnotovém rámci aktérů s rozhodovací pravomocí. Podle Kingdona tak například američtí konzervativci budou nazírat chudobu obyvatelstva jako nějaký stav či situaci, ale nebudou tuto chudobu chápat jako problém, který by si vyžadoval vládní zásah. V protikladu vůči tomu pak demokraté budou na chudobu obyvatelstva nahlížet jako na problém vyžadující vládní intervenci.

Vedle veřejných problémů existuje druhý Kingdonův proud veřejných politik (*Policy stream*).³⁰ Uvnitř tohoto proudu se nabízí velká řada různých politických návrhů a koncepcí, přičemž některé bývají brány vážněji a jiné méně. Nositeli těchto politických návrhů jsou zpravidla experti na danou oblast z vládního i soukromého sektoru. Výběr mezi touto masou různých politických koncepcí záleží na řadě faktorů. Kingdon především klade důraz na technickou proveditelnost těchto návrhů veřejných politik a jejich politickou přijatelnost.³¹

Nejpodstatnějším faktorem při selekci mezi mnoha návrhy veřejných politik je zpravidla zásah politického hybatele.³² Politickými hybateli nazývá Kingdon advokáty různých návrhů veřejných politik, jejichž cílem je přesvědčit relevantní aktéry o vhodnosti jimi nabízených řešení. Tito hybatelé mohou působit „*uvnitř či vně vlády, ve volených či úřednických pozicích, v rámci lobbyistických skupin nebo think-tanků.*“³³

Posledním ze tří Kingdonových proudů je proud politický (*Political stream*), jenž je v americkém prostředí popisován následovně: „*skládá se z takových věcí jako jsou veřejné mínění, nátlakové skupiny, kampaně, výsledky voleb, stranické či ideologické rozložení sil v Kongresu nebo změny v administrativě.*“³⁴ Vymezení platné pro politický proud v USA lze snadno využít pro většinu demokratických politických systémů včetně toho, na jehož bázi funguje EU.

Veřejné mínění hraje v rámci politického proudu velmi důležitou roli a musí být potenciálním návrhům politických řešení nakloněno. Dle Kingdona tak například návrh na plošnou deregulaci sektoru dopravy v USA v sedmdesátých letech minulého století uspěl

---

²⁹ Ibid., s. 116--119

³⁰ KINGDON, John W., C.d. s. 122-151

³¹ Ibid., s. 140-141

³² Ibid., s. 129

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., s.152

zejména pro obecnou nechuť vůči státním zásahům, která v té době ve Spojených státech panovala.³⁵

Jak je patrné již z úvodní definice, součástí politického proudu je i systém vládnutí. Kingdon v této věci konkretizuje především dva aspekty: 1) vládu odvozující svou činnost z výsledku z demokratických voleb a 2) hranice vládnutí, jež jsou dány ústavním pořádkem.³⁶ Se změnou vlády se pak zpravidla pojí nástup nových politických aktérů, kteří se sebou přináší návrhy vlastních veřejných politik nebo jsou pouze otevření alternativním politickým řešením, které jejich předchůdci odmítali.

Hranice vládnutí jsou v právních státech definované ústavním pořádkem každé země. Vláda i další na ní nezávislé orgány mají přesně vymezené kompetence, jejichž přesahování je v právním státě zapovězeno. Všichni aktéři a političtí hybatele v rámci politického proudu tedy musí mít na paměti otázku působnosti jednotlivých politických a administrativních orgánů, pokud chtějí prosadit nové veřejné politiky.

Důležitost politického proudu tkví především v tom, že proměny, jež v něm nastávají, se pojí s výskytem oken příležitostí pro prosazení veřejných politik. Dojde-li k volbám, které změní sílu jednotlivých politických stran v parlamentu, či afěře vedoucí k pádu vlády a následným personálním změnám ve státní správě, nabízí se zároveň příležitost pro politické hybatele usilovat o schválení nové legislativy. Obdobně, pokud zaznamená veřejné mínění nějaký výrazný posun směrem k danému politickému problému, může to vést k tomu, že se zainteresované strany otevřou dříve odmítaným koncepcím veřejných politik. Dle Kingdona ale tato změna klimatu musí být natolik zásadní, aby si jí byli všichni relevantní aktéři vědomi.³⁷ Politický proud a proměny v jeho rámci jsou tedy jedny z primárních determinantů prioritizace návrhů nových regulací na vládní agendě. „*Všichni relevantní aktéři v politickém systému, ne pouze politici, totiž zvažují, zda je rovnováha sil v politickém proudu nakloněna jejich plánovému kroku,*“ uvádí Kingdon.³⁸

Přejdeme nyní k vysvětlení podstaty a vzniku oken příležitostí. Okna příležitostí v Kingdonově pojetí vznikají spojením tří nezávislých proudů. V určité situaci tedy společnost musí tížit nějaký veřejný problém a zároveň musí být v rámci proudu veřejných politik připraven schůdný návrh nějaké politické koncepce, která by na daný problém reagovala. Změna v rámci politického proudu, ať už nové volby či výměna klíčového personálu ve vládě či státní správě, pak připraví půdu pro prosazení dané veřejné politiky

---

³⁵ Ibid., s.154

³⁶ Ibid., s.161-165

³⁷ KINGDON, John W., C.d. s.171

³⁸ Ibid.

v legislativní formě. Výskyt oken příležitostí tak představuje jedinečnou možnost pro politické hybatele prosadit preferované veřejné politiky. I proto dle Kingdona tito hybatelé krouží vně i v rámci vlády s pečlivě připravenými politickými koncepcemi. „Číhají“ na neobvyklé proměny v politickém proudu a jakmile nastane vhodný moment, vystoupí se svou koncepcí do popředí a pokusí se ji různými cestami prosadit.³⁹

Připravenost a pohotovost je u politických hybatelů nezbytná, jelikož se okna příležitosti otevírají zřídka a často zůstávají přístupná jen po krátkou dobu. Pokud hybatelé propásnou vhodnou chvíli, okna se zavírají a nezbývá než si počkat na jejich další výskyt. Okna příležitosti se mohou otevírat nahodile i plánovaně. Nahodilý výskyt zpravidla padá na vrub nečekaným událostem. Může jimi být například výpadek energetických zdrojů či různé nehody a přírodní katastrofy.⁴⁰ Právě tyto nahodilé incidenty jsou s to významně otrást veřejným míněním, které je součástí politického proudu, čímž propůjčí politickým hybatelům ty nejpádňější argumenty pro zavedení nové nezbytné regulace. Klasickým příkladem nahodilého otevření okna příležitosti byla v evropském kontextu havárie jaderné elektrárny v japonské Fukušimě v roce 2011. Tento výbuch výrazně posílil odpůrce jaderné energie v rámci německé společnosti. Následný veřejný diskurz a stupňující se společenský tlak donutily vládu Angely Merkelové výrazně urychlit přechod německé energetiky z jádra na obnovitelné zdroje, čímž započal proces *Energiewende*.⁴¹

Okna příležitostí se však mohou otevírat i pravidelně. Typickým příkladem jsou volby, které ohraničují funkční období politických orgánů. Při výměně politické garnitury vzniká povětšinou volný prostor pro schválení nových veřejných politik. Okna příležitostí se předvídatelně vyskytují ale i v jiných případech: „*Například plánovaná novelizace nějakého programu poskytuje zainteresovaným aktérům šanci prosadit jejich preferovaný projekt nebo zájem,*“ popisuje Kingdon.⁴²

V rámci politického systému EU lze s určitostí za pravidelné okno příležitosti označit jak dobu před koncem každého víceletého finančního rámce, který dle čl. 312 Smlouvy o fungování EU (SFEU) upravuje finanční periodu dlouhou minimálně pět let, tak i každoroční vyjednávání o jednoletém rozpočtu, jenž je ukotven v čl. 313 SFEU. Nespornou výhodou pravidelných oken příležitostí je jejich předvídatelnost, která umožňuje všem

---

³⁹ Ibid., s.173

⁴⁰ KINGDON, John W., C.d. s.177

⁴¹ HUEBNER, Christian. Accelerated “Energy transition” in Germany after Fukushima: An Overview of the German “Energiewende, [online] *Facts & Findings, Konrad-Adenauer-Stiftung*. 2013. no. 103 10.10.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z:< http://www.kas.de/wf/doc/kas_31227-544-2-30.pdf?131022153357>

⁴² KINGDON, John W., C.d. s.173

zainteresovaným skupinám dopředu si připravit vlastní politické koncepce a usilovat o jejich schválení.

Co se týče oken příležitostí a soutoku tří Kingdonových proudů, političtí hybatelé rovněž fungují jako jacísi facilitátoři tohoto splývání, jelikož vhodně propojují návrhy veřejných politik s problémy, na které by měly reagovat. Hybatelé rovněž slouží jako mediátoři, když o svých návrzích diskutují, připomínají je a upravují s cílem dosáhnout jejich úspěšného schválení. Při této snaze ochotně investují své zdroje, ať už je to v podobě energie, času, reputace nebo financí.⁴³

Kingdon definuje několik vlastností, kterými musí být úspěšný hybatel vybaven.⁴⁴ Za prvé musí být politické hybatele slyšet, což se může zakládat buď na jejich expertní znalosti, nebo na formální rozhodovací funkci. Za druhé musí mít hybatelé výborné vyjednávací schopnosti a dostatečné kontakty. Za třetí musí být vytrvalí. Úspěšní političtí hybatelé někdy musí své veřejné politiky hájit i několik let, než dojde k jejich úspěšnému schválení.

Jaké úmysly ale vedou politické hybatele k investování rozsáhlých zdrojů ve snaze o schválení veřejných politik? Dle Kingdona tím političtí hybatelé většinou sledují své osobní zájmy, jako je kariérní postup nebo rozšíření vlastního úřadu, případně agentury. Další skupinu hybatelů pak k aktivitě povzbuzuje politické smýšlení a jejich odměnou je podíl na vytváření veřejných politik, které udávají směr chodu společnosti. Poslední skupině pak Kingdon přisuzuje čistě solidární pohnutky a zálibu v každodenní politice.⁴⁵

Kategorii hybatelů, kteří vyvíjí svou činnost na základě altruistických úvah, se věnuje i Majone. Majone aplikuje Wilsonovu původní klasifikaci veřejných politik dle nákladů, jež jsou spojeny s implementací, a zisků, které z těchto politik plynou občanům.⁴⁶ Náklady i zisky veřejných politik mohou být buď soustředěné nebo rozptýlené. Pakliže jsou náklady implementace nějaké politiky rozptýlené na celou společnost a zároveň ze zavedení této politiky profituje společnost jako celek a nikoliv nějaká zájmová skupina, Wilson takovou politiku nazývá jako majoritární. Příklady takových politik je mnoho. Mezi majoritární nebo-li většinové politiky patří například politika vzdělávání či oblast veřejného zdravotnictví. V takových oblastech je vyloučeno, že by nějaké úzké skupině obyvatelstva plynuly nepřiměřené benefity, zatímco by většinová společnost náklady na tuto veřejnou politiku

---

⁴³ KINGDON, John W., C.d. s. 188

⁴⁴ Ibid. s. 188-190

⁴⁵ Ibid. s.130-131

⁴⁶ WILSON, John Q. *The Politics of Regulation*, 1st. ed., Basic Books, 1980, 468 s., ISBN:0465059686. s.366-372

hradila, ale byla by vyloučena z pobírání z ní plynoucích užitků. Z toho důvodu se kolem majoritárních politik nesoustředí zájmové skupiny.

Majone se ale zaměřuje na protikladný typ politik, v případě kterých jsou náklady koncentrovány u nějakého segmentu společnosti, zatímco z výstupů této politiky těží společnost jako celek. Dle něj se do této kategorie řadí většina sociálních politik. „*Náklady na čistší vzduch a vodu, bezpečnější výrobky a lepší pracovní podmínky jsou, minimálně na počátku, financovány konkrétními segmenty průmyslu,*“ argumentuje Majone.⁴⁷ Wilson tyto typy politik se soustředěnými náklady a rozptýlenými benefity označuje jako politiky hybatelské, přičemž tvrdí, že jejich prosazení je velmi problematické.⁴⁸

Jelikož jsou zisky plynoucí z hybatelských politik distribuovány napříč celou společností, pro běžné občany je těžké se zorganizovat do nějaké funkční platformy, která by prosazovala schválení těchto politik. A to i přesto, že by z jejich schválení profitoval každý občan, ať už čistým vzduchem nebo bezpečnějšími výrobky. Oproti tomu dané segmenty průmyslu, které jsou potencionálním předmětem regulace relevantní veřejnou politikou, jsou již ze své podstaty organizované a schopné účinně hájit své zájmy. Zástupci průmyslu mají rovněž bohatší prostředky pro případný lobbying u politiků, kteří v dané věci rozhodují.

Kvůli této nerovnováze sil mezi širokou neorganizovanou veřejností a úzkým dobře organizovaným segmentem průmyslu je nutné, má-li být daná politika schválena, aby se na scéně zjevil nějakým obhájce veřejného zájmu. Ten by měl být schopen přispět k úspěšnému schválení dané veřejné politiky i pomocí mobilizace podporovatelů z řad veřejnosti.

Hybatelům sledujícím celospolečenské zájmy se věnuje i Grimmová.⁴⁹ Upozorňuje na fakt, že v hospodářsky vyspělých státech neustále sílí fenomén sociálního hybatelství. U sociálních hybatelů dle Grimmové bývá upozaděno hledisko ekonomického zisku, přičemž se jejich počínání soustředí na oblasti, kde trh selhává. Sociální hybatelství je přitom v Evropě hluboce zakořeněno, Grimmová tuto tradici mapuje až do 19. století. Mezi pionýry tohoto sociálního aktivismu pak řadí Florence Nightingalovou, průkopnici zdravotní péče, nebo Henriho Dunanta, spoluzakladatele Mezinárodního Červeného kříže.⁵⁰ Grimmová definuje i politické hybatele, kteří mohou sledovat stejné pohnutky jako hybatelé sociální. Primární úloha politického hybatele pak podle ní tkví především v mediátorství aneb „*stavění mostů mezi státem, trhem a občanskou společností.*“⁵¹

---

⁴⁷ MAJONE, Giandomenico, C. d. s. 77

⁴⁸ MAJONE, Giandomenico, C. d. s.76

⁴⁹ GRIMM, Heike, C. d. s.447

⁵⁰ Ibid. s. 442

⁵¹ Ibid.

4.2. Aplikace Kingdonovy teorie tří proudů na energetickou politiku a aktivity Evropské komise

Pro využití maximálního potenciálu teorie tří proudů při vysvětlení úlohy, kterou sehraává Evropské komise ve tvorbě energetické a plynárenské politiky EU, nyní přistoupíme k aplikaci této teorie na politický systém EU. Nejprve bude nutné definovat politický problém na trzích se zemním plynem EU. Dále popíšeme nabízenou veřejnou politiku v podobě vytvoření společného plynárenského trhu EU, posílení energetické bezpečnosti a zvýšení diverzifikace v importu plynu ze třetích zemí, jež byla v rámci posledního vývoje označena značkou Energetická unie.⁵² Poté se zaměříme na to, jaké změny v politickém proudu EU přispěly k vytvoření oken příležitostí pro prosazení předmětné veřejné politiky. V následující části pak doplníme popis úlohy Komise, která byla hlavním politickým hybatelem těchto změn v energetice na úrovni EU. Tím také připravíme půdu pro navazující kapitoly, v nichž se budeme věnovat analýze dopadů politického hybatelství Komise na plynárenské trhy Bulharska, České republiky a Litvy.

4.2.1. Kingdonův politický problém v rámci plynárenské politiky EU

Pro dostatečné pochopení strukturálních problémů, které tíží evropské trhy se zemním plynem, především region střední a východní Evropy, je nezbytné krátce popsat nejen vývoj těchto trhů, ale i roli, kterou na těchto trzích sehraává hlavní importér plynu, Ruská federace.

Zemní plyn má v rámci evropského energetického mixu velmi významné postavení, přičemž jeho podíl na energetické spotřebě dále stoupá. Zatímco v roce 1995 byl podíl zemního plynu v tomto mixu 20 %, do roku 2010 se zvýšil již na 25 % a Komise navíc předpokládá další růst závislosti EU na plynu.⁵³ Rovněž v devadesátých letech začali analytici upozorňovat na nebezpečí plynoucí ze skutečnosti, že v EU neexistoval žádný jednotný trh se zemním plynem.⁵⁴ Právě naopak, bylo možné charakterizovat plynárenské trhy jako trhy striktně vertikálně rozdělené podle hranic členských států EU. Tento nepříznivý stav

---

⁵² Evropská komise. *Communication: Energy Union Package*, C. d.

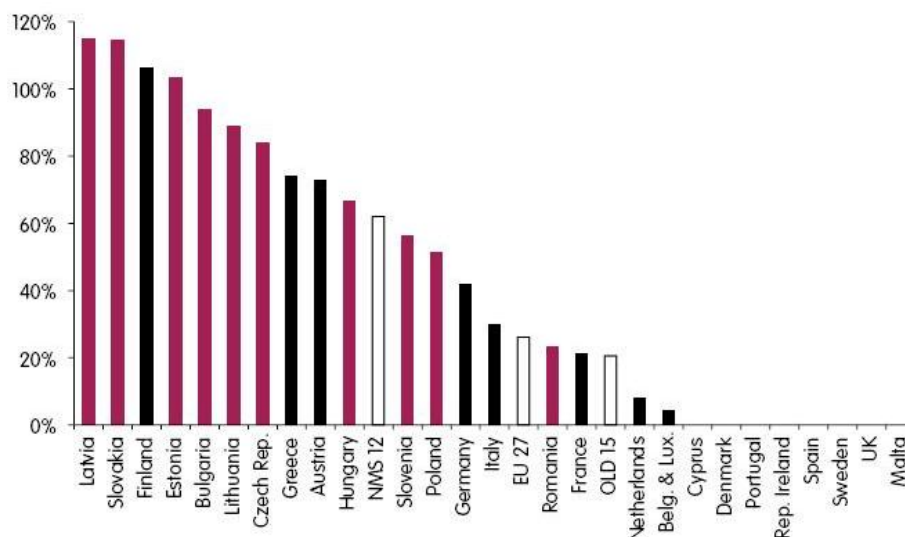
⁵³ Evropská komise. *Communication: Investment projects in energy infrastructure (SWD(2012)367)* [online]. 15.11.2012 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0367:FIN:EN:PDF>>

⁵⁴ CESR and ERGEG. *CESR and ERGEG advice to the European Commission in the context of the Third Energy Package, Draft Response to Question F.20, Market Abuse Consultation Paper (CESR/08-509)* [online] 10.2008 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.esma.europa.eu/system/files/CESR_ERGEG_FS_01_10_08.pdf>

infrastrukturálního propojení napříč EU se navíc výrazně zhoršil rozšířením EU o země střední a východní Evropy v letech 2004 a 2007.

Zhoršení stavu plynárenských trhů EU po rozšíření v letech 2004-2007 bylo dáno především dvěma strukturálními deficity nových členských států; a) nízkou měrou přeshraniční plynárenské infrastruktury a b) vysokou závislostí na dodávkách ruského plynu. Jak je zřejmé z grafu č. 1⁵⁵, převážná většina nových členských zemí dosahovala více než 80 % závislosti na těchto dodávkách ruského plynu. V roce 2006 se jednalo konkrétně o Lotyšsko, Slovensko, Estonsko, Bulharsko, Litvu a Českou republiku, přičemž ani stav závislosti Maďarska, Polsko a Slovinska nebyl uspokojivý a pohyboval se mezi 50-70 %. Tuto nebezpečnou míru závislosti pak Rusko umě využívalo k prosazení svých zájmů.⁵⁶

Graf č. 1, Ruský plyn jako podíl primární plynárenské nabídky (2006)

Source: BP Statistical Review; Eurostat

Díky vysoké míře závislosti na jediném importérovi trpěli odběratelé plynu ve střední a východní Evropě (SVE) nedostatečnou bezpečností dodávek.⁵⁷ Další příčinou vládnoucí nestability byly i nedostatečné zásobní kapacity států SVE, což představovalo vysoké riziko v případech výpadku dodávek. Především Bulharsko, Estonsko, Litva a Polsko byly vysoce zranitelné vůči přerušení dovozu plynu. Pokud by se uzavřely plynové kohoutky, tamní

⁵⁵ NOËL, Pierre. Beyond dependence: How to deal with Russian gas.[online] *European Council of Foreign*, poslední revize. 7.11.2008 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR-09-BEYOND_DEPENDENCE-HOW_TO_DEAL_WITH_RUSSIAN_GAS.pdf>

⁵⁶ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu. A Power Audit of EU-Russia Relations. [online] *European Council of Foreign*, poslední revize. 7.11.2007 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.ecfr.eu/publications/summary/a_power_audit_of_eu_russia_relations>

⁵⁷ NOËL, Pierre, C.d. s.13

důležitý petrochemický průmysl využívající zemní plyn jako palivo, by musel být vyřazen z provozu. Petrochemické výrobky by pak tyto státy musely dovážet, čímž by zaznamenaly vysoké ekonomické ztráty.⁵⁸

Obdobně Česká republika, Maďarsko a Slovensko využívaly 25-35 % své spotřeby zemního plynu pro vytápění domácností. Přestože není spotřeba domácností tolik citlivá vůči výpadku dodávek, krize mezi Ruskem a Ukrajinou v lednu 2009 dostatečně demonstrovala, jak jsou tyto státy zranitelné vůči výpadkům dodávek. Ačkoliv tyto státy disponovaly zásobníky plynu s kapacitou na 85-100 dní spotřeby, krize v roce 2009 tyto zásobníky vyčerpala natolik, že Slovensko muselo vyhlásit stav nouze a ČR zbývala zásoby plynu na pouhých 40 dní spotřeby.⁵⁹

Pakliže uvažujeme o závislosti zemí SVE na ruském plynu, musíme uvést, že palčivost tohoto problému spočívá zejména v nedostatku přeshraniční infrastruktury v rámci EU. Kdyby existoval jednotný účinně propojený trh s plynem v rámci EU, absolutní podíl ruského importu byl nebyl zdaleka tak alarmující. Toto tvrzení lze podepřít několika fakty. Zprvė spotřeba zemního plynu regionu SVE dosahovala v roce 2006 jen 14,5 % celkových dodávek plynu do EU, v roce 2010 už SVE spotřebovala pouhých 10,5%.⁶⁰ Je tedy zřejmé, že v absolutních číslech není spotřeba SVE natolik vysoká, aby ji v případě potřeby nedokázal fungující společný trh uspokojit alternativními dodávkami. Tato skutečnost je dále potvrzena daty z roku 2010 o celkovém importu plynu do EU. Podíl ruského plynu se rovnal 32%, následován plynem z Norska (28%), Alžírka (14%) a dalších států.⁶¹

Kingdonův politický problém tedy nespočívá v absolutním objemu importu ruského plynu. Problematickou je naopak struktura plynárenských trhů EU, kde kvůli nedostatečné přeshraniční infrastruktuře zůstávají některé státy naprosto odříznuty od zbytku EU. Pokud by se Rusko skrze státní plynárenský podnik Gazprom⁶² rozhodlo odstříhnout tyto státy od dodávek plynu, nebylo by možné zásobovat tyto členské státy z alternativních zdrojů.

V rámci diskuze o evropských plynárenských trzích je nezbytné rovněž přiblížit roli, kterou sehrává Rusko. Kreml vnímá přírodní bohatství jako strategický nástroj v rozšiřování

---

⁵⁸ NOËL, Pierre, C.d. s.13

⁵⁹ Ibid., Česko dostává jen čtvrtinu ruského plynu, Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/cesko-dostava-jen-ctvrtinu-ruskeho-plynu-slovensko-hlasi-stav-nouze-123-/ekonomika.aspx?c=A090106_112222_ekonomika_pin>

⁶⁰ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/database>> , BG a RO jsou zahrnuti i přesto, že se staly členy EU až v roce 2007.

⁶¹ Evropská komise. *Communication: Investment projects in energy infrastructure*, C.d. s.21

⁶² BOUSSENA, Sadek, and LOCATELLI, Catherine. Energy institutional and organizational changes in EU and Russia: Revisiting gas relations” *Energy Policy*, 2013, vol. 55, s.182

svého politického vlivu, což potvrzuje i samotný prezident Putin ve své doktorské práci.⁶³ Aby si Rusko udrželo výhodnou vyjednávací pozici v obchodu s nerostnými zdroji, jednalo při tvorbě své obchodní politiky vůči zemím EU podle klasické strategie „*rozděl a panuj*.“ S velkými členskými státy jako je Německo či Itálie Rusko jednalo korektně, zatímco malé a východní státy byly vystaveny šikanujícím praktikám.⁶⁴ Hlavní cíle politiky Kremlu šlo definovat následovně:

- i) zachování stavu jednostranné závislosti nových členských států na ruském plynu,
- ii) zamezení diverzifikace dodávek včetně napojení na kaspický region,
- iii) zamezení vzniku jednotného trhu EU s energiemi.⁶⁵

V duchu této strategie Rusko na začátku druhého tisíciletí šikovně využívalo stav jednostranné závislosti států SVE k nekalým praktikám. Ruská praxe zahrnovala například vypovězení smluv o dodávkách plynu před jejich vypršením a následné vnucení nových smluv za méně výhodných podmínek pro odběratele. Jelikož Rusko svou vyjednávací pozici posilovalo otevřeným vydíráním, druhé smluvní straně většinou nezbylo nic jiného, než na nové podmínky přistoupit. Tímto způsobem Rusko během prvních dvou funkčních období prezidenta Putina, za použití hrozby zákazu dovozu bulharského vepřového na ruský trh, předčasně vypovědělo smlouvu o dodávkách plynu s Bulharskem. Proti Estonsku Kreml vyvíjel diplomatický tlak, uchýlil se ke kybernetickým útokům a obchodnímu embargu. Vůči Litvě Moskva implementovala diskriminující železniční cla a blokádu importu ropy. V neposlední řadě Polsku hrozila zákazem importu masa a zeleniny na ruský trh.⁶⁶

Vedle těchto tvrdých praktik ovšem Rusko skrz Gazprom uplatňovalo řadu měkkých praktik, které však obdobně znevýhodňovali odběratele plynu a podstatně zvyšovali cenu dodávek. Tyto praktiky na sebe berou tři základní formy: i) regionální klauzule zakazující přeprdej plynu mimo definované teritorium, ii) klauzule omezující využití plynu pro jiné než předem definované účely a iii) extenzivní dlouholeté smlouvy založené na cenové indexaci plynu na ropu. Poté, co Litva pro nesoulad těchto praktik s právem EU podala oficiální

---

⁶³ PUTIN, Vladimir. Mineral and raw material resources and the development strategy for the Russian Economy Saint Petersburg, 1999. Ph.D. Dissertation, the Saint Petersburg Mining Institute. Supervised by rector Vladimir Litvinenko (Translated by Thomas Fennell, 2008), Dostupné z: <<http://www.docstoc.com/docs/1064312/Putins-Thesis>>

⁶⁴ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d.

⁶⁵ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., BARYSCH, Katinka. Should the Nabucco pipeline project be shelved? [online] *Centre for European Reform*, poslední revize 5.5.2010 [cit. 2015-04-01] Dostupné z: <<http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2010/should-nabucco-pipeline-project-be-shelved>>

⁶⁶ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d. s.15 Evropská Komise.

stížnost, bylo toto jednání Gazpromu přezkoumáváno Evropskou komisí pro potencionální nesoulad se soutěžním právem EU.⁶⁷

Kombinace všech aspektů jednání Gazpromu vedla k situaci, kdy státy východní a střední Evropy platily za jednotky plynu výrazně více, než státy v západní Evropě, jak je znázorněno na schématu č. 2.⁶⁸ Pro lepší ilustraci uveďme, že v roce 2012 Bulharsko platilo Gazpromu 42.1 EUR/MWh, což je cena o 109,5% vyšší než cena za stejný objem plynu na velmi kompetitivním britském plynárenském trhu⁶⁹ a o 52% vyšší, než je cena Gazpromu pro německý trh. Stejně výrazné cenové rozdíly bylo možné sledovat i u dalších plynárenských trhů ve státech SVE jak vůči britskému plynu, jehož cena je výsledkem těsné soutěže, tak i vůči taxám Gazpromu pro německý trh.

Při konfrontaci s nahodilou cenovou politikou Gazpromu je zřejmé, že Gazprom své ceny nastavuje dle politických preferencí. To potvrzuje i Buchan: „*V současnosti Gazprom budí dojem, že si účtuje od některých východoevropských zemí vyšší cenu za plyn, jež je nasmlouván v rámci dlouhodobých kontraktů, pokud tyto státy nemají přístup k alternativním zdrojům plynu na spotových trzích. Státy ze západní Evropy povětšinou tento přístup mají.*“⁷⁰

---

⁶⁷ Evropská Komise. Antitrust: *Commission opens proceedings against Gazprom*. [online] poslední revize 4.9.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-937_en.htm?locale=en>
RILEY, Alan. Commission v. Gazprom: The antitrust clash of the decade? [online] *Centre for European policy studies*, poslední revize 31.10.2012 [cit. 2015-02-01] Dostupné z:

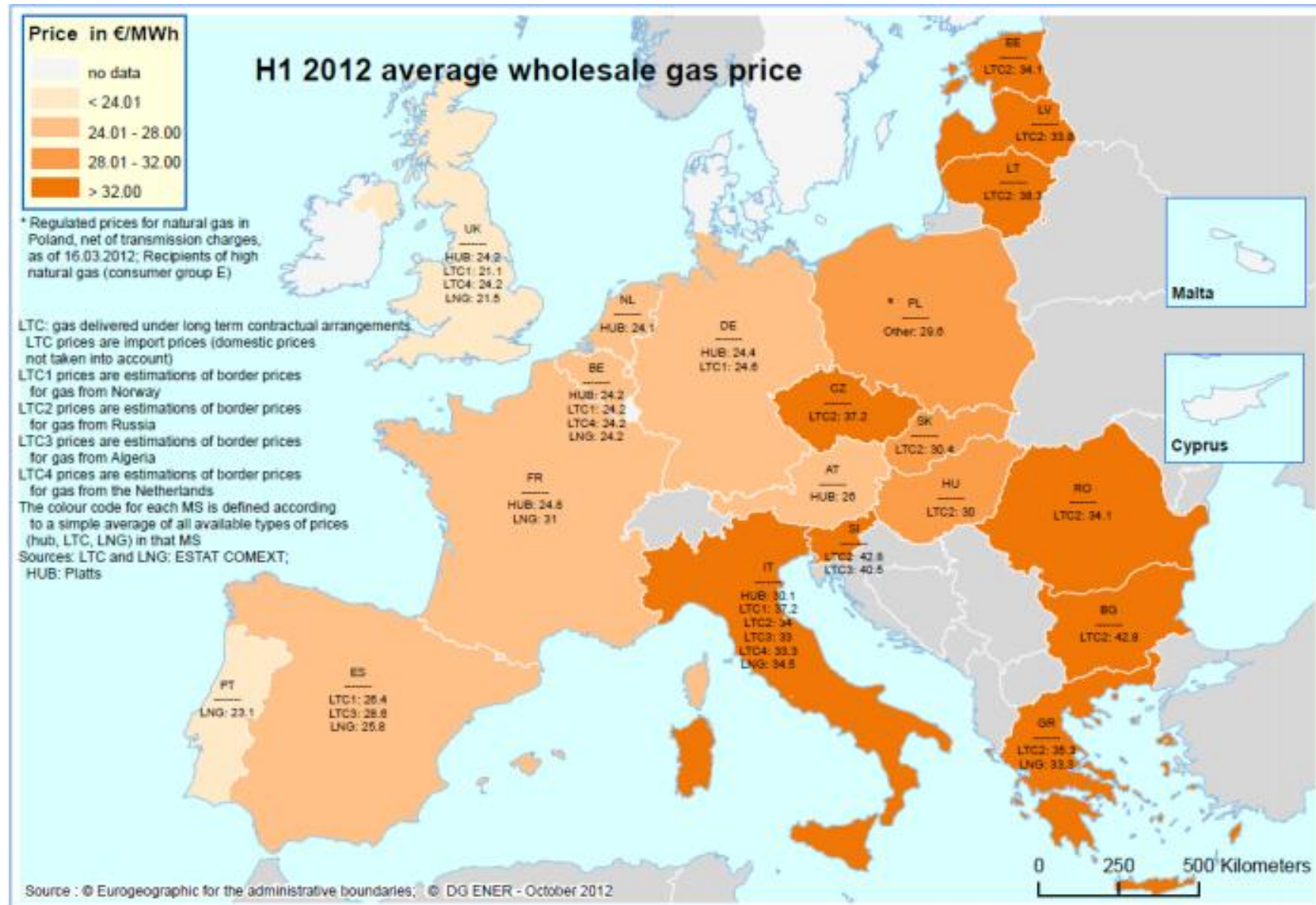
<<http://www.ceps.eu/publications/commission-v-gazprom-antitrust-clash-decade>>, s.6, BEDNÁŘ, M., *Abusive Practices on the Upstream Gas Markets of Central and Eastern Europe: Does the EU Competition Law Lack Teeth?*, Leiden. 2014. 52 s. Diplomová práce na Právnické fakultě Univerzity v Leidenu. Vedoucí diplomové práce Dr. Pieter van Cleynenbreugel.

⁶⁸ Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 4-5, Issue 4-1, [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/qregam_2011_quarter4_2012_quarter1.pdf>, s.8

⁶⁹ Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 5, issue 4, Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/energy/en/statistics/market-analysis>>, s.18

⁷⁰ BUCHAN, David. Expanding the European dimension in Energy Policy: The Commission's latest initiatives. [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, poslední revize 28.10.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.oxfordenergy.org/2011/10/expanding-the-european-dimension-in-energy-policy-the-commission%E2%80%99s-latest-initiatives/>>, s. 42

Schéma č. 2. Průměrná velkoobchodní cena plynu v EU v roce 2012

4.2.2. Proud veřejných politik, vytvoření jednotného plynárenského trhu EU a posílení diverzifikace dodávek

V návaznosti na veřejný problém pramenící z výrazné závislosti na ruském zemním plynu a nedostatečného propojení jednotlivých plynárenských trhů EU se v proudu veřejných politik vynořilo politicky přijatelné řešení. Zvolenou veřejnou politikou bylo vybudování jednotného plynárenského trhu EU, který by byl podepřen větší diverzifikací importu. V rámci posledního vývoje byla tato politika vybavena značkou Energetické unie.

Základním stavebním kamenem této veřejné politiky byl jednoznačně třetí energetický balíček legislativy EU⁷¹, jenž byl schválen evropským zákonodárcem v roce 2009 a který vhodně napravil nedostatky dvou předcházejících energetických balíčků. Cílem této legislativy bylo mimo jiné vytvoření společného trhu EU s plynem pomocí čtyř základních kroků: i) oddělením přenosově-síťových aktivit od produkce a distribuce plynu (*unbundling*), ii) vytvořením systému nezávislých síťových operátorů, iii) zřízením pravidel volného nediskriminačního přístupu třetích stran k přenosové infrastruktuře a iv) většími investicemi do přeshraniční spolupráce a infrastruktury.⁷² Proces zvaný *unbundling* byl důležitý zejména z toho důvodu, že plynárenské trhy byly dříve ovládány vertikálně integrovanými energetickými podniky, které spravovaly přenosové soustavy a zároveň distribuovaly svůj plyn. V takové situaci bylo pro potenciální nové hráče nesmírně obtížné vstoupit na trh, kde tito energetičtí giganti nejen disponovali velkými zásobami plynu, ale i kontrolovali plynárenskou soustavu a měli možnost preferovat své vlastní transakce. Oddělení přenosových aktivit od distribuce a vytvoření systému nezávislých operátorů by mělo této dřívější praxi zamezit.

Kromě budování trhu a posilování diverzifikace evropská energetická politika cílí i na posilování bezpečnosti energetických dodávek. Komise nabízí obecnou definici bezpečnosti dodávek: „*nepřerušitelná dostupnost energetických zdrojů za dostupnou cenu: ropy na čerpacích stanicích, plynu pro vytápění a non-stop disponibilní elektřiny.*”⁷³ Konkrétně

---

⁷¹ Tento balíček zahrnuje dvě Směrnice 2009/73/ES a 2009/72/ES o o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a elektřinou a tři Nařízení 2009/713, 2009/714 a 2009/715, viz. seznam literatury.

⁷² Evropská komise. *Questions and Answers on the third legislative package for an internal EU gas and electricity market* [online] poslední revize 2.3.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-125_en.htm?locale=en>

⁷³ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security (SWD(2014) 330 final/3)* [online] poslední revize 2.7.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy/energy-security-strategy>>, s.18, HAGHIGHI, Sanam S.,

v plynárenství má k zvýšené bezpečnosti dodávek přispět především nařízením 994/2010/EU o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu.

Vedle legislativních opatření tvoří evropskou energetickou politiku i řada dalších aktivit jako je strategie EU k dosažení výraznější diverzifikace dodávek plynu.⁷⁴ V rámci této strategie EU usiluje o zbudování infrastrukturálního napojení na kaspický region s cílem získávat zemní plyn z Ázerbájdžánu a posléze i Turkmenistán a Íránu. Ačkoliv jsou plány projektů v rámci tohoto Jižního koridoru již definovány, včetně plynovodu Nabucco⁷⁵, s dokončením těchto projektů se nepočítá dříve než v roce 2020.⁷⁶

4.2.3. Politický proud a vymezení kompetence v energetice

Definice politického proudu na úrovni EU je notně široká. Zahrnuje instituce EU, všechny členské státy EU či veřejný diskurz na úrovni EU i členských zemí. Kingdon v rámci politického proudu konkretizuje především dva aspekty, a to demokratické volby a hranice vládnutí.⁷⁷

Demokratických voleb je v rámci politického systému EU několik. Ty nejzásadnější jsou zcela jistě volby do Evropského parlamentu (EP), které jsou všeobecné, přímé a konají se v každém členském státě na základě čl. 14(3) Smlouvy o EU (SEU) a čl. 223 SFEU. Aktivní i pasivní volební právo má v těchto volbách každý občan EU na základě čl. 20(2)(b) SFEU.

Neméně významná je ovšem i volba Evropské komise. Komise je sice na základě čl. 17 SEU volena nepřímo Evropským parlamentem a Evropskou radou. Na základě čl. 17(7) však musí Evropská rada, tedy zástupci členských států, při výběru předsedy Komise brát v potaz výsledek přímé volby do Evropského parlamentu. Zvolený kandidát by tak měl být reprezentantem vítězného bloku stran do EP. Čl. 17(7) se rovněž velmi silně etabloval v politické praxi EU, jelikož výběr posledních dvou předsedů Evropské komise Barossa (2009) a Junckera (2014) reflektoval volby do EP výběrem předsedy z vítězného tábora konzervativních stran.

Energy Security and the Division of Competences between the European Community and its Member States. *European Law Journal*, 2008 vol.14 no. 4, s.461–482

⁷⁴ Evropská Komise. *Communication: European Energy Security Strategy (COM(2014) 330final)* [online] poslední revize 28.5.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/european-energy-security-strategy.pdf>>, s.12

⁷⁵ BARYSCH, Katinka, C.d.

⁷⁶ Evropská Komise. *Communication: European Energy Security Strategy*, C.d.

⁷⁷ KINGDON, John W., C.d. s. 161-165

Vedle voleb do EP a EK mají rovněž významný podíl na proměnách politického proudu EU členské státy. Rozšíření v letech 2004 a 2007 o dvanáct nových členských států proto mělo významný vliv na podobu politického proudu EU, nevyjímaje směr vývoje evropské energetické politiky. Obdobně i volby v jednotlivých státech EU ovlivňují podobu politického proudu EU. Pokud se takové volby konají ve velkých členských státech s významným formálním i neformálním vlivem na rozhodovací proces EU, může jejich výsledek ovlivnit politický proud EU o to významněji.

Co se týče druhého Kingdonova aspektu, hranic vládnutí, na úrovni EU jsou tyto hranice definovány především primárním právem EU, Smlouvou o EU a Smlouvou o fungování EU.⁷⁸ V rámci těchto smluv je pak při vymezení kompetencí EU ve všech politických oblastech včetně energetiky ústředním principem zásada svěřeni pravomocí definovaná čl. 5 SEU. Výkon veškerých pravomocí EU se dále řídí principem proporcionality (čl.5(4) SEU). Výkon všech pravomocí, které nespádají do kategorie výlučných, se poté řídí i zásadou subsidiarity (čl. 5(3) SEU).

Zásada svěřeni pravomocí stanoví, že EU vykonává toliko ty pravomoci, které jí byly svěřeny pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. EU je tak zapovězeno vykonávat ty pravomoci, jež jí svěřeny nejsou a náleží členským státům. V rámci principu subsidiarity je EU zapovězeno v oblastech nespádajících do její výlučné kompetence jednat ve chvíli, kdy mohou být cíle tohoto konání lépe dosaženy na nižší úrovni vládnutí. Konečně, v rámci principu proporcionality nesmí Unie při svém jednání překročit to, co je nezbytné pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách.

Co se týče energetické politiky EU, je při delimitaci hranic vládnutí nezbytně precizně vymezit jak vnitřní, tak i vnější kompetenci EU v energetice, abychom mohli správně definovat Kingdonovu hranici vládnutí a posléze i manévrovací prostor pro aktivitu politických hybatelů. Vymezení kompetence EU v energetice zároveň vytyčí manévrovací prostor pro politické hybatelství Evropské komise, neboť Komise nemůže jednat tam, kde chybí kompetence EU k této aktivitě.

Ve čl. 4(2) SFEU je energetika zařazena do oblastí sdílené kompetence EU. To znamená, že v rámci energetiky mohou členské státy na základě čl. 2 SFEU vykonávat legislativní činnost pouze v takovém rozsahu, v jakém ji nevykonává Unie. Dle Craiga

---

⁷⁸ Evropská unie. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie [online] poslední revize 26.10.2012 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:CS:PDF>>. Evropská unie. Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění) [online] poslední revize 26.10.2012 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>>

nicméně přesné rozdělení pravomocí v rámci energetiky záleží na detailní analýze evropské legislativy, která tuto oblast upravuje.⁷⁹

Dalším významným energetickým článkem je čl. 194 SFEU, s jehož zahrnutím se počítalo již v rámci návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, přičemž byl následně přejet do Lisabonské smlouvy.⁸⁰ Čl. 194(1) vyjmenovává cíle evropské energetiky: a) fungování vnitřního trhu s energiemi, b) zajištění energetické bezpečnosti, c) energetická účinnost a d) propojování energetických sítí. Čl.194(2) pak stanoví, že legislativní akty schvalované za účelem dosažení těchto cílů jsou přijaty řádným legislativním postupem na základě čl. 289 SFEU. Čl. 194(2) nicméně dále uvádí, že tato legislativní opatření se nesmí dotknout: „(...) práva členského státu stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů, jeho volby mezi různými energetickými zdroji a základní skladby jeho zásobování energií, (...).“ Jedinou výjimkou v tomto směru mohou být určitá environmentální opatření, která jsou přijata jednomyslně na základě čl. 192(2)c SFEU.⁸¹

K Lisabonské smlouvě byla zároveň připojena deklarace k čl. 194 SFEU upřesňující, že čl. 194 se: „*nedotýká práva členských států přijímat nezbytná ustanovení k zajištění svého zásobování energií za podmínek uvedených v článku 347[SFEU]*,“ tj. v situacích vážných nepokojů ohrožujících veřejný pořádek, či při hrozbě války apod. Na úrovni Smluv je zároveň v čl. 122 SFEU zakotvena i solidarita mezi členskými státy v otázkách energetiky, pokud by mělo dojít k ohrožení bezpečnosti dodávek.⁸²

Co se týče vnější kompetence EU v energetice, v rámci evropského práva existují vnější kompetence explicitní, implicitní či residuální.⁸³ Jelikož EU nedisponuje explicitní kompetencí pro uzavírání mezinárodních smluv v oblasti energetiky, lze stanovit, že je tato vnější kompetence implicitní povahy na základě čl. 216 SFEU a judikatury Soudního dvora EU (SDEU).⁸⁴ Čl. 216 SFEU, jenž kodifikuje vývoj judikatury SDEU, stanoví, že EU má

⁷⁹ CRAIG, Paul. The Treaty of Lisbon, process, architecture and substance. *European Law Review*. 2008 vol. 33. no 2., s.147

⁸⁰ HAGHIGHI, Sanam S., C.d. s.469-470

⁸¹ Viz. LEAL-ARCAS, Rafael and FILIS, Andrew. Conceptualizing EU Energy Security through and EU Constitutional Law Perspective. *Fordham International Law Journal*. 2013 vol 36, s.1224-1300

⁸² Viz. BRAUN, Jan F.. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules: Between a new policy and business as usual [online] *CEPS*, poslední revize 24.2.2011 [cit. 2015-04-01] Dostupné z:

<<http://www.ceps.eu/publications/eu-energy-policy-under-treaty-lisbon-rules-between-new-policy-and-business-usual>>

⁸³ EECKHOUT, Piet. *EU external Relations Law*. 2nd. ed. New York: Oxford University Press, 2011, 644 s.

ISBN 978-0-19-960663-4, s.121-163, CRAIG, Paul and DE BÚRCA, Gráinne. *EU law, text, cases and materials*. 5th. ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 1146 s. ISBN 978-0-19-957699-9

⁸⁴ Case 22/70 *Commission v Council (AETR)* [1971] ECR 263, bod, 15, Joined Cases 3, 4 and 6/76 *Kramer* [1976] ECR 1279, Case C-467/98 *Commission v Denmark (Open Skies)* [2002] ECR-9519, Opinion 1/94 *WTO* [1994] ECR I-5267, Opinion 2/91 *ILO* [1993] ECR I-1061, Opinion 1/03 *Lugano Convention* [2006] ECR I-1145

kompetenci uzavřít mezinárodní smlouvy i v případech, kdy tak Smlouvy přímo nestanoví, pokud je splněna jedna ze tří podmínek: a) uzavření mezinárodní smlouvy je nezbytné pro splnění cílů obsažených ve Smlouvách, b) uzavření mezinárodní smlouvy je kodifikováno v sekundární legislativě EU a c) daná mezinárodní smlouva pravděpodobně ovlivňuje společná pravidla EU v nějaké věcné oblasti, či mění jejich rozsah.

V této souvislosti je třeba připomenout, že třetí energetický balíček provádí další výraznou harmonizaci evropské energetiky,⁸⁵ přičemž konkrétně v plynárenství směrnice 2009/73/ES v čl. 1(1) vytváří společná pravidla pro přenos, distribuci, dodávky a úschovu zemního plynu. Je proto velmi obtížné představit si mezinárodní smlouvu, která by se věcně dotýkala těchto témat a nebylo by možné stanovit, že pravděpodobně ovlivní společná pravidla EU v rozsahu čl. 216 SFEU. U naprosté většiny energetických smluv tak lze dojít k závěru, že EU disponuje implicitní vnější kompetencí uzavřít je podle čl. 216 EU a judikatury SDEU.

Dokladem tohoto závěru je i praxe, v rámci které byla ze strany EU sjednána mezinárodní smlouva o vytvoření Energetického společenství, jehož členy jsou státy EU a osm východoevropských států jako např. Albánie či Bosna a Hercegovina.⁸⁶ Energetické společenství je mezinárodní organizace ustanovená s cílem prohloubit spolupráci v energetice a exportovat principy, na kterých je založena energetika EU, do jejího blízkého sousedství.⁸⁷ EU uzavřela tuto smlouvu na právních základech čl. 47, 55, 83, 89, 95, 133, 175 Smlouvy o ES a jednala v rámci své výlučné kompetence.⁸⁸

Jakmile je určeno, že se EU těší implicitní vnější kompetenci v energetice, nastává další otázka ohledně povahy této kompetence. Tato kompetence může být buď sdílená, nebo derivovaná výlučná na základě judikatury SDEU⁸⁹ kodifikované čl. 3(2) SFEU. Čl. 3(2) uvádí, že EU se těší výlučné pravomoci uzavřít mezinárodní smlouvy ve třech případech: a) pokud je uzavření takové smlouvy ukotveno v sekundární legislativě EU, b) pokud je uzavření smlouvy

---

⁸⁵ Směrnice 2009/73, C.d., recitál 29

⁸⁶ Energy Community. *ABOUT US* [online] c.2015, poslední revize 8.4.2015 [cit.2015-12-03] Dostupné z: <http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY>

⁸⁷ Energy Community. *WHO ARE WE* [online] c.2015, poslední revize 8.4.2015 [cit.2015-12-03] Dostupné z: <http://www.energycommunity.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Who_are_we>

⁸⁸ European External Action Service. *Treaties Office Database WE* [online] poslední revize 31.3.2011 [cit.2015-12-03] Dostupné z:

<<http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=3421>>

⁸⁹ AETR, C.d., body 17-18, ILO, C.d., body 9-11, WTO, C.d., body 77, 95-96, Open Skies, C.d., Lugano Convention, C.d.

nezbytné pro výkon vnitřní kompetence EU a c) pokud uzavření smlouvy může ovlivnit či pozměnit společná pravidla EU.

Dle Haghigiové je ve věci povahy vnější kompetence v energetice akademická obec rozpolcená. Zatímco jedni zdůrazňují roli národních států při formulaci energetické politiky kodifikovanou i v článku 194(2) SFEU, druzí argumentují vysokou úroveň integrace energetických trhů EU a negativním dopadem, který by mohly mít energetické smlouvy sjednávané členskými státy samostatně.⁹⁰

V úvaze, zda je vnější kompetence v energetice sdílené či výlučné povahy, je prvořadá možnost c) obsažená v čl. 3(2) SFEU, tedy otázka, zda daná mezinárodní smlouva může ovlivnit podobu společných pravidel EU v energetice. Otázka společných pravidel byla několikrát specifikována SDEU. V rozsudku *ERTA* v této věci Soud uvedl: „(...) *pokaždé, když Společenství, s cílem implementovat společnou politiku ukotvenou ve Smlouvě, schválí právní akty zřizující společná pravidla, v jakékoliv formě, nemají nadále členské státy právo, jednat jednotlivě nebo kolektivně, brát na sebe závazky vůči třetím státům, které by ovlivňovaly vnitřní pravidla EU.*“⁹¹ Členskými státy je tak zapovězeno obcházet již ustanovená společná pravidla EU v energetice skrze mezinárodní smlouvy se třetími zeměmi.

Judikatura SDEU ve věci společných pravidel a derivované výlučnosti následně prošla dynamickým vývojem,⁹² přičemž otázka společných pravidel byla konsenzuálně vyložena v posudku 1/03 k Luganské úmluvě. Dle SDEU se tak při posuzování mezinárodních smluv musí přistoupit k detailní analýze dané smlouvy a společných pravidel na úrovni EU s cílem: „*zajistit, že daná smlouva není schopna ohrozit jednotnou a konsistentní aplikaci pravidel Společenství a řádného fungování procesů, které tato pravidla zřídila.*“⁹³

Evropská energetická legislativa, předně třetí energetický balíček, zavádí detailní společná pravidla fungování vnitřního trhu. V minulosti byly navíc již některé mezinárodní energetické smlouvy, jako smlouva zřizující Energetické společenství, uzavřeny ze strany EU v rámci výlučné kompetence. Některé energetické smlouvy, předně rozsáhlé smlouvy dotýkající se energetických trhů více členských států, tak zcela jistě spadají do výlučné kompetence EU, neboť jsou nepochybně s to ohrozit jednotnou aplikaci pravidel vnitřního trhu s energiemi EU.

Ne všechny energetické smlouvy nicméně spadají do výlučné kompetence EU. Rozhodnutí 994/2012/EU zřizující Mechanismus výměny informací o energetických

---

⁹⁰ HAGHIGHI, Sanam S., C.d., s.462-63

⁹¹ AETR, C.d., para.17

⁹² ILO, C.d, WTO, C.d., Open Skies, C.d. a Lugano Convention C.d,

⁹³ Lugano Convention, para.133

dohodách mezi členskými státy a třetími zeměmi v čl. 2 potvrzuje, že existují bilaterální smlouvy mezi jedním či více členskými státy a třetími zeměmi, jež nespádají do výlučné kompetence EU. Sdílenou vnější pravomoc v energetice by dále naznačoval i text čl. 194(2), který ponechává členským státům právo rozhodovat o svém energetickém mixu. K volbě sdílené kompetence v oblasti energetické bezpečnosti se zároveň přiklání i Haghigiová s argumentem, že EU dosud nepokryla veškeré související právní, politické a technické aspekty této oblasti.⁹⁴ EU zároveň nedisponuje dostatečnými prostředky pro zajištění nezbytných infrastrukturních investic.

V oblasti energetiky tak mohou být ze strany EU některé smlouvy uzavírány v rámci výlučné kompetence na základě čl. 3(2) SFEU v návaznosti na posouzení jejich vlivu na společná pravidla EU, zatímco jiné smlouvy, předně ty, které výrazně ovlivňují skladbu energetického mixu členských států by měly být uzavírány v rámci sdílené pravomoci společně členskými státy a EU.

4.2.4. Okna příležitostí a aktivita politického hybatele Evropské komise

Evropská komise působí v roli politického hybatele v energetice již od sklonku šedesátých let. Právě vytrvalost je přitom dle Kingdona nejtypičtějším jevem politických hybatelů, kteří se snaží své politické koncepce prosazovat i několik desítek let. V memorandu Evropské komise z roku 1968 EK označuje jako velkou hrozbu tehdejší trend postupné dezintegrace energetického sektoru v EU.⁹⁵ S cílem zastavit tuto dezintegraci a vyvážit rizika pramenící z nízké diverzifikace dodávek proto EK navrhovala vytvořit Energetickou politiku Společenství, v jejímž rámci by došlo k úplné integraci energetického sektoru do společného trhu EU s energiemi.⁹⁶

Největší zbraní Komise v její snaze o prosazení evropské energetické politiky bylo spojení energetické integrace se strategií na dokončení společného evropského trhu, ke kterému mělo dojít do konce roku 1992.⁹⁷ Byť oblast energetiky nebyla spolu s dopravou, vodárenstvím a telekomunikacemi přímo zahrnuta do první fáze procesu dokončování

---

⁹⁴ HAGHIGHI, Sanam S., C.d., s.479 Evropská komise.

⁹⁵ Evropská komise. *First guidelines for a Community energy policy. Memorandum presented by the Commission to the Council. (COM (68) 1040 final)* [online] 18.12.1968 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/5134/>>

⁹⁶ Evropská komise. *First guidelines for a Community energy policy*, C.d., s.5,12

⁹⁷ Evropská komise. *Completing the Internal Market. White Paper from the Commission to the European Council (COM (85) 310 final)* [online] 14.6. 1985 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/1113/>>

společného trhu k roku 1992⁹⁸, Komisi se diskursivním propojením energetiky s tématem volného trhu podařilo zesílit podporu pro integraci této oblasti. Právě schopnost vytvářet diskurz, interpretovat problémy a ovlivňovat hledání jejich řešení je pak vlastnost, kterou se Komise při svých aktivitách vyznačuje.⁹⁹ Veřejná politika vhodně pojmenovaná a spojená s populární symbolikou má zpravidla u veřejnosti větší podporu, čímž se zvýší i šance na její schválení. Podle Wendona si je Komise této zákonitosti dobře vědoma a vhodně ji využívala při ekonomické krizi v devadesátých letech například v sociální politice, kterou interpretovala jako dimenzi vedoucí k ekonomické produktivitě.¹⁰⁰

Ačkoliv měla Komise koncept evropské energetické politiky dlouho připraven, pohyby v rámci politického proudu EU nebyly do konce devadesátých let nakloněny liberalizačním krokům v energetice.¹⁰¹ Od devadesátých let se naopak EU snažila posílit vnější bezpečnost dodávek skrze podepsání Energetické charty. Tato mezinárodní smlouva měla za cíl položit právní základy spolupráce v energetice, přičemž měla posilovat principy volných soutěživých trhů.¹⁰² Byť tuto smlouvu ratifikovalo 51 evropských a asijských států, Rusko od ratifikace ustoupilo a v roce 2009 stáhlo svou přihlášku, což ubralo Energetické chartě na významu.¹⁰³

Na sklonku devadesátých let, v letech 1996 a 1998, byl poté schválen první energetický legislativní balíček, který zahrnoval směrnice upravující trhy s elektřinou a plynem.¹⁰⁴ Tento balíček byl nicméně pouze prvním z dlouhé řady nezbytných kroků pro vytvoření společných energetických trhů EU.

Půdu pro ambicióznější legislativní návrhy posléze připravily dvě výrazné změny v politickém proudu EU. Šlo o rozšíření EU o nové členské státy ze střední a východní Evropy v roce 2004 a 2007. Vstupem států SVE se výrazně proměnily strukturální znaky evropských energetických trhů. Na plynárenských trzích se zhoršil stav vzájemné propojenosti a zvýšila se závislost na importu plynu. V rámci orgánů EU se pak razantně proměnilo názorové rozpoložení k energetice.¹⁰⁵ Nové členské státy, které trpěly vysokou závislostí na dodávkách plynu z Ruska, byly pozitivněji nakloněny procesu propojování

---

⁹⁸ Evropská komise. *Completing the Internal Market*, C.d., s.24

⁹⁹ BAUER, Michael W., Diffuse anxieties, deprived entrepreneurs: Commission reform and middle management, *Journal of European Public Policy*, 2008, vol.15, no. 5. s. 693

¹⁰⁰ WENDON, Bryan, C.d., s. 339, 350

¹⁰¹ MALTBY, Tomas, C.d., s. 435–444

¹⁰² Energy Charter. *About the Charter* [online] [cit.2015-12-03] Dostupné z:

<<http://www.encharter.org/index.php?id=7>>

¹⁰³ MALTBY, Tomas, C.d., s.438

¹⁰⁴ Evropská komise. *Energy and Environment, Overview WE* [online] poslední revize 16.4.2012 [cit.2015-11-03] Dostupné z:<http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/overview_en.html>

¹⁰⁵ MALTBY, Tomas, C.d., s.436

plynárenských trhů EU a posilování diverzifikace dodávek, než staré členské státy jako Německo či Francie, kde měly výsadní postavení tradiční energetické společnosti jako Gaz de France, E.On či RWE.¹⁰⁶

Proměna v politickém proudu způsobená přistoupením zemí SVE by však sama o sobě nestačila. Pro úspěšné prosazení liberalizace energetických trhů bylo nutné zapojení politického hybatele. Zvláště proto, že novým členským zemím zprvu chyběly nezbytné vyjednávací schopnosti na úrovni EU. Koncept jednotného plynárenského trhu EU, v podobě třetího energetického balíčku, navíc lze jednoznačně zařadit do Wilsonovy kategorie hybatelské politiky, v případě které jsou náklady na politiku soustředěny u určitého sektoru ekonomiky, zatímco benefity této politiky jsou rovnoměrně rozprostřeny napříč společností.¹⁰⁷ Ze zisků této politiky v podobě levnějších a stabilnějších dodávek zemního plynu by těžily jak domácnosti, tak i většina komerčních ekonomických sektorů.

Oproti tomu náklady na vytvoření jednotného plynárenského trhu jsou značně vysoké a soustředěné. V rámci procesu *unbundling*, tedy oddělení přenosově-síťových aktivit od produkce a distribuce plynu, počítaly původní návrhy Komise pouze s nejpřísnější formou oddělení vlastnictví.¹⁰⁸ Zmíněná forma by nakazovala všem elektrárenským a plynárenským podnikům distribuujícím energii odprodat jimi vlastněné přenosové sítě.¹⁰⁹ Tato nejpřísnější forma *unbundlingu* by nutila národní energetické giganty jako Gaz de France, E.ON, RWE či ENI a další vlastnický se rozpoltit. Náklady na vznik společného plynárenského trhu by se tak z velké části zrodily u energetických podniků, které by přišly o velkou část tržeb a vlastnictví přenosových sítí.

Finální forma třetího energetického balíčku posléze zmírnila pravidla *unbundlingu* a původně zamýšlenou možnost přísného oddělení vlastnictví (*Ownership Unbundling-OU*) doplnila o další dvě varianty implementace, ze kterých si členské státy mohou zvolit. Na místo přísného oddělení vlastnictví tak mohou členské státy zvolit formu nezávislého provozovatele soustavy (*Independent System Operator-ISO*), podle které mohou distribuční společnosti přenosové sítě sice dále vlastnit, musí však převést všechny aktivity spojené s provozováním, udržováním a investováním do této sítě na nějakou třetí nezávislou společnost.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ NOËL, Pierre, C.d., s. 12

¹⁰⁷ WILSON, John Q., C.d.

¹⁰⁸ NOËL, Pierre, C.d., s. 12

¹⁰⁹ Evropská komise. *Questions and Answers on the third legislative package for an internal EU gas and electricity market* [online] poslední revize 2.3.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-125_en.htm?locale=en>

¹¹⁰ Ibid.

Třetí nejměkčí forma implementace pak počítá se zřízením nezávislého provozovatele přenosové soustavy (*Independent Transmission Operator-ITO*). V rámci toho modelu mohou distribuční společnosti provozovat a vlastnit přenosovou soustavu. Správa přenosové soustavy však musí být přenechána dceřině společnosti, která musí provádět finanční, technická a další rozhodnutí nezávisle na mateřské distribuční společnosti.¹¹¹

Při jakékoliv ze tří zmíněných variant implementace třetího energetického balíčku je ale zřejmé, že tato veřejná politika vyhovuje Wilsonově klasifikaci hybatelské politiky. Náklady jsou soustředěné u plynárenských společností, které buď ztrácí celou energetickou přenosovou soustavu, nebo práva s ní svobodně nakládat. Oproti tomu benefity této politiky jsou rovnoměrně rozprostřeny mezi občany.

Definici hybatelské politiky vyhovuje i fakt, že pro vznik společného plynárenského trhu EU je nezbytné vybudovat chybějící transevropskou infrastrukturu, jež bude notně subvencovaná z veřejných zdrojů. V tomto směru odhaduje EK, že bude nutné do roku 2020 investovat 70 mld. EUR do budování hlavních směrů transevropské energetické infrastruktury.¹¹²

Díky této disproporci nákladů a benefitů a odporu ze strany národních energetických společností je nezbytné, aby se do prosazování takové veřejné politiky vložil hybatel působící jako ochránce veřejného zájmu. Přesně takovým hybatelem je v energetické politice EU Evropská komise. Komise disponuje veškerými atributy, kterými musí dle Kingdona politický hybatel oplývat.¹¹³ V rámci politického systému EU má Komise velmi silné postavení. Její hlas je dostatečně slyšet, neboť má monopol na iniciativu nové legislativy EU dle čl. 17 (2) SEU.

Právním iniciativy přitom úloha Komise v legislativním procesu EU nekončí. Čl. 293(1) SFEU stanoví, že s výjimkou úzce definovaných případů, může Rada legislativní návrh Komise měnit pouze jednomyslně. Dle čl. 293(2) SFEU Komise dokonce může legislativní návrh kdykoli během jeho přijímání měnit a to dokud Rada o návrhu nerozhodne. Při legislativním procesu dle čl. 294(6) SFEU Komise v prvním čtení informuje Evropský parlament o svém legislativním návrhu. V druhém čtení poté Komise dle čl. 294(7) SFEU zaujímá stanoviska ke změnám legislativních návrhů, které navrhnul EP. Pokud Komise

---

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Evropská komise. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech transevropské energetické infrastruktury a o zrušení rozhodnutí č. 1364/2006/ES (KOM(2011) 658)*, [online] poslední revize 19.10.2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282011%290658_/com_com%282011%290658_cs.pdf>, s. 4

¹¹³ KINGDON, John W., C.d., s. 189-190

zaujme k těmto změnám negativní stanovisko, a Rada si přesto přeje návrh v podobě navrhovaných změn schválit, musí Rada dle čl. 294(9) SFEU rozhodnout jednomyslně.

Z výše uvedeného plyne, že i poté, co Komise svým návrhem zahájí unijní legislativní proces, hraje v něm nadále významnou úlohu. Členské státy zpravidla potřebují jednomyslnost, aby změnili návrh Komise, což je velmi vysoký práh. „*Komisi tak zpravidla stačí získat na svou stranu jeden členský stát a ostatní členské státy nejsou s to legislativní návrh změnit. Na pracovních skupinách Rady, které připravují legislativní návrhy, se proto mezi členskými státy povětšinou hledá konsenzus,*“ popsal průběh vyjednávání úředník Ministerstva pro místní rozvoj (MMR).¹¹⁴

V legislativním procesu je významnou zbraní Komise i její výborná obeznámenost s návrhy, což ji poskytuje výhodnou pozici v jednání s členskými státy. Ve vyjednávání o legislativních návrzích může navíc Komise neformálně hrozit případným zpětvzetím návrhu, pokud by ho členské státy změnily natolik, že by se s ním Komise nemohla nadále ztotožnit. Pravomoc zpětvzetí návrhu sice ve Smlouvách zakotvena není, v praxi se ale již do jisté míry etablovala.

Komise například v roce 2013 v průběhu prvního čtení vzala zpět návrh rámcového nařízení o obecných ustanoveních pro makrofinanční pomoc třetím zemím, jelikož nesouhlasila s přístupem Parlamentu a Rady, které požadovaly nahrazení některých prováděcích aktů v návrhu nařízením řádným legislativním postupem.¹¹⁵ Rada rozhodnutí o zpětvzetí návrhu Komise žalovala před SDEU. V následném stanovisku, které předchází vynesení rozsudku, se generální advokát Jääskinen k existenci pravomoci zpětvzetí vyjádřil následovně: „*Odpovědnost prosazovat zájem Unie, která přísluší Komisi podle čl. 17 odst. 1 SEU, představuje podle mého mínění zásadní důvod pro to, aby jí byla přiznána pravomoc vzít legislativní návrh zpět.*“¹¹⁶ Konkrétně poté dovedl, že pravomoc zpětvzetí legislativního návrhu do té doby, než Rada rozhodla podle čl. 293(2) SFEU, se zakládá na čl. 17 odst. 1 a 2 SEU a čl. 293 odst. 1 a 2 SFEU.¹¹⁷

Kombinace iniciativního monopolu, nezbytné jednomyslnosti členských států při změnách legislativních návrhů Komise a odvozené pravomoci na zpětvzetí návrhů z Komise dělá hlavního politického hybatele v EU. Byť na poli EU, v souladu s Kingdonovou teorií, mohou vedle Komise působit i jiní političtí hybatelé, především jednotlivé členské státy, je

¹¹⁴ Informace plynuly z rozhovoru s úředníkem MMR, Praha 12.9.2014

¹¹⁵ Stanovisko generálního advokáta Niila JÄÄSKINENA přednesené dne 18. prosince 2014 ve věci C-409/13 Rada Evropské unie Proti Evropské komisi

¹¹⁶ Stanovisko generálního advokáta Niila JÄÄSKINENA, C.d. bod 46

¹¹⁷ Stanovisko generálního advokáta Niila JÄÄSKINENA, C.d. bod 47. V době prací na diplomové práci nebyl ve věci C-409/13 vynesena rozsudek.

Komise díky svým schopnostem i nestrannosti ústředním hybatelem v politickém systému EU. Oproti tomu jednotlivé členské státy, vezmou-li na sebe úlohu hybatele, čelí poměrně častým nezdarům. Příkladem takového neúspěchu může být překvapivě i polský návrh na vytvoření Energetické unie, který byl podnícen ukrajinskou krizí v první polovině roku 2014. Tento původní polský návrh měl za cíl posílení energetické solidarity mezi členskými státy a vytvoření společných unijních nákupů zemního plynu.¹¹⁸ Byť Komise tento návrh následně přijala za vlastní, natolik ho ve svém sdělení přepracovala, že se podle rozhovorů s úředníky Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) a MMR Polsko samo diplomatickými kanály vyjadřovalo, že ve výsledném návrhu nezůstalo takřka nic z původních polských podnětů.¹¹⁹ Obdobně i další publikace dokládají nepříliš uspokojujivou míru úspěchu i jednotlivých velkých členských států v roli politických hybatelů při nastolování agendy a prosazování svých politických cílů v rámci EU.¹²⁰

Komise je ve svém hybatelství také nadána nebývalou praxí ve vyjednávání jak na úrovni EU, tak i v mezinárodních vztazích. S výjimkou Společné zahraniční a bezpečnostní politiky je Komise pověřena vnější reprezentací EU podle čl. 17(1) SEU. O tom, že má Komise výborné vyjednávací schopnosti svědčí i její role vyjednače mezinárodních smluv, která je jí často svěřena podle čl. 218 SFEU. V neposlední řadě je Komise schopna své zájmy sledovat a prosazovat velmi vytrvale, jak je dokumentováno v energetice na řadě analýz a legislativních návrhů od dokumentu *First guidelines for a Community energy policy* (1968) až po návrh třetího energetického balíčku (2007) a sdělení k Energetické unii (2015).¹²¹

V rámci Kingdonovy teorie je pro schválení nových veřejných politik nejvýznamnější výskyt oken příležitostí. Ty se objevují v momentě splnutí tří nezávislých proudů. Mohou být vyvolány i různými krizovými situacemi. Dvě takové krize výrazně posílily pozici Komise v lobbyingu evropské energetické politiky. Jednalo se o spory mezi Ukrajinou a Ruskem v letech 2006 a 2009, kdy došlo k razantnímu propadu dodávek plynu do většiny

---

¹¹⁸ BUCHAN, David. Europe's energy security – caught between short-term needs and long-term goals Europe's energy security - caught between short-term needs and long-term goals [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, poslední revize 14.7.2014 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2014/07/Europes-energy-security-caught-between-short-term-needs-and-long-term-goals.pdf>>,s.3

¹¹⁹ Evropská komise. *Communication: Energy Union Package*, C. d., Informace plynuly z rozhovoru s úředníkem MPO, Praha 12.2.2015

¹²⁰ SELCK, Torsten J. and KAEDING, Michael. Divergent Interests and Different Success Rates: France, Germany, Italy, and the United Kingdom in EU Legislative Negotiations, *French Politics*, 2004, vol.2, s. 81–95

¹²¹ Evropská komise. *Proposal for a Directive of the European parliament and of the Council amending Directive 2003/55/EC concerning common rules for the internal market in natural gas (COM(2007)529)* [online] poslední revize 19.9.2007 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0529:FIN:EN:PDF>>

států EU. Jak již bylo zmíněno, nedostatek plynu byl při přerušení dodávek v roce 2009 v některých státech EU natolik kritický, že musely vyhlásit stav nouze.¹²²

Dle Maltbyho přerušení dodávek v letech 2006 a 2009 podstatně sblížilo staré a nové členské státy ve vnímání hrozby plynoucí z nedostatečné diverzifikace importu plynu. Jak vysvětlil pracovník Komise: „*Náhoda vedla k příležitosti. Kombinace faktorů: vstup nových členských států a jejich důraz na bezpečnost dodávek pomohly [Komisi] upozornit na tento problém, posunovat ho vzhůru v rámci své agendy a argumentovat ve prospěch solidarity [napříč členskými státy] v této záležitosti.*“¹²³

Komise získala řadu informací, které podnítily přípravu třetího energetického balíčku a další legislativy, i ze svého šetření soutěžního prostředí v energetickém sektoru na základě čl. 17 nařízení ES 1/2003.¹²⁴ Mezi hlavní zjištění patřily nízký stupeň integrace energetických trhů členských států a neadekvátní míra *unbundlingu*, respektive oddělení mezi zájmy provozovatelů sítí a dodavatelů plynu. Dle Komise měl právě nedostatečně provedený *unbundling* negativní dopad na fungování a investice do energetických trhů.¹²⁵

Zapůsobily i další změny v politickém proudu EU. V letech 2004/05 se Velká Británie přeměnila z exportéra na importéra ropy a plynu, přičemž tato změna obrátila na ruby její vnímání evropské energetické politiky.¹²⁶ Ačkoliv ještě v roce 2003 patřila VB, spolu s Německem, k velkým odpůrcům evropské energetické politiky, v rámci svého předsednictví v roce 2005 oficiální britské policy analýzy již hovořily o nezbytnosti energetické spolupráce pro posílení bezpečnosti dodávek.¹²⁷

Následně v roce 2006 vydala Komise zelenou knihu,¹²⁸ v které znovu vyzývala k dokončení společných trhů s elektřinou a plynem, budování infrastruktury, většímu důrazu na energetickou bezpečnost a v neposlední řadě k vytvoření společné vnější energetické

---

¹²² Česko dostává jen čtvrtinu ruského plynu, Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/cesko-dostava-jen-ctvrtinu-ruskeho-plynu-slovensko-hlasi-stav-nouze-123-ekonomika.aspx?c=A090106_112222_ekonomika_pin>

¹²³ MALTBY, Tomas, C.d., s.439

¹²⁴ Evropská komise. *DG Competition Report on Energy Sector Inquiry (SEC(2006)1724)* [online] poslední revize 10.1.2007 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf>, bod.19

¹²⁵ *Ibid.*, bod.142

¹²⁶ MALTBY, Tomas, C.d., s.440

¹²⁷ HELM, Dieter. *European Energy Policy: Securing Supplies and Meeting the Challenge of Climate Change* [online]. *New College, Oxford*, poslední revize 25.10.2005 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <http://www2.ewea.org/newsletter/Documents/2005/BB_05_10/Policy%20Briefing/Securing_supplies_and_meeting_the_challenges_of_climate_change.pdf>, .s.2

¹²⁸ Evropská komise. *GREEN PAPER: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy (COM(2006) 105 final)* [online] poslední revize 8.3.2006 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf>

politiky. Tato zpráva pak působila jako předzvěst roku 2007, kdy se objevilo další okno příležitosti v podobě schválení Lisabonské smlouvy.

Lisabonská smlouva je prvním aktem primárního práva EU, který explicitně zahrnul oblast energetiky do samostatné hlavy (XXI). V čl. 4(2) SFEU je energetika zahrnuta pod písmeny (i) a (h) v podobě trans-evropských sítí. Dále byl do SFEU doplněn i samostatný článek 194, který zahrnuje cíle evropské energetické politiky jako je zajištění fungování vnitřního trhu či bezpečnosti energetických dodávek. Především čl. 194(1) uvádí, že evropská energetická politika musí být praktikována v duchu solidarity mezi členskými státy. Lisabonská smlouva tak výrazně posílala kompetence EU v energetice a podpořila Komisi v jejím dalším hybatelském úsilí.¹²⁹ Ještě před ratifikací Lisabonské smlouvy v prosinci 2009 tedy mohl být v červenci téhož roku schválen několikrát referovaný třetí energetický balíček.

Hospodářská krize sílící v roce 2009 nabídla Komisi další okno příležitosti, neboť se na úrovni EU otevřel prostor pro různé dotační programy, jež měly za úkol zmírnit dopady krize. EK se tak mohla zasadit o vytvoření Evropského programu v oblasti energetiky na podporu oživení.¹³⁰ Tento program přidělil 3,85 mld. EUR na elektrárenské a plynárenské infrastrukturální projekty.¹³¹

Dalším z investičních programů, které se podařilo EK prosadit byl Nástroj pro propojení Evropy (CEF) v rámci vyjednávání víceletého finančního rámce na období 2014-2020. Původní návrh Komise počítal s celkovým rozpočtem 40 mld. EUR pro CEF, v jehož rámci mělo být na energetickou infrastrukturu vyčleněno 9,1 mld.¹³² Pozadí vzniku tohoto programu popsal vysoký úředník MMR na jednání tripartity v roce 2012: „*Komisař pro energetiku Oettinger přišel za Barrosem s mapou energetické infrastruktury EU, ze které bylo zřejmé, jak jsou některé členské země odříznuté od přeshraniční infrastruktury v rámci EU. Na mapě bylo zároveň vyznačeno, do jaké míry jsou tyto země závislé na ruském importu. Barrosa tato skutečnost natolik ovlivnila, že posléze podpořil návrh na vytvoření CEF.*“¹³³

Cílem CEF je především zajištění energetické solidarity mezi členskými státy a propojení izolovaných regionů na transevropskou energetickou infrastrukturu.¹³⁴ Při vyjednávání o víceleté finanční perspektivě 2014-2020, kdy čistí plátcí do rozpočtu EU, v čele

---

¹²⁹ BUCHAN, David. 2011, C.d., DICKEL, Ralph und WESTPHAL, Kirsten. EU-Russland-Gasbeziehungen, Über die Bewältigung von neuen Unsicherheiten und Ungleichgewichten [online] *Stiftung Wissenschaft und Politik*, , poslední revize 30.5.2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://www.swp-berlin.org/de/publikationen/swp-aktuell-de/swp-aktuell-detail/article/eu_russland_gasbeziehungen.html>

¹³⁰ Evropský parlament a Rada EU, *Nařízení 2009/663/ES*, C.d.

¹³¹ Evropská komise. *Návrh nařízení č. 1364/2006/ES*, C.d., s. 5

¹³² *Ibid*, s.2

¹³³ Informace plynuly z rozhovoru s úředníkem MMR, Praha 12.9.2014

¹³⁴ Evropská komise. *Návrh nařízení č. 1364/2006/ES*, C.d., s. 2

s VB,¹³⁵ rozhodně odmítali původní návrh Evropské komise, ovšem došlo k redukci rozpočtu CEF.¹³⁶ Celkový rozpočet klesl ze 40 na 33,2 mld. EUR a alokace na energetický sektor klesla na základě čl. 5(1)c nařízení CEF na necelých 6 mld. EUR.

Vedle aktivit spojených s dotačními nástroji je Komise aktivní i při vyjednávání o energetických smlouvách se třetími zeměmi.¹³⁷ Požádají-li o to členské státy, je EK schopna nabídnout pomocnou ruku při těchto jednáních. Tímto způsobem pozvalo Polsko Komisi k účasti na negociaci nové smlouvy s Gazpromem v roce 2010 a asistence Komise vedla k získání výrazně lepších cenových podmínek pro Polskou stranu.¹³⁸

Ve věci vyjednávání energetických smluv se třetími zeměmi je navíc EK nyní významně podepřena rozhodnutím 994/2012/EU, kterým se zřídil Mechanismus výměny informací o mezivládních dohodách mezi členskými státy a třetími zeměmi v oblasti energetiky. Dle Komise byl tento mechanismus vytvořen s motivem předejít možnému nesouladu těchto smluv s evropským právem či fungováním vnitřního trhu. „*Zkušenosti ukázaly, že dvoustranné vztahy mezi jednotlivými členskými státy a třetími dodavatelskými či tranzitními zeměmi v oblasti energetiky mohou vést spíše k roztržštění vnitřního trhu než k posílení dodávek energie a konkurenceschopnosti EU,*“ uvádí Komise.¹³⁹

Na základě čl. 3(1) rozhodnutí 994/2012/EU jsou členské státy povinny informovat EK o veškerých existujících a nových energetických smlouvách se třetími státy, které mají dopad na energetickou bezpečnost nebo fungování vnitřního energetického trhu. Na základě čl. 6 je Komise oprávněna přezkoumat soulad těchto smluv s právem EU. Má-li Komise pochybnosti o souladu, doporučí danému členskému státu opravné kroky. Pakliže jim stát nevyhoví, má Komise možnost zahájit řízení o porušení smluv podle čl. 258 SFEU. Mechanismus rovněž nabízí dle čl. 5 členským státům možnost požádat o asistenci Komise při vyjednávání o smlouvách.

V neposlední řadě se Komise pokusila posílit energetickou bezpečnost návrhem nařízení 994/2010/EU o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu. Toto nařízení jasně deklaruje: „*(...) cíle tohoto nařízení, totiž zabezpečení dodávek plynu v Unii, nelze uspokojivě dosáhnout na úrovni členských států, a proto jich lze z důvodu rozsahu a*

---

¹³⁵ GOTEV, Georgi. Van Rompuy tables €950-billion budget proposal. [online] *Euractiv*, poslední revize 15.11.2012 [cit. 2015-01-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/euro-finance/van-rompuy-tables-950-budget-pro-news-516056>>

¹³⁶ Evropský parlament a Rada EU. Nařízení 2013/1316/EU, C.d.

¹³⁷ Viz. BUCHAN, David. 2011. C.d.

¹³⁸ *Ibid.*, s.41.

¹³⁹ Evropská komise. *Sdělení Komise: Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi KOM(2011) 539*[online]. 7.9.2011 [cit. 13.10.2013] Dostupné z: <<http://ies.cass.cn/Article/UploadFiles/201109/2011091910213562.pdf>>, s. 2

účinků tohoto nařízení lépe dosáhnout na úrovni Unie (...)¹⁴⁰ Čl. 3(1) následně uvádí, že bezpečnost dodávek spadá do sdílené odpovědnosti plynárenských podniků, členských států a Komise. Na základě čl. 3(2) jsou rovněž členské státy povinny vytvořit plány preventivních opatření a plány pro stav nouze. Čl. 11 pak Komisi opravňuje na základě žádosti ze strany orgánů členských států, vyhlásit unijní či regionální stav nouze.

Nejaktuálnějším návrhem Komise je ovšem jednoznačně strategický rámec pro vytvoření Energetické unie, který představil komisař pro energetiku Maroš Šefčovič na sklonku února 2015.¹⁴¹ Energetická unie, jak ji prezentuje sdělení Komise, by měla spočívat na pěti pilířích: 1) energetická bezpečnost a solidarita, 2) plně integrovaný energetický trh, 3) energetická účinnost, 4) nízkouhlíková ekonomika a 5) výzkum, inovace a konkurenceschopnost.¹⁴² Z hlediska plynárenství Komise v rámci Energetické unie plánuje vyhodnotit možnosti společného nákupu plynu za Unie jako celek. Komise dále navrhuje posílit roli EU na globálních energetických trzích a plánuje revizi rozhodnutí 994/2012/EU s cílem posílit roli Komise při vyjednávání energetických smluv mezi členskými státy a třetími zeměmi. V neposlední řadě Komise navrhuje posílit centrální energetické instituce jako je Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER).¹⁴³

Veškeré úspěšné legislativní návrhy i investiční pobídky EU, o jejichž prosazení se Komise zasadila, tak jednoznačně potvrzují hypotézu 1). Komise působí jako politický hybatel hájící vznik jednotného plynárenského trhu a větší energetické bezpečnosti. Politické hybatelství Komise je však vystaveno určitým limitům. Aktivity Komise mají v různých členských státech různé dopady, přičemž úspěšnost a rozsah těchto dopadů jsou determinovány především mírou vlastní aktivity ze strany členských států. V následujících třech případových studiích budou tyto dopady zkoumány na plynárenských trzích Bulharska, České republiky a Litvy.

---

¹⁴⁰ Evropský parlament a Rada EU. *Nářízení (EU) č. 994/2010 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení směrnice Rady 2004/67/ES*. [online]. 20.10.2010 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <http://www.eru.cz/documents/10540/475996/nariz994_2010_cz.pdf/0d8bcf5e-f44d-48e2-aced-f57897f99472>, recitál. 49

¹⁴¹ DENKOVÁ, Adéla. Energetická Unie: Co přijde ještě letos? [online] *Euractiv*, poslední revize 25.2.2015 [cit. 2015-02-28] Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/energeticka-unie-co-prijde-jeste-letos-vybirame-10-bodu-012487>>

¹⁴² Evropská komise. *Communication: Energy Union Package*, C. d., s.4

¹⁴³ *Ibid.*, s.4-9

5. Dopady politického hybatelství Evropské komise na plynárenské trhy Bulharska, České republiky a Litvy

Ideální směr vývoje plynárenských trhů členských států popisuje Evropské komise v dokumentu Evropská energetická bezpečnostní strategie.¹⁴⁴ Mezi ústřední cíle energetické politiky EU tak patří především: a) okamžitým posilováním kapacity EU čelit významným výpadkům energetických dodávek, b) posilování energetické solidarity a spolupráce mezi členskými státy, c) dokončení vnitřního trhu s energiemi, d) diverzifikace importu a přenosové infrastruktury a e) vytvoření jednotné zahraniční politiky v otázkách energetiky.

V rámci své hybatelské role se Komise k dosažení těchto cílů snaží využít řadu prostředků. Inicjuje spolupráci napříč členskými státy v rámci plynárenské koordinační skupiny a analyzuje preventivní akční plány a plány pro stavy nouze, které jsou členské země povinny vypracovat na základě nařízení 994/2010/EU.¹⁴⁵ Komise zároveň navrhla vyčlenění určitých prostředků z CEFu a evropských strukturálních a investičních fondů pro stavby klíčové energetické infrastruktury, které by měly napomoci k odemčení soukromého co-financování těchto infrastrukturních projektů. V říjnu 2013 pak Komise na základě nařízení 347/2013/EU schválila první seznam projektů společného zájmu, které byly navrženy ze strany členských států a které by měly přispět velkým podílem ke zvýšení propojenosti energetických trhů EU.

Jak bylo předznamenáno při formulaci hypotézy 2), Komise nicméně čelí ve své aktivitě limitům, které jsou determinovány mírou spolupráce a vlastní aktivitou jednotlivých členských států. Úkolem kapitoly 4. proto bude potvrdit či vyvrátit hypotézu 2) zkoumáním dopadů hybatelských aktivit na třech plynárenských trzích v Bulharsku, v České republice a v Litvě. Jeden z bodů zkoumání bude politický postoj jednotlivých členských států k Ruské federaci v letech jejich vstupu do EU, tedy v období 2004-2007. Jak již bylo vysvětleno, v rámci energetické politiky je pro státy východní a střední Evropy Rusko primárním protějškem s jasně definovaným odmítavým postojem vůči procesu evropské energetické liberalizace.¹⁴⁶ Sebevědomý zahraničně politický postoj vůči Rusku v rámci EU tak zpravidla značil i výraznější aktivitu v rámci vytváření evropské energetické politiky, jak tomu bylo

---

¹⁴⁴ Evropská komise. *Communication: European Energy Security Strategy*, C.d., s.2

¹⁴⁵ *Ibid.*, s.4

¹⁴⁶ BARYSCH, Katinka, C.d.

v případě Litvy.¹⁴⁷ Opatrnější postoj vůči Rusku pak naopak předjímal menší ochotu podniknout v rámci EU zásadnější kroky, které by Moskvu mohly iritovat, jak potvrzuje příklad Bulharska.¹⁴⁸ Postoj států vůči Rusku rovněž souvisel s obecným přístupem k evropské energetické politice, neboť Bulharsko zastávající proruskou politickou linii spolupracovalo na ruských projektech jako je South stream. Tyto aktivity nepřispívaly ke zvýšení jeho energetické bezpečnosti, ba naopak. Státy s houževnatějším přístupem vůči Rusku, předně Litva, pak naproti tomu investovaly energii do takových projektů, které jejich energetickou situaci objektivně zlepšovaly a posilovaly jejich emancipaci vůči ruskému dodavateli.

Vedle zahraničně politického postoje bude v úvodních částech případových studií nastíněn počáteční referenční vývojový stupeň¹⁴⁹ plynárenských trhů tří členských států včetně míry závislosti na dovozu ruského zemního plynu a kapacity vybudované přenosové infrastruktury.

V následující části případových studií bude předmětem analýzy vývoj pozic třech členských států při vytváření a implementaci evropské energetické politiky. Zkoumán bude způsob a úspěšnost implementace evropské energetické legislativy, zejména třetího energetického balíčku a nařízení č. 994/2010 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu. Dále bude sledována aktivita členských států ve výstavbě plynárenské infrastruktury, ať už se jedná o přeshraniční plynovody, LNG terminály či zásobníky plynu. V neposlední řadě pak bude sledován vývoj míry závislosti na dovozu plynu z Ruska.

Jelikož konečným referenčním bodem tohoto výzkumu je počátek roku 2015, budou závěrečné části případových studií pojednávat i o budoucí vývojové perspektivě jednotlivých plynárenských trhů Bulharska, Česka a Litvy. V tomto bodě bude stavěno na analýzách připravenosti členských států na výpadky dodávek energií, které připravila Evropská komise.¹⁵⁰ Zároveň budou zohledněny analýzy plynárenských trhů zveřejněné Sítí provozovatelů plynárenských přepravních soustav (ENTSO-G) v rámci jejího desetiletého plánu rozvoje sítí (TYNDP).¹⁵¹

---

¹⁴⁷ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.48

¹⁴⁸ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.16 Evropská komise. *Sdělení Komise: Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi KOM(2011) 539*[online]. 7.9.2011 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://ies.cass.cn/Article/UploadFiles/201109/2011091910213562.pdf>>

¹⁴⁹ Počáteční referenční období je stanoveno pro léta 2004-07.

¹⁵⁰ Evropská komise. *Communication: Preparedness for a possible disruption of supplies from the East during the fall and winter of 2014/2015 (COM(2014) 654 final)* [online]. 7.9.2011 [cit. 13.10.2013] Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-654-EN-F1-1.Pdf>>

¹⁵¹ ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022, Main Report* [online] 10.7.2013[cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.entsog.eu/publications/tyndp#ENTSOG-TEN-YEAR-NETWORK-DEVELOPMENT-PLAN-2013-2022>>

5.1. Případová studie Bulharska

5.1.1. Původní stav bulharského trhu se zemním plynem v letech 2004-07 a postoj Bulharska v rámci energetické politiky EU

V porovnání s ostatními státy EU patřilo Bulharsko v letech 2004-2007 ke skupině opatrných zemí, které se v rámci EU odmítaly negativně vymezovat vůči Rusku. Tyto státy spíše následovaly hlavní zahraničně politický kurz nastavený Francií a Německem a stavěly se proti takovým krokům, které nesla Moskva nelibě.¹⁵² Autoři Leonard a Popescu ve své práci nazvali tuto skupinu států „*přátelskými pragmatiky*“,¹⁵³ přičemž do ní vedle Bulharska zahrnuli také státy jako je Belgie, Rakousko, Maďarsko, či Slovensko.

Bulharsko s Ruskem vždy pojily velmi silné ekonomické vazby a po Německu bylo Rusko v letech 2004-07 druhým největším obchodním partnerem Bulharska. Tato intenzivní ekonomická propojenost byla patrná i v energetice. V roce 2003 například ruská energetická společnost Lukoil vyprodukovala až 25 % z celkových daňových příjmů Bulharska.¹⁵⁴ Pomyslným vrcholem této ekonomické spolupráce pak bylo rozhodnutí Bulharska stát se klíčovým partnerem Ruska při stavbě plynovodu South stream, byť stavba tohoto plynovodu přímo nábouřovala plány EU na diverzifikaci importu plynu a nedávala velký smysl ani z ekonomického hlediska.¹⁵⁵

Díky silné ekonomické závislosti Bulharska bylo Rusko schopno vyvíjet významný zahraničně politický tlak, kterému bulharské autority nebyly vždy s to odolávat.¹⁵⁶ Zajímavě se v tomto kontextu vyjádřil Vladimír Chizhov, ruský ambasador při EU: „ (...) *Bulharsko je ve výborné pozici, aby přispělo k dobrým vztahům mezi EU a Ruskem, přičemž my Vás [Bulharsko] vnímáme jako našeho strategického partnera, svým způsobem trojského koně v EU, ovšem bez negativní konotace spojené s touto metaforou.*“¹⁵⁷

Rusko své politické váhy zpravidla využívalo i v bilaterálních jednáních s Bulharskem o importu plynu. V roce 2006 si údajně Gazprom vynutil předčasné projednání smluv o

¹⁵² LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d.

¹⁵³ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d.,s.36

¹⁵⁴ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.37

¹⁵⁵ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, [online] poslední revize 2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.csd.bg/artShow.php?id=16984>>,s.57

¹⁵⁶ Center for the Study of Democracy. *Bulgaria's energy security risk index* [online] *Policy Brief No. 40*, poslední revize září 2013 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.csd.bg/artShow.php?id=16634>>

¹⁵⁷ POLANECKÝ, Karel a HAVERKAMP, Jan. *Energy of the Future? Nuclear energy in Central and Eastern Europe*, [online] *Heinrich Böll Stiftung Prague*, poslední revize 2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z:<http://cz.boell.org/sites/default/files/energy_of_the_future.pdf> s.35

dodávkách plynu do Bulharska, které původně měly končit až v roce 2010. V následných jednáních pak byly Bulharsku vnuceny méně výhodné podmínky, přičemž byla proti Bulharsku použita hrozba embarga na vývoz vepřového na ruský trh.¹⁵⁸

Co se týče míry závislosti na ruských dodávkách v letech 2004-2007, roční hrubá domácí spotřeba zemního plynu se pohybovala mezi 115,959 až 140,045 Terajoulů (TJ).¹⁵⁹ V tom samém období bylo 87 % až 96 % z této spotřeby saturováno dodávkami zemního plynu z Ruska.¹⁶⁰ Z hlediska infrastruktury Bulharsko dováželo veškerý svůj plyn skrze jediný plynovod, jenž vede skrze Rumunsko ústí do Bulharska v Negru Voda, jak je patrné z mapy č. 3.¹⁶¹ Aktuálně platná smlouva upravující veškeré dodávky plynu z Ruska na bulharský trh byla uzavřena v roce 2012 mezi bulharským plynárenským podnikem Bulgargazem a Gazpromem na období 10 let do roku 2022, přičemž je zda zakotvena klauzule umožňující přenastavení ceny a objemu plynu v roce 2016.¹⁶²

Mapa č. 3. Bulharská plynárenské soustava ¹⁶³

¹⁵⁸ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.37

¹⁵⁹ Terajouly udáváme v hodnotě spalného tepla (GCV), v převodu v průměru zaokrouhleně 2,5 mld. m³ na rok.

¹⁶⁰ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05]

Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/database>>

¹⁶¹ TRANSGAS, *Active transit network* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <http://transgaz.ro/en/activ_transit.php>

¹⁶² The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan*. [online] [cit. 2015-04-05] Dostupné z:

<http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/preventive_action_plan_bg_en.pdf>, s.2

¹⁶³ ENTSO-G. *TYNDP 2011-2020, Annex B: Country Profile Questionnaires* [online] 28.1.2011 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <

http://www.entsog.eu/public/uploads/files/publications/TYNDP/2012/TYNDP_AnnexB_CountryProfiles_110216_Final_.pdf>. s.9

Importní plynovod ústící do Bulharska v Negru Voda je ale fyzicky oddělen od tranzitního plynovodu, který rovněž vede Bulharskem a který Gazprom používá k ročnímu prodeji 17 mld. m³ plynu dále do Turecka, Řecka a Makedonie. Tranzitní plynovod není součástí bulharské plynárenské sítě a využívání jeho kapacity je rezervováno Gazpromem až do roku 2030.¹⁶⁴ Kombinace stavu jednostranné závislosti na importu ruského plynu a neexistujícího přístupu k 17 mld. m³ plynu, který je transportován skrz bulharské území, tak značně snižuje bulharskou energetickou bezpečnost.

Se stavem jednostranné závislosti na ruském plynu souvisí i cena za jednotku plynu. Z dostupných zdrojů bohužel nejsou k dispozici srovnatelné informace o velkoobchodních cenách plynu ze států střední a východní Evropy v období 2004-2007. Tyto informace souhrnné informace jsou vydávány Komisí až od roku 2012. Údaje z těchto let však jsou velmi relevantní i pro zkoumání bulharské situace v letech 2004-2007, jelikož naznačují, že i v pozdějším sledovaném období byly ceny za plyn na bulharském trhu nepříznivé. V roce 2012 byla cena za plyn pro Bulharsko ze strany Gazpromu výrazně vyšší, než pro jiné státy EU.¹⁶⁵ Konkrétně Bulharsko platilo 42,1 EUR/MWh, což byla cena o 109,5% vyšší než cena plynu na britském trhu a o 52% vyšší, než cena stejného ruského plynu pro německý trh.¹⁶⁶

5.1.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu BG; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury

Věnujeme-li se aktuálnímu vývoji plynárenského trhu Bulharska, nezbývá než začít popisem vývoje poměru bulharské roční spotřeby vůči objemu plynu dovezeného z Ruska. V letech 2010-2012 Bulharsko ročně spotřebovalo 107 107,013, 122,360 a 114,028 TJ (2,9 bcm mld. m³).¹⁶⁷ Z tohoto objemu bylo v roce 2010 dovezeno 92,5% plynu z Ruska, v následujících letech 2011 a 2012 pak 86 % a 83 %.¹⁶⁸ Na základě těchto dat lze poznamenat, že absolutní míra závislosti na ruském plynu se oproti období 2004-07 mírně snížila, byť stále

---

¹⁶⁴ Center for the Study of Democracy. Bulgaria's energy security risk index, C.d., s.8

¹⁶⁵ Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 4-5, Issue 4-1, [cit. 2015-03-05] Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/qregam_2011_quarter4_2012_quarter1.pdf>,s.8

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan*. C.d.

¹⁶⁸ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/database>>

zůstává ve vysokých hodnotách a není jasné, zda nebyl rok 2012 pouhou výjimkou způsobenou nízkým hospodářským růstem.¹⁶⁹

Politické hybatelství Evropské komise může mít na trhy s plynem kýžený dopad pouze tehdy, pokud členské státy promptně a kvalitně transponují energetickou legislativu EU. V tomto ohledu je naprosto zásadní třetí energetický balíček a nařízení 994/2010/EU o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu. Dle Poliny Palievyové, dotazované úřednice bulharského Ministerstva ekonomiky a energetiky (MEEBG), v rámci vyjednávání o třetím energetickém balíčku na úrovni EU Bulharsko tento balíček sice podporovalo, patřilo však do skupiny států, které prosazovaly zahrnutí třetího implementačního modelu nezávislého provozovatele přenosové soustavy (ITO).¹⁷⁰

Třetí energetický balíček měl být v Bulharsku implementován 17. července 2012 změnou energetického zákona, který transponoval do bulharského právního řádu směrnice 2009/72/ES a 2009/73/ES o společných pravidel pro vnitřní trh s elektřinou a se zemním plynem.¹⁷¹ Energetický zákon v rámci implementace směrnice 2009/73/ES zvolil pro Bulharsko v plynárenství transpozici modelu ITO, který Sofie dříve prosazovala na úrovni EU, přičemž usiloval zároveň o posílení pravomoci bulharského regulátora, Státní energetické a vodárenské regulační komise (SEWRC).¹⁷²

Zaměřme se nyní na směrnici 2009/73/ES, jejíž implementace je z hlediska vývoje plynárenského trhu klíčová. Dle názoru Evropské komise energetický zákon implementoval směrnici 2009/73/ES pouze částečně, čímž Bulharsko zároveň nedodrželo termín stanovený na 3. březen 2011. Poté, co Bulharsko adekvátně nezareagovalo na odůvodněné stanovisko Komise, předložila Komise celou věc SDEU podle čl. 258 SFEU.¹⁷³

Zásadními body, kvůli kterým Komise řízení podle čl.258 SFEU zahájila, byly čl. 3(3) směrnice 2009/73/ES týkající se ochrany spotřebitele a body 1(a), (b), (d), (f), (h) a (i) přílohy směrnice. Čl. 3(3) vymezuje standardy ochrany spotřebitele jako je transparentnost smluvních podmínek či právo přejít k novému dodavateli plynu. Čl. 3(3) dále stanoví povinnost členských států přijmout opatření na ochranu zranitelných zákazníků, zejména těch trpících

---

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Informace plynuly z e-mailové korespondence s Polinou Palievou (European and Regional Cooperation in the Energy Sector Directorate. Ministry of Economy and Energy BG), Sofie, 13.1.2015

¹⁷¹ State Energy and Water Regulatory Commission Bulgaria. *Annual Report to the European Commission* [online] 7.2012 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <http://www.dker.bg/PDOCS/report_EC_2012.pdf>, s.6

¹⁷² Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d, s.28, e-mailová korespondence s Polinou Palievou

¹⁷³ Evropská komise. Internal energy market: Commission refers Bulgaria, Estonia and the United Kingdom to Court for failing to fully transpose EU rules [online] poslední revize 24.1.2013 [cit. 2015-02-01] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-42_en.htm>

energetickou chudobou nebo obývajících odlehlé oblasti. Body v příloze I. pak blíže definují detailní standardy transparentnosti smluvních podmínek, které musí členský stát garantovat. Vzhledem k tomu, že Bulharsko do května 2013 tato ustanovení směrnice dle Komise adekvátně netransponovalo do svého právního řádu, žádala Komise denní pokutu ve výši 8448 EUR ode dne vynesení rozsudku do data plné transpozice.¹⁷⁴

Nedostatečná ochrana zákazníků a netransparentnost smluvních podmínek ale nebyly jediné nedostatky bulharské transpozice. Dalším vadou byla nevyhovující úprava regulatorního úřadu SEWRC. Komise v této věci poukazovala na několik závažných nedostatků úřadu, jako jsou výrazné podfinancování, nekvalifikovaný personál a nedostatečná nezávislost.¹⁷⁵ Právě nezávislost energetického regulátora přitom Komise chápala jako klíčový bod třetího energetického balíčku. Energetický zákon ale dle Komise opomíjel nezbytné detailní vymezení nezávislosti úřadu a tuto nezávislost toliko deklaroval v obecné rovině. Zákon navíc nestanovil dostatečné záruky pro nezávislou volbu a výkon mandátu šesti komisařů SEWRC, kteří stojí v čele úřadu.¹⁷⁶ Vedle toho Komise rovněž Bulharsku v implementaci třetího energetického balíčku vytýkala, že ne všechny energetické společnosti byly v souladu s jeho pravidly.

V lednu 2013, kdy Komise oficiálně oznámila zahájení řízení o neplnění povinností vyplývajících ze Smluv podle čl. 258 SFEU, bulharská vláda navíc novelizovala energetický zákon za účelem oslabení nezávislosti SEWRC.¹⁷⁷ Vládě měla novela umožnit flexibilněji zasahovat do energetického sektoru, čímž chtěla Sofie reagovat na sociální krizi způsobenou vysokými cenami za elektřinu. Ve výsledku však byla novela energetického zákona jen jedním z dalších nekonceptních kroků, kterými Bulharsko oslabilo SEWRC a zkomplikovalo proces implementace třetího energetického balíčku.¹⁷⁸ Analýza bulharského Centra pro studium demokracie dokonce uvádí, že tato reforma byla jednou z osmi změn energetického zákona během let 2013-2014, přičemž tyto legislativní změny často zásadně převracely hlavní

---

¹⁷⁴Case C-253/13 European Commission v Republic of Bulgaria, Action brought on 7 May 2013 [online] Dostupné z:

<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=2009%252F73%252FEC&docid=138424&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=357894#ctx1>>

¹⁷⁵ Evropská komise. *Findings and recommendations related to Bulgarian energy policy* [online] poslední revize 2013 [cit. 2015-01-01] Dostupné z:

<[http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/findings_and_recommendations\(1\).pdf](http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/findings_and_recommendations(1).pdf)>, s.8

¹⁷⁶ Evropská komise. *Findings and recommendations related to Bulgarian energy policy*, C.d., s.9, State Energy and Water Regulatory Commission Bulgaria. *Annual Report to the European Commission*, C.d.

¹⁷⁷ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d., s.28

¹⁷⁸ Ibid., s.27

stanové cíle zákona.¹⁷⁹ Díky tomu Centrum pro studium demokracie bulharskou energetickou politiku označuje jako „*charakteristicky krátkodobou s prvky rozhodování ad-hoc.*“¹⁸⁰

V horizontu druhé poloviny roku 2013 a první poloviny 2014 se následně Bulharsku podařilo odstranit problematická místa v domácí legislativě tak, aby bylo možné ustoupit od řízení o porušení smlouvy podle čl. 258 SFEU ve věci neúplné transpozice energetických směrnic. K 22. září 2014 byla Komisí tato řízení vedena již pouze proti Irsku a Rumunsku.¹⁸¹ Přesto však Bulharsko třetí energetický balíček implementovalo s dvou až třiletým zpožděním, což notně zpomalilo pozitivní vývoj plynárenského trhu.¹⁸² Z korespondence s bulharským Ministerstvem ekonomiky a energetiky nadto vyplynulo, že ani v roce 2015 stále nedošlo k certifikaci nezávislého provozovatele přenosové soustavy, kterým má být Bulgartransgaz EAD.¹⁸³ Ani v roce 2015 tak fakticky nebyla transpozice třetího energetického balíčku v Bulharsku plně dokončena.

Další legislativa, jejíž standardy muselo Bulharsko naplnit, bylo nařízení 994/2010/EU o bezpečnosti dodávek zemního plynu. Toto nařízení zavádí v čl. 6(1) povinnost členských států splnit takzvané pravidlo N-1 do 3. prosince 2014. Pravidlo N-1 stanoví, že v situaci, kdy vypadne největší plynárenská infrastruktura v daném členském státu, musí mít zbytková infrastruktura členského státu dostatečnou kapacitu, aby byla schopna i přes tento výpadek dodávat plyn pro uspokojení celkové poptávky daného členského státu i v den výjimečně vysoké poptávky po plynu, ke které statisticky dochází jednou za dvacet let. Pakliže vypadne například importní plynovod z provozu, musí mít členský stát k dispozici dostatečnou zásobu plynu v zásobnících, aby tento výpadek vybalancoval a uspokojil aktuální poptávku. Splnění povinnosti vyplývající z čl. 6(1) lze nicméně docílit i preventivními opatřeními na straně poptávky, jako jsou například opatření na přepínání výroby na jiné energetické zdroje.¹⁸⁴

Dle analýz Evropské komise lze předpokládat, že bude mít Bulharsko s naplněním standardu N-1 do prosince 2014 vážné problémy. Bulharsko je stoprocentně závislé na dovozu plynu z Ruska skrze jeden hlavní plynovod. V roce 2012 nebylo dle Komise Bulharsko vůbec připraveno na výpadek této hlavní importní cesty a standard N-1 nebyl ani

---

¹⁷⁹ Ibid., s.11

¹⁸⁰ Ibid., s.27

¹⁸¹ Evropská komise. *Communication: Enforcement of the Third Internal Energy Market Package (SWD(2014) 315 final)* [online]. 13.10.2014 [cit. 2015-01-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_iem_communication_annex6.pdf Enforcement of third energy package>, s.4

¹⁸² State Energy and Water Regulatory Commission Bulgaria. *Annual Report to the European Commission*, C.d.

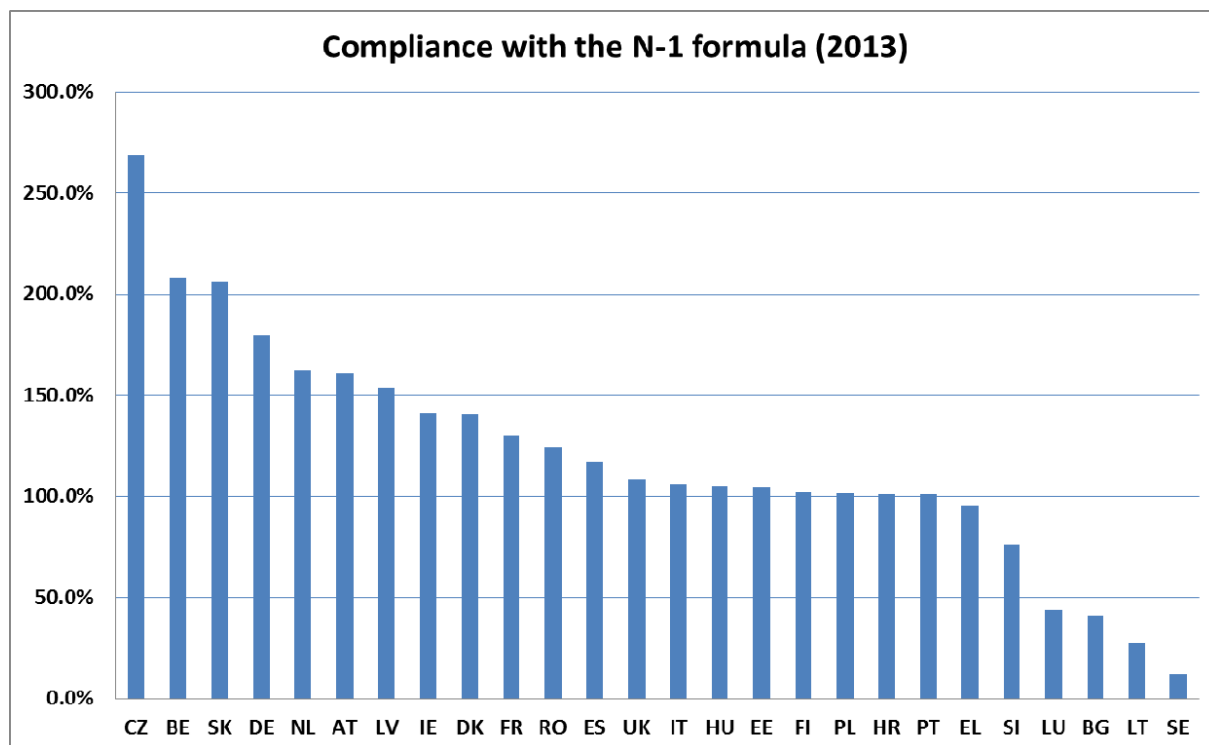
¹⁸³ Informace plynuly z e-mailové korespondence s Polinou Palievou (European and Regional Cooperation in the Energy Sector Directorate. Ministry of Economy and Energy BG), Sofie, 13.1.2015

¹⁸⁴ BUCHAN, David. 2014, C.d., s.9

zdaleka naplněn.¹⁸⁵ Jak ukazuje tabulka č. 4., prezentovaná ve studii Komise z října 2014, ani během let 2013 a 2014 se situace výrazně nezlepšila a Bulharsko stále nesplňuje pravidlo N-1 ani z 50 %.¹⁸⁶

Tabulka 4. Plnění pravidla N-1

V protikladu vůči této tabulce Bulharský plán preventivních opatření, který musejí členské státy zpracovat na základě čl. 5 nařízení 994/2010/EU, uvádí, že Bulharsko pravidlo N-1 do konce roku 2014 splní.¹⁸⁷ Bulharská vláda nicméně počítala s tím, že energetickou bezpečnost země zlepší tři nově vybudované infrastrukturní stavby. Pravidlo N-1 mělo být splněno předně pomocí vybudovaného zpětného toku z Řecka, který měl v případě krize dodat nezbytný plyn z řeckého trhu. Dále měly bezpečnost dodávek zvýšit budované interkonektory s Řeckem a Rumunskem a v neposlední řadě výpadky importu měla řešit zvýšená domácí produkce.¹⁸⁸ Vzhledem k tomu, že ale došlo k zásadnímu opoždění ve výstavbě obou interkonektorů s Rumunskem a Řeckem, Bulharsku se velmi pravděpodobně

¹⁸⁵ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*, C.d. s.157

¹⁸⁶ Evropská komise. *Commission staff working document: Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU (SWD(2014) 325 final)* [online]. 16.10.2014 [cit. 2015-01-02] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_energystresstests_securityofgassupplysegluation_report.pdf>, s.8

¹⁸⁷ The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan*. C.d., s. 7

¹⁸⁸ Ibid.

naplnit pravidlo N-1 do 3. prosince 2014 nepodařilo.¹⁸⁹ Kromě třetího energetického balíčku se tak Bulharsku nepodařilo včasné implementovat ani druhou významnou plynárenskou legislativu EU, nařízení 994/2010/EU.

Co se týče Mechanismu výměny informací, Bulharsko poskytlo Komisi informace o všech svých smlouvách o energetických dodávkách s třetími zeměmi. Ačkoliv Bulharsko přímo nevyužívá asistence Komise při vyjednávání o svých kontraktech na základě čl. 5 rozhodnutí 994/2010/EU, MEEBG alespoň deklarativně podporuje koordinaci zahraniční energetické politiky EU: „*V zahraniční energetické politice Bulharsko mluví jedním hlasem s ostatními členskými státy EU.*“¹⁹⁰

K vytvoření fungujícího plynárenského trhu se zajištěnými dodávkami nestačí pouze včasná implementace legislativy, je rovněž nezbytné vybudovat potřebnou infrastrukturu, která by propojila bulharský trh s plynárenskými trhy ostatních zemí. Vedle plynárenských interkonektorů je zároveň třeba vybudovat i zásobníky plynu s dostatečnou kapacitou, které by byly s to uspokojit poptávku v případě, kdy by došlo k výpadku dodávek.

Potřeby vybudovat klíčovou infrastrukturu si je Bulharsko jednoznačně vědomo, což dokládá jak bulharská energetická strategie z roku 2011, tak i aktuální plán preventivních opatření.¹⁹¹ Z hlediska výstavby Bulharsko plánuje, či do jisté míry už staví, nové interkonektory s Tureckem, Řeckem, Rumunskem a Srbskem, které by měly do země přivést podstatné objemy plynu. Předpokládané náklady na výstavbu těchto infrastruktur se blíží 250 mil. EUR.¹⁹² Bulharsko a celá oblast jihovýchodní Evropy je ale jednou z prioritních oblastí pro financování z prostředků rozpočtu EU, jak z evropských strukturálních a investičních fondů EU, tak z Evropského programu oživení energetiky (EEPR).¹⁹³ Konkrétně se EU rozpočtově podílí minimálně čtvrtinovou dotací na výstavbě všech bulharských interkonektorů, přičemž přispěla na některé z těchto projektů ještě výrazně vyšší částkou.¹⁹⁴

Z těchto projektů je v nejpokročilejší fázi budování interkonektoru se zpětným tokem Rumunsko-Bulharsko s kapacitou 1,5 mld. m³/rok.¹⁹⁵ Tento plynovod o délce 25 km spojuje

---

¹⁸⁹ Evropská komise. *Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010*. C.d., s.8

¹⁹⁰ Informace plynuly z e-mailové korespondence s Polinou Palievou, C.d.

¹⁹¹ Ministry of Economy and Energy BG. *Energy Strategy of the Republic of Bulgaria till 2020* [online] 1.6.2011 [cit. 2015-03-13] Dostupné z:

<http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/23_energy_strategy2020%D0%95ng_.pdf>

¹⁹² The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan.*, s. 11

¹⁹³ Center for the Study of Democracy. *Bulgaria's energy security risk index*, C.d., s.10

¹⁹⁴ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d., s.61

¹⁹⁵ Evropská komise. *Gas interconnection Romania–Bulgaria* [online]. 10.2013 [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/eepr/projects/files/gas-interconnections-and-reverse-flow/romania-bulgaria-ro-bg_en.pdf>

města Giurgi (RO) a Ruse (BG) a měl by přispět ke zvýšení energetické bezpečnosti skrze diverzifikaci dodávek a lepší tržní balancování nabídky a poptávky nejen pro Rumunsko a Bulharsko, ale i pro Řecko a Maďarsko. Náklady na projekt by měly dosáhnout 23,8 mil. EUR, přičemž 37,4 % z této sumy bylo pokryto z EEPR.¹⁹⁶ Ačkoliv měl být tento plynovod původně dokončen k 31. prosinci 2013, došlo k podstatnému zpoždění a dle MEEBG by měla být stavba dokončena až v polovině roku 2015.¹⁹⁷ I přes toto zpoždění je budování plynovodu RO-BG ze všech bulharských projektů v nejpokročilejší fázi.

Dalším plánovaným projektem je stavba plynovodu Řecko-Bulharsko.¹⁹⁸ Tento plynovod se zpětným tokem je výrazně ambicióznější než plynovod RO-BG, neboť se v rámci jeho plánů počítá s roční kapacitou na přepravu 3 až 5 mld. m³ plynu. Této kapacitě odpovídá i výrazně vyšší cena tohoto projektu 128,2 mil. EUR, z čehož bude EEPR financovat 35%.¹⁹⁹ Plynovod by měl mít délku 168,5 km a měl by spojovat řecké přístavní město Komotini s bulharskou Starou Zagorou. Velkým přínosem tohoto projektu by mělo být propojení bulharského trhu na LNG terminál v Revithousse a projekt interkonektoru Turecko-Řecko-Itálie, který by měl Bulharsku dopomoci ke zpřístupnění plynu z oblasti Kaspického moře a Blízkého východu. Skrze přístup do Revithoussy se tak Bulharsku dostane možnosti obchodovat na světových trzích s LNG.

Byť bylo dokončení plynovodu BG-GR původně plánováno do konce roku 2014, došlo v jeho výstavbě k zásadnímu zpoždění a jako nejbližší termín pro jeho kompletaci se tak jeví rok 2016, jak odhaduje Komise.²⁰⁰ Bulharský ministr energetiky a ekonomie dokonce odhaduje dokončení staveb ještě v pozdějším termínu roku 2017.²⁰¹ Podobně i uvedení do provozu dalších plánovaných plynovodů s Tureckem a Srbskem, které měly ročně obousměrně přepravovat 1,8 mld. a 3-5 mld. m³ plynu, bylo odsunuto z let 2014 a 2015 o tři až pět let.²⁰²

Vedle výstavby plynovodů Sofie plánuje v období 2014-2017 rozšířit kapacitu podzemního zásobníku plynu v Chirenu na 550 mil. m³ plynu, což by ale i při tomto navýšení

---

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Informace plynuly z e-mailové korespondence s Polinou Palievou, C.d.

¹⁹⁸ Evropská komise. Gas interconnection Greece - Bulgaria (IGB) [online]. 10.2013 [cit. 2015-02-30] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/eepr/projects/files/gas-interconnections-and-reverse-flow/greece-bulgaria-igb_en.pdf>

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Evropská komise. *Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010*. C.d., s.10

²⁰¹ Bulgaria's Gas Links with Turkey, Serbia and Greece 3 to 5 Years Delayed [online] *Novinite.com*, poslední revize 7.10.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.novinite.com/articles/163922/Bulgaria's+Gas+Links+with+Turkey,+Serbia+and+Greece+3+to+5+Years+Delayed>>

²⁰² Ibid. The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan*. C.d., s. 11

pokrývalo pouze šestinu celkové roční domácí bulharské spotřeby plynu.²⁰³ V současnosti má Bulharsko k dispozici pouze zásobní kapacity pro 200 mil. m³, což nestačí ani na pokrytí 10 % roční spotřeby.²⁰⁴ I nízká kapacita bulharských zásobníků tak zapříčiňuje, že se Bulharsko nachází na chvostu EU v plnění standardu N-1.

Mimo to, že Bulharsko nebylo příliš úspěšné v čerpání dotací z EEPR a do konce roku 2014 nedokončilo výstavbu žádných z referovaných infrastrukturních projektů, nedařilo se Sofii získat výrazné finance ani z CEFu. K 21. listopadu 2014 mělo Bulharsko z CEFu přislíbenou podporu na různé studie k výstavbě infrastruktury, kdy celková dotace na všechny tyto studie dohromady z rozpočtu CEF nepřesáhla 4,5 mil EUR. Oproti tomu Litva se mohla chlubit dotací na posílení kapacity plynovodu Klaipėda – Kiemėnai ve výši 27,6 mil. Eur a další dotací na plynový interkonektor mezi Litvou a Polskem ve výši 306 mil. Eur, a pozadu v čerpání nezůstávala ani ČR.²⁰⁵

Z hlediska budované infrastruktury je posledním příkladem výstavba plynovodu South stream, která názorně vykresluje laxní přístup Bulharska k vytváření společného trhu s plynem a zároveň jeho submisivní zahraničně-politický postoj vůči Rusku. South stream je plynovod o kapacitě 63 mld. m³, který byl budován Gazpromem za účelem přepravy plynu z ruského přístavu Novorossijsk do rakouského plynárenského hubu²⁰⁶ v Baumgartenu.²⁰⁷ Bulharsko se do přípravy South streamu zapojilo v lednu 2008. Kvůli ekonomické krizi v roce 2009 a preferenci dalších energetických projektů, jako byla jaderná elektrárna v Belene, však nadšení Bulharska z participace na plynovodu brzy ochladlo. Tato apatie ze strany Sofie však vedla k vystupňování ruského tlaku na pokračování ve stavbě, který vygradoval osobní návštěvou prezidenta Putina v Bulharsku v roce 2010. Tato návštěva vedla bulharské autority k přehodnocení pozic a k založení rusko-bulharského podniku pro výstavbu South streamu. V březnu 2012 navíc bulharská vláda opustila plány na výstavbu elektrárny v Belene.²⁰⁸

V roce 2012 se následně stupňoval ruský tlak v podobě návštěv funkcionářů Gazpromu a ruských politiků vysokého ranku, aby Sofie zahájila společnou výstavbu

---

²⁰³ Ibid., s. 3

²⁰⁴ Evropská komise. *In-depth study of European Energy Security*, C.d., s.191

²⁰⁵ Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014* [online]. 21.11.2014 [cit. 2014-12-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20141121_cef_energy_lists.pdf>

²⁰⁶ Huby mohou mít formu buď virtuálních obchodním center, tranzitních center nebo speciálních fyzických center spojených se zásobníkem plynu.

²⁰⁷ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d.,

²⁰⁸ STEFANOV, Ruslan and TSANOV, Martin. Bulgarian Energy Policy [online] *Aspen Review Central Europe*, 2014, vol.4. [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.aspeninstitute.cz/en/news/bulgarian-energy-policy/>>.s.84

plynovodu.²⁰⁹ Rusko na jedné straně nabízelo 11 % slevu na dovezený plyn, zatímco na druhé straně drželo Bulharsko v šachu ve vyjednávání o budoucích dodávkách plynu, jelikož hlavní kontrakt o dodávkách vypršel ke konci roku 2012. Tlak na bulharské vládní činitele posilovala i ruská firma Atomstrojexport, která začala požadovat vyšší storno poplatků za opuštění plánů na výstavbu elektrárny v Belene, kterou měl Atomstrojexport původně vybudovat.²¹⁰

Vlivem těchto tlaků se nakonec Bulharsko rozhodlo na plynovodu dále spolupracovat a podepsalo v listopadu 2012 memorandum o porozumění.²¹¹ A to i přesto, že stavba South streamu nedávala velký smysl z hlediska bezpečnosti dodávek, neboť nijak nediverzifikovala import plynu do Bulharska. South stream navíc nebyvale zatížil bulharský rozpočet, jelikož se náklady na bulharskou část plynovodu odhadují na 3,5 mld Eur. Vláda byla rovněž vystavena kritice za naprostou netransparentnost vyjednání s Ruskem a nezveřejnění cost-benefit analýzy plynovodu.²¹²

Nejzásadnějším problémem plynovodu South stream ale byl jeho potenciální rozpor s právem EU. Již v prosinci 2013 Komise uvedla, že bilaterální smlouva mezi Gazpromem a Bulharským energetickým holdingem není v souladu s evropským právem a musí být od základů přeformulována.²¹³ Tento rozpor konkrétně tkvěl v několika bodech.²¹⁴ South stream předně nerespektoval pravidla odděleného vlastnictví (*Ownership unbundling*) v rámci třetího energetického balíčku, neboť by dle smlouvy Gazprom zároveň vlastnil produkční kapacity a přenosovou síť. Dále smlouva negarantovala nediskriminační přístup k South streamu pro třetí strany, neboť by byl Gazprom jediným dovozcem. V neposlední řadě pak stavba nevyhovovala pravidlům EU pro veřejné zakázky, jelikož byly preferovány ruské a bulharské stavební firmy.²¹⁵

Pro tyto důvody Komise v srpnu 2014 zaslala Bulharsku formální upozornění v rámci řízení o porušení smlouvy podle čl. 258 SFEU, a vyzvala ho k pozastavení stavby do doby,

---

²⁰⁹ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d., s.15

²¹⁰ STEFANOV, Ruslan and TSANOV, Martin, C.d., s.84

²¹¹ Center for the Study of Democracy. *Bulgaria's energy security risk index*, C.d., s.10

²¹² Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d., s.15

²¹³ *Ibid.*, s.15

²¹⁴ South Stream bilateral deals breach EU law, Commission says[online] *Euractiv.com*, poslední revize 5.12.2013 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/energy/commission-south-stream-agreement-news-532120>>

²¹⁵ BUCHAN, David. 2014. C.d., s.7

než bude zajištěn plný soulad plynovodu s právem EU.²¹⁶ V září 2014 pak tento krok Komise vzhledem k situaci na Ukrajině podpořil ve své rezoluci Evropský parlament apelem na členské státy, „*aby ukončily plánované dohody s Ruskem v energetickém sektoru včetně těch týkajících se plynovodu South stream.*“²¹⁷ Kvůli následným vleklým vyjednáváním s Komisí o odstranění právních rozporů v projektu nakonec prezident Putin 1. prosince 2014 na státní návštěvě Turecka oznámil opuštění veškerých plánů na dostavbu South streamu.²¹⁸

Shrneme-li aktuální vývoj plynárenského trhu Bulharska z hlediska implementace legislativy EU a výstavby klíčové infrastruktury, lze dojít k závěru, že bulharský posun směrem k napojení se na společný trh EU s plynem stagnuje. Bulharsko implementovalo energetickou legislativu EU jako jedna z posledních členských zemí a zároveň nedosahuje kýženého progresu při výstavbě infrastruktury. A to i přesto, že má k dispozici vysokou alokaci prostředků z rozpočtu EU. Ani v zahraniční politice vůči Rusku si pak Bulharsko nebylo schopno vybudovat sebevědomější pozici, neboť se nechalo Moskvou dotlačit ke spolupráci na South streamu. Ta jednak nebyla pro Bulharsko ekonomicky výhodná, přičemž byly nakonec práce na South streamu pro nesoulad projektu s evropským právem Ruskem ukončeny. Z hlediska výše uvedeného lze proto jednoznačně stanovit, že hybatelské aktivity Evropské komise měly na bulharský plynárenský trh jednoznačně nejmenší dopad ze všech tří zkoumaných členských států.

5.1.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu BG

Současný kurz energetické politiky Bulharska neslibuje do budoucna příliš pozitivní vývoj směrem k větší diverzifikaci a bezpečnosti dodávek plynu. Jak bylo naznačeno, Bulharsko svým pasivním přístupem dostatečně nevyužívá výsledky hybatelství Evropské komise, ať už se jedná o implementaci právních předpisů EU, nebo o využívání evropských dotačních programů. Pro budoucí vývoj plynárenského trhu bude zásadní, na kolik se tento

---

²¹⁶ We'd expect Bulgaria to suspend construction South stream gas pipeline, Commission says. [online] *Euractiv.com*, poslední revize 21.8.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/video/wed-expect-bulgaria-suspend-construction-South-stream-gas-pipeline-commission-says-307897>>, Evropská komise. *Communication: European Energy Security Strategy*, C.d.

²¹⁷ European Parliament. *Joint motion for a resolution of 18 September 2014 on the situation in Ukraine and the state of play of EU-Russia relations (2014/2841(RSP))* [online]. 18.9.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P8-RC-2014-0118+0+DOC+XML+V0//EN>>

²¹⁸ NORMAN, Laurance. C.d.

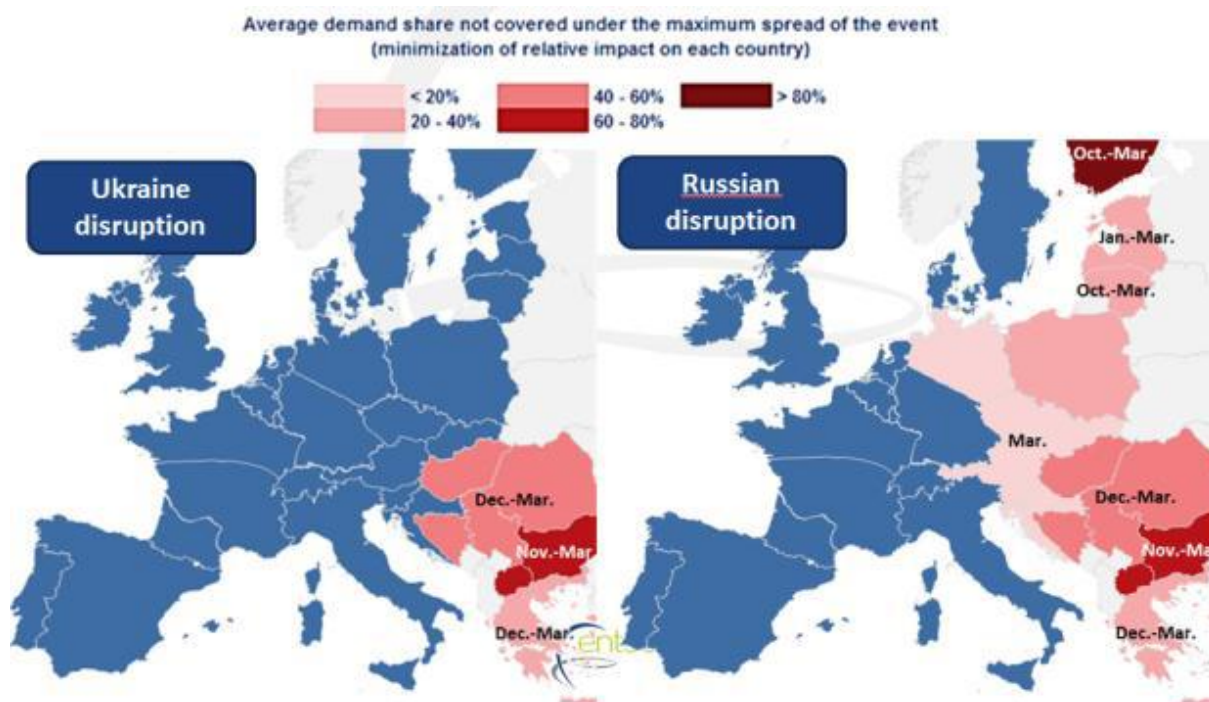
politický směr podaří změnit. Jistým příslibem do budoucna pak také mohou být nově objevené rezervy 3, 65 mld. m³ břidlicového plynu v bulharském šelfu Černého moře.²¹⁹

Budoucí vývoj plynárenského trhu EU se snažilo vymodelovat několik zátěžových testů Evropské komise a sítě ENTSO-G.²²⁰ Tyto zátěžové testy propočítávaly scénáře, které by nastaly při výpadku veškerého plynu z Ruska a veškerého plynu dodávaného přes Ukrajinu.

Z tabulky č. 5. je zřejmé, že v situaci výpadku plynových dodávek za stávajícího stavu postavené infrastruktury, by Bulharsko v obou scénářích bylo silně zasaženo výpadkem ruského plynu. Jelikož v současnosti hlavní fungující plynovod vede skrze Ukrajinu, v obou propočítávaných scénářích výpadku plynu by Bulharsko nebylo schopné pokrýt 60-80 % domácí poptávky po plynu. V zimních měsících by byl takový scénář katastrofální. Tento neblahý stav je způsoben především dosavadním nezdarem ve včasném budování přeshraničních plynovodů.

Tabulka 5. Zima 2014/15 Výpadek²²¹

Potenciální výpadky dodávek plynu trvající od října 2014 do března 2015 při běžné poptávce

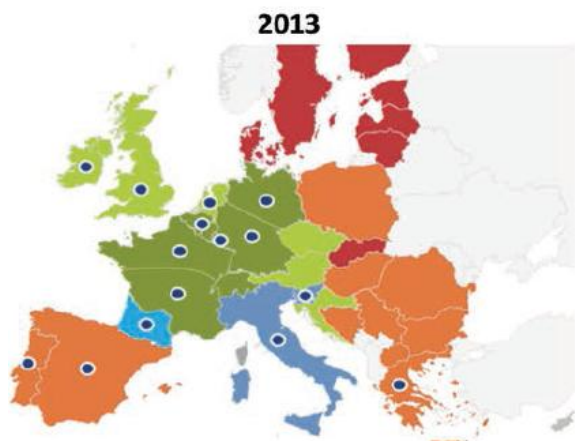
²¹⁹ Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria*, C.d. s.51

²²⁰ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*, C.d.

²²¹ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*, C.d., s.118

Další z grafů sítě ENTSO-G ilustruje stupeň diverzifikace importu skrze počet importních kanálů, včetně trhů s LNG. Jak je evidentní z tabulky č. 6., Bulharsko má v současnosti přístup pouze k importu plynu ze dvou zón; z Ruska a v malém procentu z domácí produkce.

Tabulka 6. Počet diversifikačních kanálů - 2013²²²

Figure 5.16.
Number of accessible sources

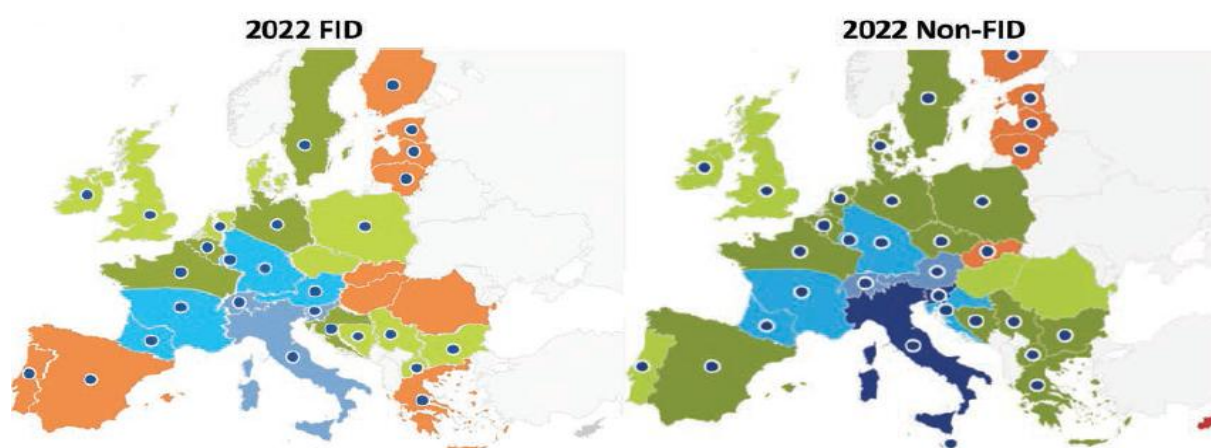

Tabulka číslo č. 7. představuje plánovaný stav pro rok 2022 a již předznamenává pozitivnější vývoj diverzifikace. V případě, že se zahrnou projekty, ve kterých padlo finální investiční rozhodnutí (FID), mělo by mít Bulharsko v roce 2022 přístup ke třem zónám, ze kterých by mohlo importovat zemní plyn. Varianta FID tak počítá s tím, že bude do roku 2022 realizován interkonektor s Řeckem, který Bulharsko napojí na světový trh s LNG. Varianta Non-FID, kde dosud nebylo dosaženo finálního investičního rozhodnutí u všech plánovaných projektů, pro Bulharsko vyznívá ještě optimističtější, neboť by podle této varianty mělo mít Bulharsko přístup k zemnímu plynu pocházejícímu ze čtyř zón. Pakliže tedy budou plány obsažené ve vývojových scénářích ENTSO-G pro rok 2022 naplněny, dojde k výraznému zvýšení energetické bezpečnosti Bulharska, což by v důsledku znamenalo i pravděpodobné snížení ceny za jednotku plynu.

²²² TYNDP 2013-2022 Main Report, s.102

Tabulka 7. Počet diversifikačních kanálů v roce 2022²²³

Závěrem lze shrnout, že ačkoliv Bulharsko ve své národní bezpečnostní strategii definuje, že podporuje společnou energetickou politiku EU, její strategické cíle a budování infrastruktury²²⁴, nebylo prozatím ve využívání plodů plynoucích z politického hybatelství EK příliš úspěšné. Během osmi let od svého vstupu se Bulharsku nepodařilo postavit klíčovou infrastrukturu, která by jeho trh propojila se zahraničím, byť byla země v tomto bodě notně podporována prostředky z rozpočtu EU. Problémy Sofie měla i s včasnou a správnou implementací energetické legislativy EU. Na druhou stranu by Bulharsko dle analýzy ENTSO-G ve střednědobém horizontu mohlo nezbytné stavby dokončit a přispět tak k vyřešení aktuální pozice jednostranné závislosti na ruském importu plynu.

²²³ ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022*, C.d, s.102

²²⁴ Ministry of Economy and Energy BG. Bulgaria's national security strategy. [online] poslední revize 25.01.2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://old1.mee.government.bg/en/themes/bulgaria-s-national-security-strategy-904-300.html>>

5.2. Případová studie České republiky

5.2.1. Původní stav českého trhu se zemním plynem v letech 2004-07 a postoj ČR v rámci energetické politiky EU

V letech 2004 až 2007 se Česká republika v rámci EU řadila mezi státy s odvážnější zahraniční politikou vůči Ruské federaci. To se projevovalo jak v řadě kritických výroků jejích představitelů na adresu Moskvy, tak i v záměru umístit radarovou základnu USA ve vojenském prostoru v Brdech. Leonard s Popescem proto řadí ČR do skupiny „*chladnokrevných pragmatiků*“, kteří se sice soustředí na rozvíjení dobrých vzájemných ekonomických vztahů, nezdráhají se ale vyjadřovat kriticky vůči Rusku v otázce lidských práv a dalších záležitostí.²²⁵ V případě ČR Leonard s Popescem k této klasifikaci dospěli zejména pro aktivní roli ČR v podpoře politiky východního partnerství EU a kvůli otevřené při s Ruskem o radarovou základnu.²²⁶

Dle Kratochvíla se vzájemné vztahy Ruska a ČR na politické úrovni začaly ochlazovat koncem roku 2006 spojeným s výměnou vlád sociální demokracie za vlády premiéra Mirka Topolánka.²²⁷ Toto ochlazení bylo vyvoláno především diskuzí o umístění radarové základny, ale bylo stupňováno i dalšími incidenty, jako byly problémy s památníky ruských vojáků z druhé světové války.²²⁸ Spor o radar byl vyvolán žádostí Spojených států amerických o povolení umístění protiraketového radaru v ČR, jež byla oficiálně podána v lednu 2007.²²⁹ První polovinu roku 2007 proto charakterizovaly ostré výroky ze strany ruských představitelů na adresu ČR. Místopředseda zahraničního výboru Dumy Sluckij hovořil o nutnosti komplexně upravit vojenskou doktrínu Ruska, jež by vzala v potaz radarový systém USA v ČR a Polsku. Velitel ruských raketových vojsk Solovcov dokonce hrozil, že Moskva na americký radar v ČR zamíří své rakety.²³⁰ Tato slovní válka posléze vyvrcholila na 43.

---

²²⁵ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.2

²²⁶ Ibid., s.45-46

²²⁷ KRATOCHVÍL, Petr. Rusko v české zahraniční politice. In *Česká zahraniční politika v roce 2007*. 1.vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. Kapitola 10, s.224

²²⁸ KRATOCHVÍL, Petr. C.d., s.220,222

²²⁹ Američané požádali vládu o protiraketový radar v Česku [online] *iDNES.cz*, poslední revize 20.1.2007 [cit. 2015-01-13] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/americane-pozadali-vladu-o-protiraketovy-radar-v-cesku-pg4-/domaci.aspx?c=A070120_105800_domaci_klu>

²³⁰ Na Česko zaměříme rakety, hrozí Moskva [online] *Novinky.cz*, poslední revize 19.1.2007 [cit. 2015-01-12] Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/109718-na-cesko-zamerime-rakety-hrozi-moskva.html>>

mnichovské bezpečnostní konferenci, kde prezident Putin ve svém projevu předestřel oficiální ruskou pozici k radaru.²³¹

Vedle rétorických hrozeb pocítila ovšem ČR v lednu 2007 ze strany Ruska i reálné ohrožení své energetické bezpečnosti, a to když Moskva zastavila dodávky ropy do Běloruska, čímž se omezil přísun ropy i do ČR.²³² Byť ČR v tomto případě výpadek významně nepocítila, jelikož byla spotřeba ropy saturována ze slovenských zásobníků, její politická reprezentace si díky tomu opětovně uvědomila nebezpečnost energetické závislosti na Rusku. Nespolehlivost ruského dovozu ropy se projevila i o rok později, kdy Česká republika zaznamenala výrazný pokles dodávek ropy skrze ropovod Družba, který trval takřka po celou druhou polovinu roku 2008. Byť Moskva omlouvala omezení importu nezbytností provést údržbu a revizi potrubního systému, zlí jazykové zkracování dodávek dávali do souvislosti s podpisem smlouvy o vybudování radaru.²³³ Skutečnost, že politická reprezentace ČR nebyla přesvědčena ruskými pokusy výpadek vysvětlit, dokládají i výroky tehdejšího velvyslance pro energetickou bezpečnost Bartušky, který otevřeně hovořil o tom, že Moskva používá dodávky ropy a zemního plynu jako nástroj, „*jímž jsme vydíratelní.*“²³⁴

Co se týče dovozu zemního plynu, byla Česká republika v období 2004-2007 v absolutních číslech plně závislá na importu zemního plynu ze zahraničí.²³⁵ Oproti Bulharsku a Litvě ovšem ČR nedosahovala stoprocentní míry závislosti na dodávkách plynu z Ruska. Jak je zřejmé z tabulky č. 8. Ministerstva průmyslu a obchodu, již v roce 1997 odebírala ČR 7,5 % svého plynu od dodavatele z Norska, přičemž podíl norského plynu přesáhnul dvacetiprocentní hranici v roce 2000.

---

²³¹ Putin's Prepared Remarks at 43rd Munich Conference on Security Policy [online] *The Washington post.*, poslední revize 12.2.2007 [cit. 2015-01-1] Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html>>

²³² KRATOCHVÍL, Petr. C.d., s.221

²³³ TICHÝ, Lukáš a BINHACK, Petr. Česká debata o vnější dimenzi energetické bezpečnosti a národní zájem. *Středoevropské politické studie*, 2012 vol. XIV, no. 1, s. 92

²³⁴ Václav Bartuška - velvyslanec České republiky pro energetickou bezpečnost [online] *Český rozhlas*, poslední revize 13.3.2008 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publicistika/_zprava/434047>

²³⁵ TICHÝ, Lukáš. Problematika vzájemné závislosti v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací a působení Evropské unie 2011. *Středoevropské politické studie*, 2010 vol. XII, no 2-3, s.165

Tabulka č. 8. Import zemního plynu do České republiky²³⁶

Rok	Dovoz Rusko 		Dovoz Norsko 		Dovoz EU (včetně burz) 		Dovoz celkem
	(mil. m ³)	podíl (%)	(mil. m ³)	podíl (%)	(mil. m ³)	podíl (%)	(mil. m ³)
1994	7 051	99,8	0	0,0	14	0,2	7 065
1995	7 749	98,1	0	0,0	147	1,9	7 896
1996	8 562	92,2	0	0,0	725	7,8	9 287
1997	8 144	86,9	701	7,5	523	5,6	9 368
1998	8 249	88,0	838	8,9	292	3,1	9 379
1999	7 498	81,0	1 430	15,4	330	3,6	9 258
2000	7 196	78,3	1 985	21,6	10	0,1	9 191
2001	7 136	75,1	2 364	24,9	0	0,0	9 500
2002	7 089	72,9	2 637	27,1	0	0,0	9 726
2003	7 026	73,8	2 497	26,2	0	0,0	9 523
2004	6 536	73,8	2 325	26,2	0	0,0	8 861
2005	7 132	76,2	2 227	23,8	0	0,0	9 359
2006	7 240	73,9	2 520	25,7	34	0,3	9 794
2007	6 548	78,1	1 829	21,8	2	0,0	8 379
2008	6 401	73,6	2 074	23,9	218	2,5	8 693
2009	5 099	58,8	3 000	34,6	571	6,6	8 670
2010	5 458	64,1	1 057	12,4	1 995	23,4	8 510
2011	5 766	63,0	279	3,0	3 110	34,0	9 154
2012	4 845	66,2	3	0,0	2 467	33,7	7 315

Dle údajů Eurostatu a MPO se mezi lety 2004 a 2007 pohybovala roční spotřeba plynu v ČR mezi 336,742 až 362,293 TJ (9,7- 8,6 mld. m³).²³⁷ Z tohoto objemu pokrýval import ruského plynu mezi 73-78 %, přičemž zbytek plynu, 22-26 %, byl dovážen norským dodavatelem. Dominantním importérem do ČR byl Gazprom, se kterým byla v roce 1998 podepsána smlouva na dodávky 8-9 mld. m³ plynu na období 15 let. Tato smlouva byla v roce 2006 prodloužena společností RWE Transgas na periodu 35 let.²³⁸ Ruský plyn je do ČR přepravován z ložisek u ruského města Orenburg skrze plynovody Sojuz a Bratrství, přičemž se do přepravní plynárenské soustavy ČR dostává skrze předávací stanici Lanžhot, jak je znázorněno na mapě č. 9.²³⁹ Kontrakt s norským producentem plynu byl přes silný odpor

²³⁶ ZAPLATÍLEK, Jan. Přípravenost České republiky i Evropy na možnost plynárenské krize v důsledku situace na Ukrajině [online] poslední revize 11.11.2014 [cit.2015-1-05] Dostupné z: <http://www.top-expo.cz/domain/top-expo/files/tee/tee-2014/prezentace/zaplatilek_jan.pdf>

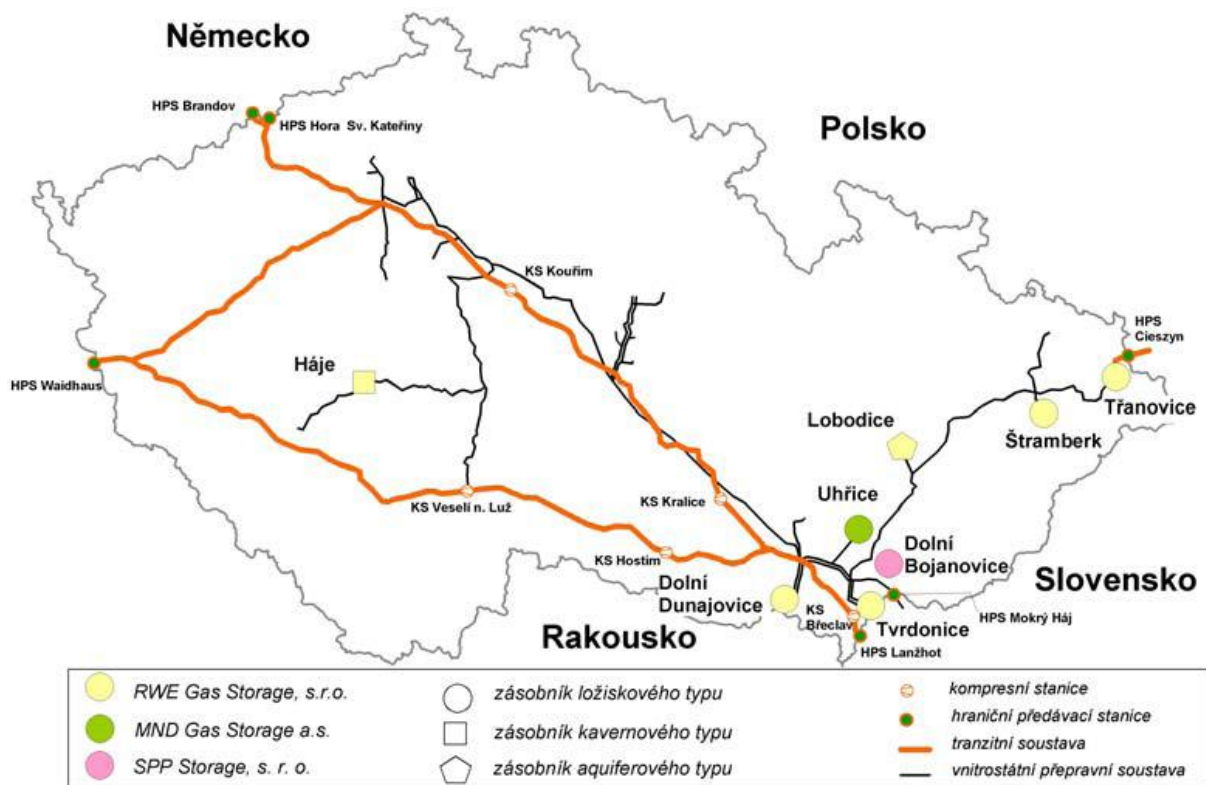
²³⁷ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database*, C.d., Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření nezbytných k odstranění nebo ke zmírnění zjištěných rizik pro zajištění dodávek zemního plynu v České republice* [online] poslední revize 30.11.2012 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <download.mpo.cz/get/47643/53763/595169/priloha002.docx>, s.14

²³⁸ TICHÝ, Lukáš. C.d., s.165

²³⁹ Ibid.

Ruska a Gazpromu vyjednán již v devadesátých letech minulého století společností Transgas a uzavřen s platností do roku 2017.²⁴⁰

Mapa č. 9. Plynárenská soustava ČR²⁴¹

Jak je rovněž patrné z mapy č. 9, ČR není pouze spotřebitelskou zemí, která by plyn z Ruska importovala pouze pro vlastní potřeby, ale pro Moskvu platí rovněž za strategickou tranzitní destinaci. Přes plynárenskou síť ČR je ruský plyn přepravován dále do Německa a Francie.²⁴² Tranzitní povaha české plynárenské sítě proto do jisté míry posilovala energetickou bezpečnost země. Pokud by Gazprom chtěl omezit dodávky plynu do ČR, limitoval by tím zároveň objem plynu, který skrze českou plynárenskou síť distribuje dále do západní Evropy. Energetickou bezpečnost ČR rovněž posiloval fakt, že země disponovala velkým počtem podzemních zásobníků zemního plynu s dostatečnou kapacitou. V roce 2006

²⁴⁰ Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU [online] poslední revize 20.12.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/652093/>, s.100

²⁴¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření nezbytných k odstranění nebo ke zmírnění zjištěných rizik pro zajištění dodávek zemního plynu v České republice*, C.d. s.11

²⁴² TICHÝ, Lukáš. C.d., s.168

bylo v těchto zásobnících skladováno 2,4 mld. m³ plynu,²⁴³ což se dle údajů MPO rovnalo zhruba 25 % z celkového importu plynu v roce 2006. Pačesova zpráva poté uvádí, že celková kapacita všech zásobníků v roce 2008 činila již 3,1 mld. m³, což pokrývalo 33% roční spotřeby plynu v ČR.²⁴⁴

Pokud tedy porovnáme výchozí pozici ČR z let 2004-2007 s Litvou a Bulharskem, dojdeme k závěru, že měla ČR nejlepší předpoklady dostatečně se emancipovat z energetické závislosti na Rusku. Míra závislosti na ruském importu byla nejnižší mezi sledovanými zeměmi (73-78%). ČR měla zároveň možnost získávat alternativní dodávky plynu z Norska a disponovala vysokou kapacitou plynových zásobníků. Paradoxní ovšem v tomto ohledu bylo, že i přes částečnou diverzifikaci ČR trpěla vysokými cenami za dovoz ruského plynu v porovnání s ostatními státy EU, a to i dlouho po prvním sledovaném období. Ještě v roce 2012 platila ČR Gazpromu 37,4 EUR/MWh za dovoz plynu, což bylo o 86 % více než cena plynu na soutěživém britském trhu a o 35 % více, než byla cena Gazpromu pro německý trh.²⁴⁵

Z hlediska snahy o pozitivní vývoj plynárenských trhů v ČR bylo důležité, že politické elity ČR byly rozhodnuty dále posilovat energetickou bezpečnost a diverzifikovat import plynu, jak dokládá Státní energetická koncepce z roku 2004.²⁴⁶ K zajištění obou těchto cílů měla sloužit především spolupráce v energetice na úrovni EU, což dokládají slova ministra zahraničních věcí a později ministra pro evropské záležitosti Alexandra Vondry v rozhovoru z roku 2006: „(...) Za druhé si musíme snažit zajistit maximální možnou geografickou diverzifikaci dodávek. Neměli bychom být závislí v dodávkách na jedné zemi. A za třetí by stálo za to tlačit na Evropu, aby se přestala zabývat věcmi, jako je harmonizace daně z piva, a místo toho těsněji spolupracovala v energetice. V tom jsme všichni na jedné lodi. Společným postupem totiž můžeme dosáhnout výrazně více, než když budeme hrát jenom sami za sebe. Společně jsme velkým a silným zákazníkem.“²⁴⁷

---

²⁴³ ERÚ. The Czech Republic's National Report on the Electricity and Gas Industries for 2006, [online] poslední revize 07.2007 [cit. 2014-12-05] Dostupné z:

<<http://www.eru.cz/documents/10540/488714/NZaj2006.pdf/14885ab4-6ca1-4861-aae5-de796356c70b>>, s.42

²⁴⁴ Vláda České republiky. Zpráva Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu [online] poslední revize 30.9.2008 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Pracovni-verze-k-oponenture.pdf>>, s.127

²⁴⁵ Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 4-5, Issue 4-1, [cit. 2015-03-05] Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/qregam_2011_quarter4_2012_quarter1.pdf>

²⁴⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Státní energetická koncepce České republiky* [online] poslední revize 10.3.2004 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.cne.cz/energeticke-sluzby-1/statni-energeticka-koncepce-cr/>>

²⁴⁷ Biomasa spásí zemědělce.[online] *EURO*, poslední revize 20.11.2006 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://www.alexandrvondra.cz/biomasa-spasi-zemedelce>>

5.2.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu ČR; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury

V rámci referování o aktuálním vývoji plynárenského trhu ČR nejprve předestřeme, do jaké míry se od prvního sledovaného období 2004-2007 vyvinula diverzifikace importu. Je třeba upozornit, že se v této věci údaje MPO a Eurostatu výrazně liší.²⁴⁸ Dle Eurostatu ČR v letech 2010-2012 ročně konzumovala 375,395, 316,762 a 318,946 TJ plynu, přičemž podíl ruského plynu představoval v jednotlivých letech postupně 76 %, 100 % a 89% z celkové spotřeby.²⁴⁹ Dle údajů MPO ale celkový dovoz plynu v letech 2010-2012 dosahoval objemu 8,5-9,2 mld. m³, přičemž podíl ruského plynu se pohyboval mezi 64,63 a 66%.²⁵⁰ V roce 2013 pak tato závislost klesla opět na úroveň 63%.²⁵¹

Podle údajů MPO je tedy zřejmé, že v desetiletém horizontu od roku 2004 se ČR podařilo snížit závislost na ruském plynu o více než deset procent na 63 %. Jak bude záhy vysvětleno, stalo se tak zejména díky aktivnímu využívání dotačních prostředků EU při stavbě přeshraniční infrastruktury, které plynuly z hybatelských aktivit Komise.

Milníkem pozitivního vývoje české energetiky bylo především české předsednictví Radě EU v první polovině roku 2009, neboť energetika byla zvolena za jednu z hlavních priorit předsednictví.²⁵² ČR tak z pozice neutrálního předsedy intenzivně spolupracovala s EK na legislativním dotvoření a schválení třetího energetického balíčku,²⁵³ jelikož finalizaci této legislativy vnímala jako „*prioritu č.1.*“²⁵⁴ Na počátku českého předsednictví v lednu 2009 Evropu zároveň zasáhl rusko-ukrajinský spor o cenu plynu, díky němuž bylo například Slovensko donuceno vyhlásit nouzový stav.²⁵⁵ ČR tuto krizi sice přečkala díky alternativním dodávkám norského plynu a vysoké kapacitě plynárenských zásobníků bez úhony²⁵⁶, krize z ledna 2009 ale o to více rozhýbala dění v energetice na úrovni EU a propůjčila českému předsednictví silné argumenty pro potřebnost prosazení zvolené energetické agendy.

---

²⁴⁸ Z rozhovorů s vedoucími statními úředníky MPO vyšlo najevo, že zatímco údaje MPO zahrnují nasmlouvané objemy plynu, Eurostat mapuje fyzické toky plynu. Rozdíl mezi oběma statistikami pak vzniká, pokud například norský dodavatel dodá v rámci svého kontraktu ruský plyn nakoupený v Německu. Praha, 10-12.2.2015

²⁴⁹ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database*, C.d.

²⁵⁰ Viz tabulka nahoře.

²⁵¹ ZAPLATÍLEK, Jan. C.d.

²⁵² TICHÝ, Lukáš. C.d., s. 159

²⁵³ Rozhovor s úředníkem MPO, Praha, 12.2.2015

²⁵⁴ PORTUŽÁK, Roman. Vliv energetické legislativy EU na stávající a budoucí energetickou legislativu ČR [online] poslední revize 28.1.2010 [cit.2015-1-03] Dostupné z: <www.done.cz/?download=/_konference5-obsah/portuzak.ppt>

²⁵⁵ Česko dostává jen čtvrtinu ruského plynu, Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/cesko-dostava-jen-ctvrtinu-ruskeho-plynu-slovensko-hlasi-stav-nouze-123-ekonomika.aspx?c=A090106_112222_ekonomika_pin>

²⁵⁶ TICHÝ, Lukáš a BINHACK, Petr. C.d., s.109

Kromě třetího balíčku a obecného zlepšování fungování vnitřního trhu s energiemi si české předsednictví vytyčilo v energetice další cíle včele s diverzifikací dodávek z externích zdrojů a posilováním energetické bezpečnosti.²⁵⁷ Energetická bezpečnost měla být posílena primárně ve třech směrech; identifikací prioritní energetické infrastruktury, podporou rozvoje této infrastruktury, diverzifikací importu a rozvíjením vztahů se třetími producentskými zeměmi.²⁵⁸

Největším úspěchem českého předsednictví bylo jednoznačně schválení třetího energetického balíčku vycházejícího z legislativní iniciativy Komise. ČR se rovněž v rámci procesu schvalování třetího balíčku podařilo tiše podpořit návrh skupiny států čítající Francii, Německo, Bulharsko, Litvu a další státy, které prosazovaly doplnění implementačního modelu směrnice 2009/73/ES o třetí nejměkčí variantu tzv. nezávislého provozovatele přepravní soustavy.²⁵⁹ Skutečnost, že společná energetická politika na úrovni EU byla ČR významně podporována dokládají i výroky vysoce postavených politiků a úředníků. Předseda vlády Mirek Topolánek během předsednictví uváděl: „(...) zvolili [jsme] za svou předsednickou prioritu energetiku. Zejména energetickou bezpečnost. Právě proto spolu s Evropskou komisí apelujeme na vytvoření společné evropské energetické politiky, na solidaritu všech 27 zemí Unie.“²⁶⁰ Dle Topolánka EU především musela „v otázkách energetické bezpečnosti jednat společně, rozhodně a rychle.“²⁶¹ Václav Bartuška poté vysvětloval, že „základní pravidlo energetiky zní: diverzifikovat dodavatele, diverzifikovat typy energií, diverzifikovat přepravní cesty.“²⁶² Další kroky, které měly podporovat energetickou bezpečnost pak dle Bartušky tkvěly v „propojení národních sítí a plynovodů mezi jednotlivými státy, budování rezerv.“²⁶³

Slova obou citovaných představitelů ČR se poté promítly i do Státní energetické koncepce z roku 2010, která je základním strategickým dokumentem definujícím energetickou politiku ČR. Dle Tichého a Binhacka tento dokument, nejvíce zdůrazňuje

---

²⁵⁷ TICHÝ, Lukáš a BINHACK, Petr. C.d., s.105, Vláda České republiky. Pracovní program českého předsednictví, Evropa bez bariér[online] poslední revize 1.1.2009 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/38/11622-pracovni_program_ceskeho_predsednictvi_evropa_bez_barier.pdf>

²⁵⁸ Ibid., s.7

²⁵⁹ Rozhovor s úředníkem MPO, Praha, 12.2.2015., TICHÝ, Lukáš. C.d., s. 176

²⁶⁰ Projev Mirka Topolánka na summitu Nabucco. [online] *EU2009.cz*, poslední revize 16.8.2011 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/speeches-interviews/projev-mirka-topolanka-na-summitu-nabucco-7777/>>

²⁶¹ Ibid.

²⁶² Václav Bartuška: Rusové nám vlastně dělají dobrou službu. [online] *Ihned.cz*, poslední revize 6.11.2009 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://archiv.ihned.cz/c1-38964240-vaclav-bartuska-rusove-nam-vlastne-delaji-dobrou-sluzbu>>

²⁶³ TICHÝ, Lukáš a BINHACK, Petr. C.d., s.112

energetickou bezpečnost (více než 50 zmínek), dále poté problematiky surovinové závislosti a vnějších energetických vztahů.²⁶⁴

Aktualizovaná Státní energetická koncepce z roku 2012 zůstává věrná předchozím strategickým dokumentům, když jejími vrcholovými strategickými cíli jsou: „*bezpečnost dodávek energie, konkurenceschopnost a udržitelnost energetiky.*“²⁶⁵ K zajištění těchto cílů ČR plánuje posílit rozvoj síťové infrastruktury v kontextu střední Evropy a severojižního propojení a aktivně přispět k větší integraci trhů s plynem. Vedle síťové infrastruktury plánovala ČR rovněž zvýšit kapacitu zásobníků plynu do výše garantování 40% roční spotřeby. Dle pozice ČR je rovněž vhodné zintenzivňovat akceschopnou společnou energetickou politiku EU.²⁶⁶

Z řady strategických dokumentů tak plyne, že ČR na politické rovině intenzivně podporuje předestřený směr vývoje evropské plynárenské politiky, přičemž se tuto politiku snaží dále racionalizovat a posilovat. Z těchto koncepcí i z rozhovorů s úředníky MPO se nicméně zdá, že ČR v protikladu vůči jiným státům EU, např. Litvě, odmítá silnou roli EK v energetice a zdůrazňuje kompetence Rady a členských států v otázkách energetické bezpečnosti a definování energetického mixu. Opíraje se o argumentaci související s čl. 194(2) SFEU ČR oficiálně uvádí: „*Primární zodpovědnost za její zajištění [energetické bezpečnosti] tedy nesou jednotlivé členské státy, a proto je nezbytné, aby si členské státy i nadále uchovaly suverenitu při rozhodování o složení energetického mixu.*“²⁶⁷

Tato skutečnost ovšem neznamena, že by ČR nechtěla využívat výsad plynoucích z členství EU, ty podle ČR mimo jiné spočívají v ekonomicky výhodném přístupu k surovinám a energiím nebo potenciálním společným vyjednávání o surovinových kontraktech mezi EU a třetími zeměmi.²⁶⁸

Ve věci implementace energetické legislativy ČR vykazuje v porovnání s ostatními státy EU, především s Bulharskem, spíše pozitivní výsledky. Třetí energetický balíček byl do českého právního řádu transponován novelou energetického zákona č. 211/2011 Sb.,²⁶⁹ která

---

²⁶⁴ Ibid., s.97

²⁶⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetická koncepce České republiky* [online] poslední revize 2.7.2012 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.mpo.cz/assets/cz/2012/11/ASEK.pdf>> Praha – listopad 2012, s.18

²⁶⁶ Ibid., s.26

²⁶⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Východiska ke koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky* [online] poslední revize 26.10.2011 [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <<http://www.mpo.cz/dokument91585.html>>, s.3

²⁶⁸ Ibid., s.6

²⁶⁹ Zákon č. 211/2011 ze dne 9. června 2011, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

nabyla účinnosti dne 18. srpna 2011, tedy zhruba pět měsíců po uplynutí transpoziční lhůty k 3. březnu 2011. Vzhledem k tomu, že ke stanovenému datu se ale žádné zemi nepodařilo třetí energetický balíček transponovat²⁷⁰ a ze sledovaných zemí např. Bulharsko implementovalo předmětné směrnice o rok později a chybně, lze český transpoziční termín hodnotit jako úspěšný.

Při výběru mezi třemi implementačními variantami energetického balíčku byl zákonodárce v ČR ovlivněn skutečností, že se v ČR nacházela jediná přepravní soustava, již vlastnila společnost RWE Transgas Net, s.r.o..²⁷¹ Ta dle rozhovorů s úředníky MPO preferovala nejměkčí formu implementace třetího balíčku v podobě nezávislého provozovatele přenosové soustavy (ITO). Dle rozhovorů sice bylo k zájmům RWE při volbě transpoziční formy přihlédnuto, oproti standardní transpozici směrnice 2009/73/ES v Bulharsku a Litvě, kde byla vždy zvolena pouze jedna transpoziční varianta, ale nakonec byly v ČR do energetického zákona transponovány dvě varianty, jak forma odděleného vlastnictví, tak i nezávislého provozovatele přenosové soustavy. V případě, že by se tedy v budoucnu dostala přepravní soustava z rukou RWE, která je vertikálně integrovaným podnikem podle čl. 9 směrnice 2009/73/ES, na jiný podnik, budou se na tento jiný podnik plně vztahovat ustanovení nejpřísnější transpoziční varianty odděleného vlastnictví.²⁷²

Vedle implementace dvou forem *unbundlingu* energetický zákon v souladu se směrnicí posiluje v §58d nezávislost energetických regulačních orgánů a přidává Energetickému regulačnímu úřadu (ERÚ) řadu nových pravomocí v oblastech ochrany hospodářské soutěže v energetice, ochrany spotřebitele,²⁷³ výkonu dozoru v energetických odvětvích a nad nezávislým provozovatelem přepravní soustavy.²⁷⁴

Kromě třetího energetického balíčku byla ČR úspěšná i při implementaci další energetické legislativy, jež vzešla z hybatelské snahy Evropské komise. Vzorovým příkladem je plnění pravidla N-1, což je povinnost vycházející z čl. 6(1) nařízení 994/2010/EU o bezpečnosti dodávek zemního plynu, jež musela být splněna do 3. prosince 2014. Připomeňme, že pravidlo N-1 předpokládá schopnost členského státu nahradit výpadek klíčové plynárenské infrastruktury.

---

²⁷⁰ JANČUŠKA, M. Implementace Třetího energetického balíčku do právního řádu České republiky. Praha, 2012. 85 s. Diplomová práce na Právnické fakultě Univerzity Karlovy na katedře práva životního prostředí. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

²⁷¹ Ibid., s.41

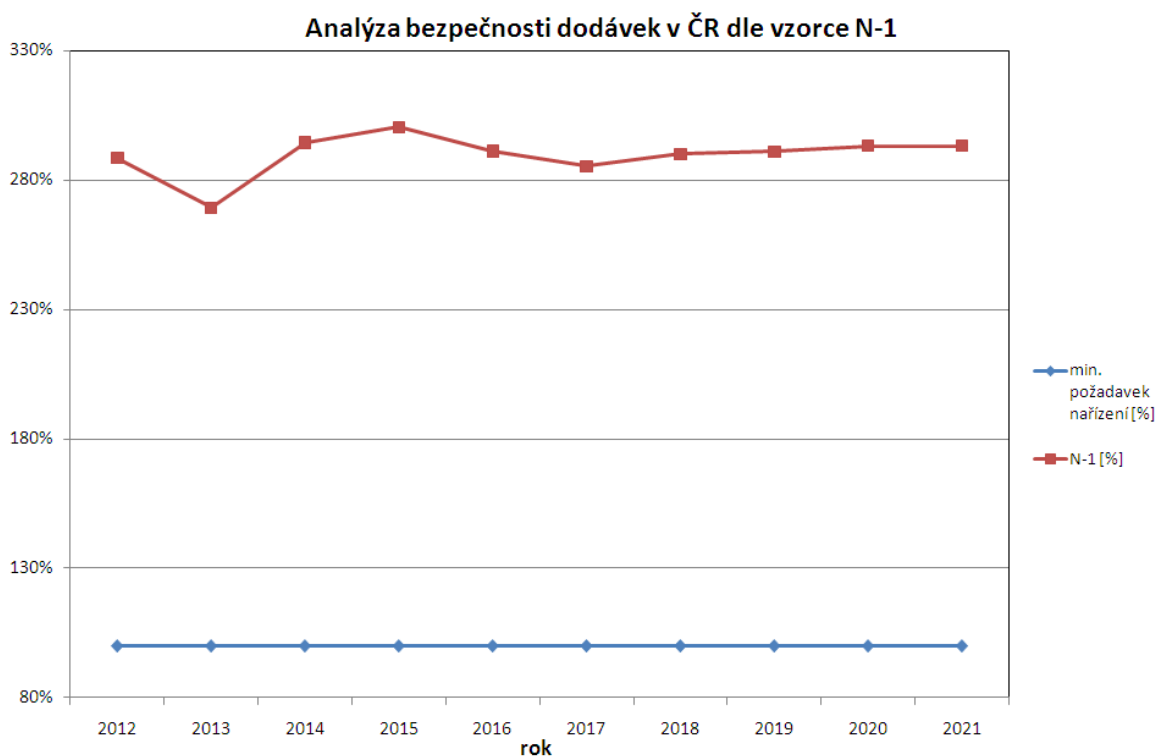
²⁷² Ibid., s.42

²⁷³ SCHOLZ, Petr. *Ochrana práv spotřebitelů v energetických odvětvích* [online] poslední revize 5.2.2013 [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <www.eru.cz/.../scholz_petr.ppt/da223872-1aaf-4152-9f7f-33f7a21c4f73>

²⁷⁴ PANÁK, Antonín. Implementace tzv. třetího energetického balíčku [online] [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <www.uohs.cz/download/Konference_a_seminare/.../Antonin_Panak.ppt>

Již v roce 2011 ČR jasně definovala záměr standard N-1 včas splnit, přičemž ve strategických dokumentech uváděla, že jeho nedodržení by „(...) mohlo ohrozit dosavadní úroveň diverzifikace jak dodávek, tak i dopravních cest zemního plynu.“²⁷⁵ Vytyčený cíl ČR pravděpodobně splňovala již v tom samém roce, neboť z Plánu preventivních opatření, který byl na základě nařízení 2010/994/EU zpracován, vychází najevo, že ČR standard N-1 splňovala v roce 2012 na více než 280%.²⁷⁶ Graf č. 10²⁷⁷ poté znázorňuje plánované plnění tohoto pravidla pohybující se kolem úrovně 280 % až do roku 2021. Standard N-1 přitom vyžaduje pouze 100% plnění. Snadné dosažení souladu se pravidlem N-1 ze strany ČR souvisí s vysokou diverzifikací přepravní cest a vysokým stupněm propojení české plynárenské soustavy na sousední země.

Graf č. 10 – Analýza bezpečnosti dodávek v České republice dle vzorce N-1

Řada tranzitních plynodů v ČR je rovněž vybavena technologiemi zpětného toku, které jsou schopny přepravovat plyn obousměrně. V neposlední řadě ČR disponuje vysokou kapacitou zásobníků plynu, které již v roce 2012 dosahovaly kapacity 3,5 mld. m³, což tvořilo

²⁷⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Východiska ke koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky*, C.d. s.26

²⁷⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření*, C.d.

²⁷⁷ *Ibid.*, s.27

zhruba 35-40 % tuzemské roční spotřeby.²⁷⁸ Kombinace pokročilého stupně diverzifikace přepravních cest a vysoké kapacity zásobníků plynu tak generuje velmi vysoké hodnoty plnění standardu N-1.

Z rozhovorů s úředníky MPO ovšem vyplývá, že Česká republika nijak aktivně nevyužívá asistenci Komise při vyjednávání smluv o dodávkách plynu se třetími zeměmi, jak tuto možnost zřizuje čl. 5 rozhodnutí 994/2012/EU o zřízení Mechanismu výměny informací. „Česká republika obecně podporuje aktivitu Komise při vyjednávání o dodávkách plynu se třetími zeměmi pouze v první fázi, vyjednávání o konečné podobě energetických smluv ale musí být ponecháno v rukou členských států a plynárenských subjektů,“ uvedl jeden z dotazovaných úředníků ministerstva.²⁷⁹ Ačkoliv tedy Česká republika v porovnání s jinými členskými státy včasné a správně implementovala evropskou legislativu v oblasti plynárenství, a jak záhy uvidíme, aktivně čerpá evropské dotace na výstavbu důležité infrastruktury, ostatní hybatelské aktivity Evropské komise nejsou ze strany ČR příliš podporovány.

Z hlediska budování plynárenské infrastruktury ČR patří k velmi aktivním hráčům. Hlavním cílem ČR je především: „[u]držet tranzitní roli ČR v oblasti přepravy zemního plynu a posílit přeshraniční propojení plynárenské soustavy v severojižním směru, a to na západě pomocí plynovodu Gazela (...). Na východě pak se soustavami v Polsku a Rakousku (...).“²⁸⁰ Tranzit dodávek plynu přes ČR tradičně probíhal po ose východ/západ, přičemž se vstupní kapacita plynovodů z východu rovnala 51 mld. m³/r a kapacita těch ze západu 29 mld. m³/r.

V roce 2012 byla společností NET4GAS dokončena výstavba plynovodu Gazela, který disponuje kapacitou 30 mld. m³/r a propojuje plynárenskou soustavu ČR s Německem.²⁸¹ Díky plynovodu Gazela byla úspěšně prohloubena role ČR jako tranzitní země, neboť se skrze Gazelu přepravuje plyn pocházející z plynovodů Nordstream a OPAL na trase sever/jih dále do Německa a Francie.²⁸² Na rozdíl od dalších referovaných staveb byl plynovod Gazela význačný i tím, že nebyl spolufinancován z rozpočtu EU, ale projekt hradila sama společnost NET4GAS.²⁸³

Oproti tomu propojovací plynovod STORK, který spojuje plynárenské soustavy České republiky a Polska, byl již postaven za přispění evropských dotací, konkrétně programu

²⁷⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetická koncepce České republiky*, C.d.

²⁷⁹ Rozhovor s úředníkem MPO, Praha, 12.2.2015

²⁸⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetická koncepce České republiky*, C.d., s. 25

²⁸¹ NET4GAS. *Výroční zpráva 2013*. [online] poslední revize 4.3.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z:

<http://www.NET4GAS.cz/cs/media/N4G_Vyrocní_zprava_2013.pdf?jjs=20140918102845>, s.24

²⁸² Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetická koncepce České republiky*, C.d., s. 10

²⁸³ LUKÁČ, Petr. Gazela je jedním z posledních plynovodů, které platí firma. Je to příliš riskantní. [online] *Ihned.cz*, poslední revize 14.1.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://archiv.ihned.cz/c1-59115880-gazela-je-jednim-z-poslednich-plynovodu-ktere-plati-firma-je-to-prilis-riskantni>>

EEPR.²⁸⁴ STORK je historicky prvním plynárenským interkonektorem mezi ČR a Polskem, byl dokončen roku 2011 a aktuálně disponuje kapacitou 0,6 mld. m³/rok.²⁸⁵ Plynovod je součástí severojižního plynárenského koridoru a je vybaven reverzním tokem. Míra spolufinancování ze strany EEPR byla 50 %, konkrétně se výše grantu ze strany EU se rovnala 14 mil. EUR.²⁸⁶ STORK je důležitý i z toho důvodu, že je propojen s podzemním zásobníkem plynu Třanovice, jehož kapacita byla rovněž za podpory EEPR posílena. Částečně tím zvyšuje i energetickou bezpečnost Polska, kam STORK umožňuje přepravovat plyn ze zásobníku.²⁸⁷

V současnosti je rovněž ve fázi přípravy projekt STORK II., jenž počítá s navýšením kapacity plynovodu na 3 mld. m³/rok.²⁸⁸ Projektu předcházela studie česko-polského propojení, na kterou v roce 2011 poskytla dotaci EK v rámci Programu transevropských energetických sítí (TEN-E).²⁸⁹ Společnost NET4GAS následně usilovala o to, aby byl STORK II zařazen na seznam projektů společného zájmu sestavený Komisí na základě nařízení 2013/347/EU, což by usnadnilo jeho financování skrze CEF. NET4GAS nakonec uspěl a STORK II, spolu s dalšími dvěma projekty této firmy BACI a Oberkappel, byl na seznam Komisí v říjnu 2013 zařazen.²⁹⁰ Z CEFu zároveň již byla poskytnuta podpora na přípravnou studii STORK II. ve výši 1,5 mil. EUR.²⁹¹

Projekty BACI a Oberkappel cílí na propojení české a rakouské plynárenské soustavy. Studie česko-rakouského propojení byla rovněž finančně podpořena z programu TEN-E v míře 50 %. Dle NET4GAS jsou prozatím plánovaným termínem pro dokončení projektu BACI roky 2019-2020.²⁹²

Z programu EEPR byl dále podpořen projekt Zpětný tok západ-východ, který posílil kapacitu trasy plynovodů od česko-německé hranice k východní česko-slovenské hranici o 15

---

²⁸⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření*, C.d., s.55-56

²⁸⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky*, C.d., s.10

²⁸⁶ NET4GAS. *Česko-polský propojovací plynovod (STORK)*, C.d. Evropská komise. *Commission staff working document: Data on the budgetary and technical implementation of the European energy Programme for Recovery (SWD(2013) 458 final)* [online] poslední revize 18.11.2013 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/swd_2013_458.pdf>,s.13

²⁸⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření*, C.d., s.55-56

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ NET4GAS. *Česko-polské propojení* [online] poslední revize 2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/1710/>>

²⁹⁰ Evropská komise. *Project of Common Interest/Cluster of PCIs* [online] poslední revize 9. 1.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2013_pci_projects_country.pdf>, NET4GAS. *Výroční zpráva 2013*. C.d., s.26

²⁹¹ Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014*. C.d.,s.3

²⁹² NET4GAS. *Desetiletý plán rozvoje soustavy v České republice* [online] poslední revize 9.7.2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://www.net4gas.cz/cs/media/provoznidata/2012_07_09_nTYNDP.pdf?jis=20120911165958>, s. 19

mil. m³/d a zároveň adaptoval kompresní stanice na několika místech přepravní soustavy NET4GAS. Projekt zpětného toku byl dokončen v roce 2011. Umožnil obousměrnou přepravu plynu a přispěl k diverzifikaci tranzitních směrů pro Slovensko, Rakousko, Maďarsko a jih Německa.²⁹³ Projekt byl z 50 % spolufinancován EEPR, přičemž udělený grant dosahoval výše 3,7 mil. EUR.²⁹⁴

Nejvyšší grant získal ovšem NET4GAS na posílení kapacity podzemních zásobníků v Tvrdonici a Třanovicích, z EEPR byl na tyto zásobníky udělen grant ve výši 35 mil. EUR. Expanze podzemních zásobníků byla dokončena v roce 2013 a ČR se tím navýšila celková kapacity zásobníků s plynem o 10 %.²⁹⁵ Posledním z menších projektů byl poté propojení podzemního zásobníku v Tvrdonici na přepravní soustavu. Rovněž na tento projekt byl alokován grant z EEPR, a to ve výši 2,3 mil EUR.²⁹⁶

Ve výstavbě infrastruktury byla ČR v rámci sledovaného období jednoznačně nejaktivnější ze všech tří zkoumaných členských států EU co do počtu dokončených staveb. Zároveň jí do konce referenčního období byla prostřednictvím programů EEPR a TEN-E vyplacena nejvyšší čistá částka z rozpočtu EU na infrastrukturní projekty v oblasti plynárenství.²⁹⁷ V oblasti výstavby infrastruktury tak měla hybatelská aktivita Komise, které stála za vznikem těchto dotačních programů, finančně nejzásadnější dopad ze tří sledovaných států právě na ČR.

Z části i díky stavební aktivitě a postupující diverzifikaci se během let 2013 a 2014 snižovala dle údajů EK cena ruského plynu pro ČR. Oproti roku 2012, kdy ČR platila jednu z nejvyšších cen za jednotku plynu v EU,²⁹⁸ cena Gazpromu během roku 2014 klesla v meziročním srovnání dokonce o 32 %.²⁹⁹ Dle dotazovaného úředníka MPO a tiskového mluvčího RWE mohl za tento markantní pokles ceny jak propad ceny ropy na světových trzích, na kterou jsou smlouvy o cenách plynu s Gazpromem navázané, tak i arbitráž mezi

---

²⁹³ NET4GAS. *Zpětný tok Západ-východ* [online] poslední revize 2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/zpetny-tok-zapad-vychod/>>

²⁹⁴ Evropská komise. *Commission staff working document: Data on the budgetary and technical implementation of the European energy Programme for Recovery*, C.d., s.12

²⁹⁵ *Ibid.*, s.5

²⁹⁶ *Ibid.*, s.12

²⁹⁷ *Ibid.*, Do tohoto srovnání nezahrnujeme data pro menší infrastrukturní projekty financované z fondů EU v období 2007-13 v rámci politiky soudržnosti.

²⁹⁸ Viz. schéma č. 2. Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 6, no. 3 & 4 a Volume 7, no. 1 & 2. Dostupné z: <<https://ec.europa.eu/energy/en/statistics/market-analysis>>

²⁹⁹ Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets*. [online] Volume 6, no. 3 & 4 a Volume 7, no. 1 & 2. Dostupné z: <<https://ec.europa.eu/energy/en/statistics/market-analysis>>, s.24

RWE a Gazpromem z let 2012-2013, která přinutila Gazprom částečně snížit své cenové tarify a navázat cenu plynu na spotové trhy.³⁰⁰

Máme-li shrnout aktuální vývoj energetické politiky a plynárenského trhu ČR, nezbyvá než konstatovat jeho pozitivní směřování. ČR se podařilo snížit závislost na ruském plynu na 63 % a po velkou část sledovaného období zastávala ve srovnání s ostatními státy EU sebevědomý zahraničně politický postoj vůči Moskvě. ČR navíc velmi aktivně čerpala evropské dotace na výstavbu infrastrukturní staveb a včas implementovala klíčovou evropskou energetickou legislativu. Hybatelské aktivity Evropské komise tak měly významný dopad na zvýšení energetické bezpečnosti na plynárenském trhu ČR, který jednoznačně převyšoval progres učiněný v Bulharsku.

5.2.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu ČR

Nabraný kurz české energetické politiky naznačuje, že posilování energetické bezpečnosti ČR a další integrace do společného plynárenského trhu EU bude v krátkodobém i střednědobém horizontu pokračovat. Česká republika si hodlá uchovat postavení tranzitéra energetických surovin do západní Evropy a zároveň podporuje výstavbu severojižního plynárenského koridoru.³⁰¹ Ten by měl využít i přepravní soustavu ČR skrze plynovod STORK I a II., čímž by ČR získala přístup k LNG terminálu Świnoujście v Polsku.³⁰²

Pokročilý stav diverzifikace dodávek v případě České republiky dokumentuje i zátěžový test Evropské komise a sítě ENTSO-G.³⁰³ Z tabulky č. 11. je patrné, že při prvním scénáři, který modeluje výpadek dodávek plynu přes Ukrajinu přes zimu 2014-2015, by ČR byla schopná pokrýt veškerou svou domácí spotřebu. K nahrazení výpadku by použila volné kapacity plynu v zásobnících a alternativní přepravní kanály.

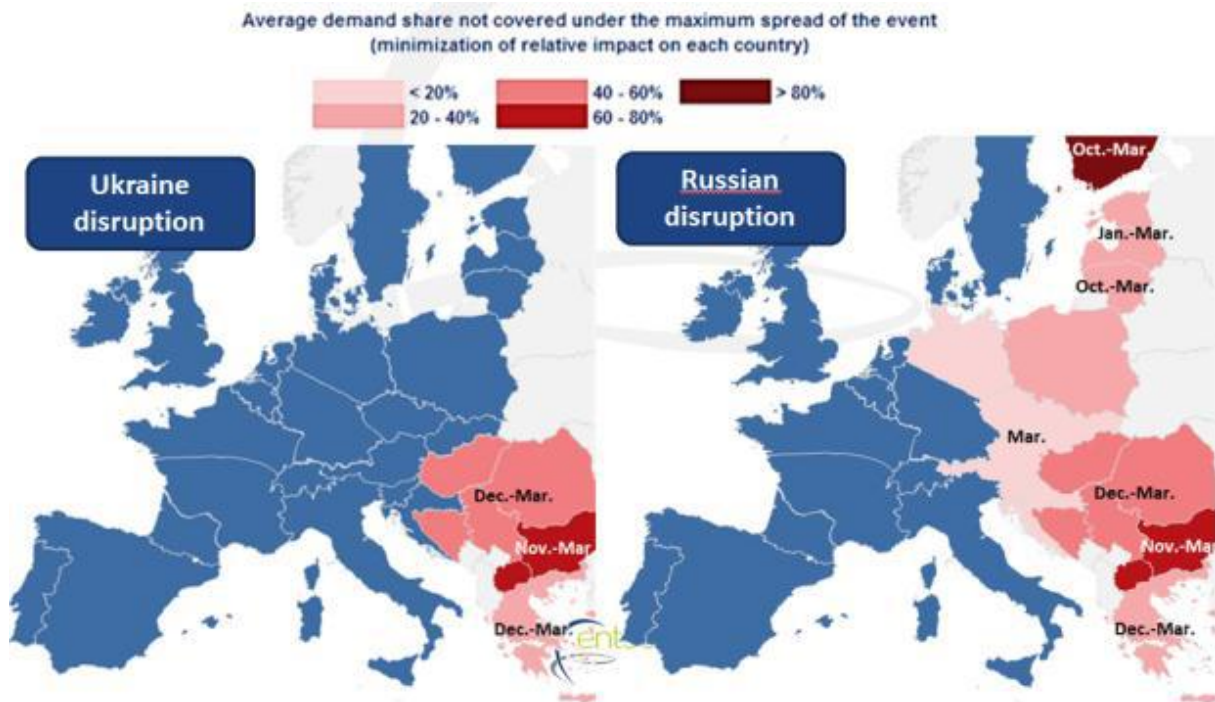
³⁰⁰ Informace plynuly z rozhovoru s úředníkem MPO, Praha 12.2.2015, Konec arbitráže. Gazprom vrátí RWE jen část peněz [online] *Aktuálně.cz*, poslední revize 28.6.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <[³⁰¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Východiska ke koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky*, C.d.,s.7](http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/konec-arbitrage-gazprom-vrati-rwe-jen-cast-penez/r~i:article:783813/>, Informace plynuly z e-mailové konverzace s tiskovým mluvčím RWE, M. Chalupským, Praha, 28.2.2015</p></div><div data-bbox=)

³⁰² Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Aktualizace Státní energetická koncepce České republiky*,C.d., s.39

³⁰³ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*, C.d.

Tabulka č. 11. Zima 2014/15 Výpadek³⁰⁴

Potenciální výpadky dodávek plynu trvajících od října 2014 do března 2015 při běžné poptávce

Druhý scénář následně symbolizuje situaci výpadku veškerých dodávek plynu, který je importován z Ruska. I na tuto situaci je ovšem ČR podle modelů ENTSO-G připravená, neboť by ČR až v závěru sledovaného období v měsíci březnu nebyla schopna uspokojit část své domácí spotřeby, a to méně než 20 %.

Tabulka č. 12. Počet diversifikačních kanálů - 2013³⁰⁵

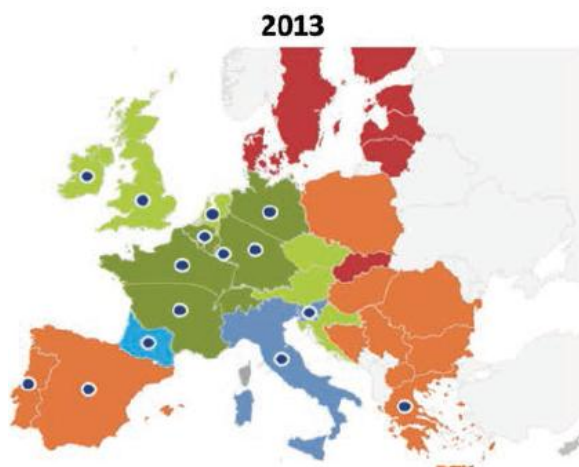

Figure 5.16.
Number of accessible sources

³⁰⁴ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*, C.d., s.118

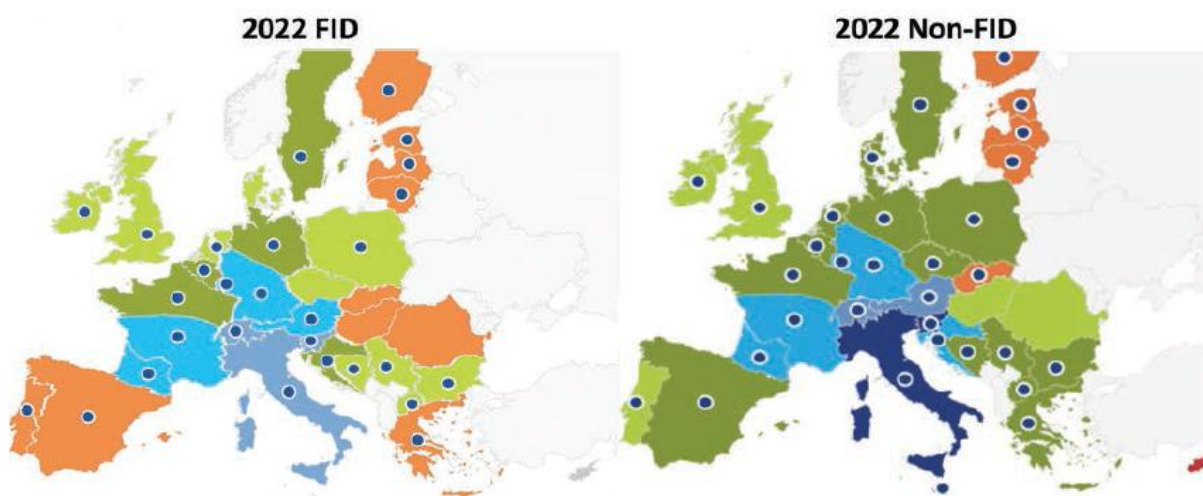
³⁰⁵ ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022*, C.d., s.102

Další grafy ENTSO-G ilustrují aktuální a budoucí stupeň diverzifikace importu. V roce 2013 měla ČR měla dle tabulky č. 12. tři diversifikační kanály a neměla žádný přístup k LNG terminálům v jiných členských státech.

Vezmeme-li však v potaz předpovědi budoucího vývoje a zahrneme projekty znázorněné v tabulce č. 13, u nichž ještě nebylo vydáno finální investiční rozhodnutí, mělo by v roce 2022 Česko disponovat až čtyřmi importními trasami, přičemž by mělo mít přístup k polskému LNG terminálu Świnoujście.

Tabulka č. 13. Počet diversifikačních kanálů v roce 2022³⁰⁶

Pakliže tedy zohledníme jak strategické dokumenty ČR, tak i dokumenty Komise a dosavadní vývoj na plynárenském trhu ČR, lze v krátkodobém i střednědobém horizontu očekávat další posílení energetické bezpečnosti ČR, která souvisí s posílenou diverzifikací dodávek a omezením závislosti na dovozu ruského plynu. Za očividný pokrok na plynárenském trhu však ČR vděčí nejen své vlastní aktivitě, ale především většině hybatelských aktivit Komise.

³⁰⁶ ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022*, C.d., s.102

5.3. Případová studie Litvy

5. 3.1. Původní stav litevského plynárenského trhu v letech 2004-07 a postoj Litvy v rámci energetické politiky EU

V porovnání s Bulharskem a Českou republikou patřila vždy Litva k těm členským státům EU, které zastávaly nejvyhraněnější postoje vůči Rusku. Leonard s Popescem ve své práci Litvu po boku s Polskem zařadili do skupiny „*nových bojovníků studené války*“ pro jejich „*otevřeně nepřátelských vztah s Moskvou a připravenost blokovat kterékoliv diplomatické jednání mezi EU a Ruskem.*“³⁰⁷

Litva se, vzhledem ke své limitované zahraničně politické váze, spíše vyhýbala otevřeným bilaterálním sporům s Ruskem. O to houževnatější však byla již z kraje svého vstupu do EU při vytváření společné politiky EU, kde se spolu s Polskem snažila aktivně utvářet kritičtější zahraniční postoj EU vůči Rusku. V rámci této snahy ovlivňovat zahraničně politický postoj EU vůči Moskvě oba státy zpravidla používaly různých prostředků jako jsou kritické non-papery či diplomatické nóty. V určitých situacích Litva s Polskem dokonce neváhaly ani vetovat bilaterální jednání mezi EU a Ruskem.³⁰⁸ V rámci svého vymezování se vůči Moskvě Litva rovněž prosazovala silnou politiku východního partnerství EU.³⁰⁹

Ve své aktivitě byla Litva motivována jak svou historickou zkušeností s Ruskem, tak i soudobým silným zahraničně politickým tlakem ze strany Ruska, jenž se projevoval především v energetickém sektoru. Moskva se vůči Litvě pro prosazení svých zájmů nezdřáhala použít například blokády dodávek ropy nebo diskriminačních železničních cel.³¹⁰ Přerušením dodávek ropy v roce 2006 Rusko chtělo ztrestat Vilnius za to, že prodal svou ropnou rafinérii polskému a nikoliv ruskému koncernu. Pro nedostatečnou ochotu EU přispět k řešení tohoto sporu následně Litva dokonce hrozila vetováním nové Dohody o strategickém partnerství EU s Ruskem.³¹¹

Vzájemné vztahy mezi Vilniusem a Moskvou byly do velké míry determinovány materiální závislostí Litvy na Rusku. V letech 2004-2007 Litva dovážela 100 % své roční

---

³⁰⁷ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d, s.2

³⁰⁸ Ibid., s.47

³⁰⁹ Lithuania and Poland welcome the EU Eastern partnership initiative[online] *European Dialogue*, [cit. 2015-01-13] Dostupné z: < <http://eurodialogue.eu/Lithuania-and-Poland-welcome-the-EU-Eastern-Partnership-Initiative>>

³¹⁰ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d, s.48

³¹¹ LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d, s.50, SMITH STEGEN, Karen. Deconstructing the “energy weapon”: Russia’s threat to Europe as case study. *Energy Policy*, 2011. vol. 39,

spotřeby plynu, pohybující se mezi 109,214 až 134,518 TJ (2,7 - 3 mld. m³), z Ruska.³¹² Obdobně i litevská plynárenská síť byla postavena v sovětské éře a ruský plyn byl do Litvy dopravován skrze plynovod vlastněný Gazpromem.³¹³ Tento plynovod vede z Běloruska přes Litvu až do ruského Kaliningradu, který byl zásobován přes litevskou síť.

Byla to právě závislost Kaliningradu na dodávkách plynu přes Litvu, která představovala od devadesátých let silnou kartu v rukou Vilniusu ve vyjednávání s Moskvou. Rusko však mělo v úmyslu tuto závislost odstranit vytvořením dvou zásobníků plynu v Kaliningradu a konstrukcí přípojky na plynovod Nord stream.³¹⁴ V roce 2004 se navíc závislost Litvy na ruském plynu dále prohloubila vyřazením prvního reaktoru jaderné elektrárny Ignalina z provozu. Následkem toho výrazně narostl podíl plynu v energetickém mixu Litvy. Pro srovnání uveďme, že v roce 1999 tento podíl tvořil pouze 23%, přičemž vinou uzavření jaderného reaktoru stoupl a v roce 2007 se pohyboval již kolem 31,5 %.³¹⁵

Z hlediska infrastruktury je Litva kromě Běloruska propojena i na Lotyšsko, čímž se jí dostává možnosti využít v krizi zásobník plynu v Inčukalnsu, jenž má rozsáhlou kapacitu 4,4 mld. m³. Litva už v minulosti plyn z tohoto zásobníku během různých krizí čerpala, jako například při rusko-běloruském konfliktu v roce 2004, kdy Litva pocítila nedostatek dodávek.³¹⁶ Velkým pozitivem je, že zásobník v Inčukalnsu disponuje vysokou kapacitou 4,4 mld. m³. Je tak schopen vyrovnat výpadek dodávek pro všechny tři baltské státy po dobu několika měsíců.

Určité limity pro využívání zásobníku pro řešení krizí s ruskými dodávkami přesto existují. Zásobník Inčukalnsu je totiž vlastněn z 50 % Latvija Gaze, jejíž akcie jsou drženy Gazpromem a další ruskou společností. Ruské spoluvlastnictví tak mírně oslabuje potenciál Inčukalnsu jako garance litevské energetické bezpečnosti proti ruskému faktoru.³¹⁷

Podobně jako Latvija Gaze byl i hlavní litevský energetický podnik Lietuvos Dujos spoluvlastněný Gazpromem, jenž v letech 2004-2007 držel ve svých rukách 37 % akcií této korporace. Dalším akcionářem společnosti byl litevský stát, který ovšem kontroloval

---

³¹² Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database*, C.d.

³¹³ GRIGAS, Agnia, C.d., s.7, AMBER GRID. Gas Transmission system in Lithuania[online] poslední revize 1.12.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/gas-transmission-system-in-Lithuania>>

³¹⁴ GRIGAS, Agnia, C.d., s.8-9, GRIGAS, Agnia. Lithuania's gas security: Risks and opportunities [online] DELFI, poslední revize 22.8.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuanias-gas-security-risks-and-opportunities.d?id=65622992>>

³¹⁵ GRIGAS, Agnia, C.d., s.2

³¹⁶ Ibid., s.9

³¹⁷ Ibid.

pouze nižší akcionářský podíl.³¹⁸ Vedle Lietuvos Dujos na litevském plynárenském trhu působily další podniky jako Dujotekana, Jangila či Itera, které se však vyznačovaly netransparentní majetkovou strukturou a existovalo podezření o jejich úzkých vazbách na Gazprom.³¹⁹ Dle Grigasové spoluvlastnictví národního plynárenského podniku a koalice se spřátelenými společnostmi umožňovala Rusku uplatňovat na vývoj plynárenství v Litvě velmi silný vliv.³²⁰

Energetická závislost a nedostatečná diverzifikace importu se projevovaly na ceně plynu pro litevský trh. Původně, ještě v letech před nezávislostí, pobaltské sovětské republiky platily Moskvě cenu za plyn, která se pohybovala pod tržní hranicí. Po osamostatnění tato cena narostla, ovšem v devadesátých letech i tak zůstávala výrazně pod úrovní cen v západní Evropě.

Výrazný skok ve vývoji ceny za jednotku plynu nastal se vstupem do NATO a EU, kdy ceny pro baltské státy stouply mezi lety 2005 a 2007 2,4 krát.³²¹ Nárůst cen plynu se následně ještě zrychlil a došel až do situace, kdy Litva platila podle schéma č. 2 v roce 2012 Gazpromu 38.7 EUR/MWH, což byla po Bulharsku a Slovinsku třetí nejvyšší cena v EU.³²² Uvedme, že tato částka byla o 92,5% vyšší než cena na vysoce soutěživém britském trhu a o 40% vyšší než cena, kterou Gazprom inkasoval na trhu německém. Pro tyto podstatné rozdíly v cenách navíc nebylo zřejmé odůvodnění. Jednak je Litva geograficky blíže, než jsou jiné státy EU s nižší cenou, což by mělo předpokládat nižší transportní náklady. Za druhé Gazprom k transportu využíval starou sovětskou infrastrukturu a nemusel umožňovat investice do nových staveb, jako byl například Nord stream používaný pro import do Německa.

5.3.2. Aktuální vývoj plynárenského trhu LT; implementace legislativy EU a výstavba infrastruktury

Alarmující závislost na dovozu energie z Ruska se v Litvě ještě dále zkomplikovala v roce 2009, kdy došlo k uzavření druhého reaktoru jaderné elektrárny Ignalina.³²³

---

³¹⁸ Ibid., s.21

³¹⁹ BALMACEDA, Margarita M., Corruption, Intermediary Companies, and Energy Security Lithuania's Lessons for Central and Eastern Europe. *Problems of Post-Communism*, 2008. vol. 55, no. 4, s. 16–28.

³²⁰ GRIGAS, Agnia, C.d., s.55

³²¹ GRIGAS, Agnia, C.d., LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu., C.d., s.10

³²² Viz schéma č. 2.

³²³ World Nuclear Association. *Nuclear Power in Lithuania*. [online] poslední revize 1.2015 [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <<http://world-nuclear.org/info/Country-Profiles/Countries-G-N/Lithuania/>>

V návaznosti na to stoupla celková závislost na dovozu energie až k 82 %.³²⁴ Diverzifikace importu plynu v Litvě rovněž postupovala pomalu, a tak bylo ještě v roce 2012 dováženo 100 % litevské domácí spotřeby plynu, 123,540 TJ, z Ruska.³²⁵ Litevské elity si ovšem byly vědomy kritické situace, v níž se země nacházela, a snažily se strategicky využívat programy z dílny Evropské komise ke zvýšení energetické bezpečnosti. To dokládá i rozhodnutí vlády z ledna 2009, kterým zřídila samostatné Ministerstvo pro energetiku, jež mělo za úkol zajistit správnou implementaci legislativy EU a úspěšnou koordinaci infrastrukturních projektů.³²⁶

Ústředními cíly Litvy byly rychlá a úplná implementace třetího energetického balíčku, výstavba přeshraniční infrastruktury vedoucí k diverzifikaci dodávek plynu a zavedení soutěživých principů do energetického sektoru.³²⁷ Ministerstvo pro energetiku otevřeně deklarovalo podporu cíle EU na dokončení vnitřního trhu s energiemi do roku 2014 a posílení vnější energetické politiky EU.³²⁸

V první řadě se Litva promptně odhodlala k implementaci třetího energetického balíčku. Zvolila přitom nejprůsnější formu jeho transpozice – oddělené vlastnictví. V rámci této transpoziční varianty směrnice 2009/73/ES nejsou podniky aktivní ve výrobě nebo distribuci plynu, jako je Gazprom, oprávněny vlastnit většinový podíl v provozovateli plynárenské přepravní soustavy. Dle čl. 9 směrnice je jim dále zapovězeno i uplatňování hlasovacích práv v rámci provozovatele soustavy či jmenování členů jeho dozorčí rady. Podniky aktivní ve výrobě či dodávkách jsou tak v podstatě nuceny odprodat své přenosové sítě.³²⁹ Volbou varianty odděleného vlastnictví chtěla litevská vláda oslabit Gazprom a přinutit ho odprodat svůj podíl v Lietuvos Dujos.³³⁰ V roce 2010 litevská vláda navrhla zákon,

---

³²⁴ GRIGAS, Agnia, C.d. s. 2-6

³²⁵ Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database*. C.d.

³²⁶ MAIGRLE, Merle. Energy Security Concerns of the Baltic States [online] *The International Center for Defence Studies*, poslední revize 3.2010 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://www.icds.ee/fileadmin/media/icds.ee/failid/Merle_MaigreEnergy_Security_Concerns_of_the_Baltic_States.pdf>

³²⁷ Ministry of Energy LT. *National Energy Independence Strategy of the Republic of Lithuania* [online] 26.6.2012 [cit. 2015-01-12] Dostupné z: <http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Energy_policies_and_legislation/Lithuania_2012_National_Energy_Independence_Strategy_ENG.pdf>, bod. 8

³²⁸ Ministry of Energy LT. *Strateginis Planavimas*. [online] 2014 [cit. 2014-11.12] Dostupné z: <http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/Pirm_rezultatai_lansktinukas1.pdf>

³²⁹ Evropská komise. *Questions and Answers on the third legislative package for an internal EU gas and electricity market*. C.d.

³³⁰ EHL, Martin. Why Gazprom Isn't Looking Forward to 2014 [online] *Transitions Online: Regional Intelligence*, [online] poslední revize 12.9.2012. Dostupné z: <<http://www.tol.org/client/article/23363-why-gazprom-isnt-looking-forward-to-2014.html>>

který odděloval distribuční a přenosové aktivity Lietuvos Dujos, což vyprovokovalo silné protesty jak od zástupců Gazpromu, tak i tehdejšího předsedy ruské vlády Putina.³³¹

Celý spor se následně přenesl k litevským soudům a mezinárodním arbitrážním tribunálům. Vilnius se touto cestou bránil před ekonomickým a politickým tlakem a hrozbami navýšení cen ze strany Moskvy. Opodstatněnost těchto hrozeb dokládaly i výroky viceprezidenta Gazpromu Valerije Golubova: „*Neadekvátní chování Vilniusu projevující se v restrukturalizaci plynárenského sektoru a v oddělení přepravní sítě od SC Lietuvos Dujos zcela ospravedlňuje zvýšení ceny plynu.*“³³²

Ruská strana naopak argumentovala tím, že legislativní kroky Litvy vedou k porušení vzájemných dohod o ochraně investic.³³³ Dále Moskva Litvě vytýkala, že neuplatnila podobně jako Lotyšsko a Estonsko výjimku umožňující pozdější implementaci směrnice až v roce 2014. V neposlední řadě Rusko rozporovalo nezbytnost transpoziční varianty odděleného vlastnictví. Poukazovalo na případ Estonska a Lotyšska, kde zvolily pouze formu nezávislého provozovatele soustavy. Distribuční společnosti v těchto zemích mohou přenosové sítě dále vlastnit, pokud převedou aktivity spojené s jejich provozem na třetí nezávislou společnost.³³⁴

Přes soudní spory Litva pokračovala v rozhodné implementaci třetího balíčku a v roce 2011 schválila zákon o zemním plynu, čímž implementovala třetí energetický balíček ve stanovené lhůtě.³³⁵ Litva tím vybočila z řady ostatních pobaltských republik a dostála své pověsti vzorného implementátora evropského práva.³³⁶

V červnu 2011 Litva schválila prováděcí předpis ohledně podmínek reorganizace Lietuvos Dujos, ke které mělo dojít během dvou let.³³⁷ V roce 2013 tak vznikla nová

---

³³¹ GRIGAS, Agnia, C.d. s. 14

³³² BRYZA, Matthew. and TUOHY, Emmet. Connecting the Baltic States to Europe's Gas Market [online] *The International Center for Defence Studies*, poslední revize 31.3.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://www.jamestown.org/fileadmin/JamestownContent/Bryza__Tuohy_-_Connecting_the_Baltic_States_to_Europe_s_Gas_Market_01.pdf>, s.1

³³³ KANAPINSKAS, Virginijus a URMONAS, Algimantas. Changes of Legal Regulation on Natural Gas Market in the Context of the Third European Union Energy Package, *Jurisprudence*, 201 vol.18 no. 1., s.244

³³⁴ GRIGAS, Agnia, C.d., s.14

³³⁵ KAARE, Kati Kõrbe, KOUPEL, Ott and LEPPIMAN, Ando. The Eastern Baltic LNG terminal as a prospect to improve security of regional gas supply [online] *Proceedings of the 2013 International Conference on Environment, Energy, Ecosystems and Development*, poslední revize 2013 [cit. 2015-02-04] Dostupné z: <<http://www.europment.org/library/2013/venice/bypaper/EEEAD/EEEAD-22.pdf>>, s.163, AB LIETUVOS DUJOS. *Annual report 2013* [online] poslední revize 30.4.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.dujos.lt/index.php/investors-relations/annual-reports/1098>>

³³⁶ MANIOKAS, Klaudijus. Conditionality and compliance in Lithuania: the case of the best performer. In: SCHIMMELFENNIG, Frank and TRAUNER, Florian (eds): *Post-accession compliance in the EU's new member states, European Integration online Papers (EIoP)* [online] 2009. Vol. 13, no. 20, Dostupné z: <<http://eiop.or.at/eiop/texte/2009-020a.htm>>

³³⁷ PÖYRY. Liberalization of the Estonian gas market, A report to Elering AS [online] poslední revize 10.2011, [cit. 2015-02-04] Dostupné z: <http://www.poyry.com/sites/default/files/573_estonian_liberalisation_v1_0.pdf>, s.56

společnost AB Amber Grid, která se kompletně oddělila od Lietuvos Dujos a je zodpovědná za všechny její přenosové aktivity.³³⁸ Litva tak zdárně dokončila implementaci třetího energetického balíčku a, na rozdíl od Bulharska, umožnila urychlit vstup nezbytných tržních mechanismů do plynárenství. V tomto ohledu bylo rovněž důležité rozhodnutí Litvy nezažádat o výjimku z implementace třetího balíčku, jako to učinily Estonsko a Lotyšsko. Nejzásadnější z legislativních podniků EK tak měl v poměrně krátkodobém horizontu podstatný dopad na plynárenský trh v Litvě.

Co se týče nařízení 994/2010/EU o bezpečnosti dodávek zemního plynu a plnění pravidla N-1, které nařízení stanoví, vykazuje Litva aktuálně poměrně solidní výsledky. Zatímco v roce 2013 ještě podobně jako Bulharsko Litva standard N-1 nesplňovala ani z 50 %, ³³⁹ do konce prosince 2014 toto pravidlo Litva velmi pravděpodobně splnila, neboť se jí podařilo spustit do provozu plovoucí LNG terminál v Klaipedě.³⁴⁰ Jak bude záhy vysvětleno, LNG terminál úspěšně diverzifikuje možnosti importu plynu tím, že poskytuje Litvě přístup ke světovému trhu s LNG. Pokud tak vypadne z provozu plynovod vedoucí z Běloruska, což je největší plynárenská infrastruktura ve smyslu čl. 6(1) nařízení 994/2010/EU, bude ho nepochybně LNG terminál schopen nahradit.

O plánech na výstavbu plovoucího LNG terminálu v Klaipedě litevská vláda rozhodla již v roce 2010³⁴¹ s tím, že právě LNG terminál má být vedle zásobníku plynu a litevsko-polského propojení hlavním garantem napojení doposavad odříznutého litevského plynárenského trhu na ostatní trhy zemí EU.³⁴²

Oficiálně byl LNG terminál spuštěn do provozu 3. prosince 2014 a k dodávání plynu do sítě došlo v průběhu ledna 2015. Spouštěcí roční kapacita terminálu byla v roce 2015 1 mld. m³, průběžně však bude navýšena až na 4 mld. m³, což výrazně převyšuje celkovou roční spotřebu Litvy.³⁴³ Aby Litva zajistila ekonomickou rentabilitu stavby, schválil parlament Seimas v prosinci 2012 zákon, který nařizuje největším konzumentům plynu v Litvě odebírat 25 % svého plynu skrze terminál.³⁴⁴

---

³³⁸ AB LIETUVOS DUJOS. *Annual report 2013*, C.d., s.10, AMBER GRID. Gas Transmission system in Lithuania, C.d.

³³⁹ Evropská komise. *Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU*, C.d.s.8

³⁴⁰ Lithuania's LNG terminal officially launches operations [online] *DELFI*, poslední revize 22.8.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuanias-lng-terminal-officially-launches->>, Ministry of Energy LT. *National Energy Independence Strategy of the Republic of Lithuania*, C.d. s.44

³⁴¹ KAARE, Kati Kõrbe, KOUPEL, Ott and LEPPIMAN, Ando. The Eastern Baltic LNG terminal as a prospect to improve security of regional gas supply C.d., s.163

³⁴² Ministry of Energy LT. *National Energy Independence Strategy of the Republic of Lithuania*, C.d., p. 8

³⁴³ DELFI. Lithuania's LNG terminal officially launches operations, C.d.

³⁴⁴ BRYZA, Matthew. and TUOHY, Emmet. Connecting the Baltic States to Europe's Gas, C.d. s.12

Náklady na stavbu terminálu se odhadují na 500 mil. EUR, přičemž Litvě výrazně pomohla s jeho financováním Evropská investiční banka, která poskytla úvěr ve výši 87 mil EUR.³⁴⁵ Byť tedy v případě tohoto projektu neposkytla přímou finanční podporu EK, ale jiná z institucí EU, Evropská investiční banka, Evropská komise LNG terminál vytrvale podporovala na politické úrovni. To dokládá i účast komisaře pro energetiku Günthera Oettingera u slavnostního otevření terminálu.³⁴⁶ V rámci fondu CEF, který Komise spravuje, se pak v budoucnu počítá s financováním posílení kapacity plynovodu Klaipėda-Kiemėnai, který propojuje Klaipėdu s litevskou plynárenskou sítí.³⁴⁷

LNG terminál v Klaipėdė má velký význam nejen pro Litvu, ale i pro celý baltský region. V roce 2013 tři pobaltské státy vykazovaly kombinovanou roční spotřebu 4,9 mld. m³, z čehož by byl LNG terminál, jakmile dosáhne svého maximálního výkonu, schopen pokrýt přes 80 %.³⁴⁸ Zásadním přínosem terminálu je fakt, že ukončuje stav jednostranné závislosti na importu z Ruska a vyvíjí na Gazprom konkurenční tlak. Ještě před jeho spuštěním byla proto Litva díky vidině brzkých alternativních dodávek schopna vyjednat v květnu 2014 dvacetiprocentní slevu na plyn dodávaný Gazpromem.³⁴⁹ V srpnu 2014 pak litevská společnost Litgas uzavřela pětiletý kontrakt s norským Statoilem na dodávky 540 mil. m³ LNG ročně skrze terminál s tím, že cena tohoto plynu bude indexována na cenu plynu na britském hubu NBP, který disponuje nejnižšími cenami v Evropě.³⁵⁰ Lze tak předpokládat, že odzvonila hrana době, kdy Litva platila jednu z nejvyšších marží za plyn v EU.

Dalším projektem, který je přímo provázaný s LNG terminálem v Klaipėdė, je posílení kapacity plynovodu Klaipėda – Kiemėnai, jak je vyznačeno na mapě č.14.³⁵¹ Tento projekt cílí na vybudování adekvátního propojení mezi LNG terminálem a litevskou sítí, aby bylo

---

³⁴⁵ Evropská komise. *EIB supports the construction of LNG terminal in Lithuania* [online] poslední revize 9.7.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_BEI-13-104_en.htm>,

³⁴⁶ Floating LNG terminal "Independence" sails into Klaipėda [online] *DELFI*, poslední revize 27.10.2014 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/floating-lng-terminal-independence-sails-into-klaipeda.d?id=66226156->>,

³⁴⁷ Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014*, C.d. s.5

³⁴⁸ Evropská komise. *Commission staff working document: Report on the findings of the Baltics and Finland Focus Group (SWD(2014) 322 final)* [online] poslední revize 16.10.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0322&from=en>>, s.3

Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 22.9.2014 [cit. 2015-01-12] Dostupné z: <

³⁴⁹ Klaipėda's LNG terminal: a game changer [online] *Euractiv.com*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/sections/energy/klaipedas-lng-terminal-game-changer-308613>>

³⁵⁰ Lithuania signs 5-year LNG supply deal with Statoil [online] *DELFI*, poslední revize 27.10.2014 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuania-signs-5-year-lng-supply-deal-with-statoil.d?id=65614340>>

³⁵¹ AMBER GRID. Gas transmission system development plan [online] poslední revize 21.11.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/dvelopment-of-the-transmission-system/the-Jurbarkas-Klaipeda-gas-transmission-pipeline>>

možné LNG terminál efektivně a flexibilně využívat pro celé Baltikum. Projekt byl v říjnu 2013 zařazen EK mezi projekty společného zájmu a jeho celkové náklady činí 37,6 mil. EUR.³⁵² 27,6 mil. EUR by však na tento projekt mělo být poskytnuto z rozpočtu CEF.³⁵³

Mapa č. 14, Plynárenská soustava Litvy

Již v roce 2013 byl potom za přispění z Evropského programu oživení energetiky dokončen projekt obousměrného toku na litevsko-lotyšském propojení. Tento projekt v hodnotě 29,6 mil. EUR měl zlepšit propojenost plynárenských sítí obou zemí, zmodernizovat zásobník v Inčukalnsu a umožnit jeho snadnější využití ze strany Litvy. Míra kofinancování projektu z rozpočtu EU byla 50% a celý projekt byl dokončen celých sedm měsíců před stanoveným termínem.³⁵⁴

³⁵² AMBER GRID. The First Cargo of Gas Pipes Intended for the Construction of Gas Pipeline Klaipėda [online] poslední revize 16.10.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/news/pressrelease/thefirstcargooofgaspipesintendedfortheconstructionofgaspipelineklaipėdakaršenaideliveredtolithuaniabysea>>

³⁵³ Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014*, C.d.

³⁵⁴ LIETUVOS DUJOS. The Project for the Enhancement of the Capacity of the Gas Interconnection between Latvia and Lithuania has been successfully implemented 7 months ahead of deadline [online] poslední revize

Poslední klíčovou infrastrukturou, o které bude v této práci referováno, je plynárenský interkonektor Polsko-Litva (GIPL). Tento projekt, který je implementován litevským AB Amber Grid a polským provozovatelem soustavy GAZ-SYSTEM, byl rovněž Evropskou komisí zařazen mezi projekty společného evropského zájmu v roce 2013. Zatímco LNG terminál v Klaipedě napojuje Pobaltí mořskou cestou na světový trh s LNG, GIPL by měl být pevninským propojením plynárenských trhů v pobaltském regionu na vnitřní plynárenský trh EU.³⁵⁵ Polsko-litevské propojení by mělo být dokončeno v horizontu let 2016-2019. V rozpočtu CEF je na projekt alokována finanční obálka ve výši 305 mil. Eur, přičemž se obdobně jako v předchozích případech se počítá s 50 % mírou kofinancování.³⁵⁶

Vedle budování infrastruktury je Litva velmi aktivní i na poli mezinárodní spolupráce v energetice. Litva patří do skupiny států, které se podílí na vytváření Baltského plánu na propojení trhů s energiemi (BEMIP). Ten spočívá ve strategickém partnerství a budování společných projektů osmi členských zemí EU dělících se o Baltské moře.³⁵⁷ Memorandum o porozumění bylo mezi těmito státy podepsáno v roce 2009 a v roce 2012 participující státy vypracovaly regionální plán vyhodnocení společných rizik vycházející z požadavků nařízení 2010/994/EU. Plán společných rizik mimo jiné dokládá, že BEMIP již produkuje přínosné výstupy.

Základní litevský strategický dokument Národní strategie pro energetickou nezávislost se k nadnárodní spolupráci v energetice explicitně přihlašuje. V dokumentu Litva jednoznačně podporuje cíl dokončení společného vnitřního energetického trhu EU a volá po posílení vnější dimenze energetické politiky EU. V tomto duchu dokonce Litva vybízí Evropskou komisi, „aby zaujala aktivní roli ve vyjednávání s vnějšími partnery EU v energetice.“³⁵⁸ Ve srovnání s Bulharskem a Českem, které jsou k roli EK ve vnějších energetických vztazích zdrženlivější, tak Litva naopak jednoznačně podporuje hybatelství EK v energetice i mimo hranice Evropské unie.

Ani ve své zahraniční politice vůči Rusku neztratila Litva nic ze své pověsti *bojovníka studené války*. V návaznosti na spory s Moskvou ohledně implementace třetího energetického

---

20.6.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <<http://www.dujos.lt/index.php/media-service/press-releases/the-project-for-the-enhancement-of-the-capacity-of-the-gas-interconnection-between-latvia-and-lithuania-has-been-successfully-implemented-7-months-ahead-of-deadline/47607>>

³⁵⁵ AMBER GRID. The gas interconnection Poland-Lithuania [online] poslední revize 3.2.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<https://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/development-of-the-transmission-system/the-gas-interconnection-Poland-Lithuania>>

³⁵⁶ Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014*. C.d.

³⁵⁷ Ministry of Energy LT. *National Energy Independence Strategy of the Republic of Lithuania*, C.d., s.6

³⁵⁸ *Ibid.*, s.42

balíčku v letech 2010-2011 Litva podala u Evropské komise oficiální stížnost na Gazprom kvůli politickému a ekonomickému nátlaku a možnému porušení soutěžního práva EU.³⁵⁹ Evropská komise reagovala na stížnost spuštěním masivního zkoumání praktik Gazpromu a jeho obchodních partnerů jako je E.ON AG, RWE AG nebo polský PGNiG SA na trzích ve střední a východní Evropě. Prohlídky v prostorách společností pak vyústily v zahájení oficiálního vyšetřování Gazpromu v září 2012 pro potenciální zneužití dominantního postavení podle čl. 102 SFEU ve státech střední a východní Evropy. Případ proti Gazpromu se zakládal na třech potenciálních žalobních důvodech: 1) omezování přístupu na trh a popření práva třetích stran na přístup k přenosové infrastruktuře, 2) využívání smluvních klauzulí o zákazech přeprave plynů mimo předjednané území resultujících v omezování přeshraničního obchodu v rámci EU a 3) vykořisťující cenová politika pramenící z dlouhodobých smluv indexovaných na cenu ropy.³⁶⁰ Ačkoliv v případě dosud nedošlo k podání žaloby na Gazprom k SDEU, dřívější autorova analýza dospěla k závěru, že na základě judikatury SDEU³⁶¹ bylo jednání Gazpromu na trzích ve střední a východní Evropě v rozporu s čl. 102 SFEU.³⁶²

Shrneme-li litevský progres v energetické politice od vstupu do EU, můžeme konstatovat vysokou úspěšnost Vilnius jak ve výstavbě energetické infrastruktury, na kterou úspěšně získával dotace z rozpočtu EU, tak i při implementaci energetického práva EU. Litva tak efektivně propojila plynárenský trh baltského regionu se světovým trhem LNG a po dobudování GIPL dokončí i pozemní trasu propojení na vnitřní plynárenský trh EU. Rovněž v zahraniční energetické politice Litva neztratila nic ze své rozhodnosti, což dokládá stížnost, kterou Vilnius podal na Gazprom. Kombinace efektivní implementace evropských předpisů, aktivní výstavby klíčové infrastruktury a rozhodné zahraniční politiky tak vede k závěru, že hybatelské aktivity Evropské komise měly velmi pozitivní dopad na vývoj plynárenského trhu Litvy. Vliv EK byl jednoznačně významnější, než v případě Bulharska. Vezmeme-li navíc v potaz geograficko-demografickou velikost Litvy, byl důsledek aktivit Komise srovnatelný i s dopadem hybatelství Komise na český plynárenský trh.

---

³⁵⁹ EHL, Martin. C.d.

³⁶⁰ RILEY, Alan. C.d., s.11

³⁶¹ Case C- 70/93 *Bayerische Motorwerke AG v ALD Autoleasing D GmbH* [1995] ECR I-3439, Case T-83/91 *Tetra Pak International SA v EC Commission* [1994] ECR II-755, Case 27/76 *United Brands v Commission* [1978] ECR 207, Case 85/76, *Hoffmann-La Roche* [1979] ECR I-1979 a další.

³⁶² BEDNÁŘ. M. C.d.

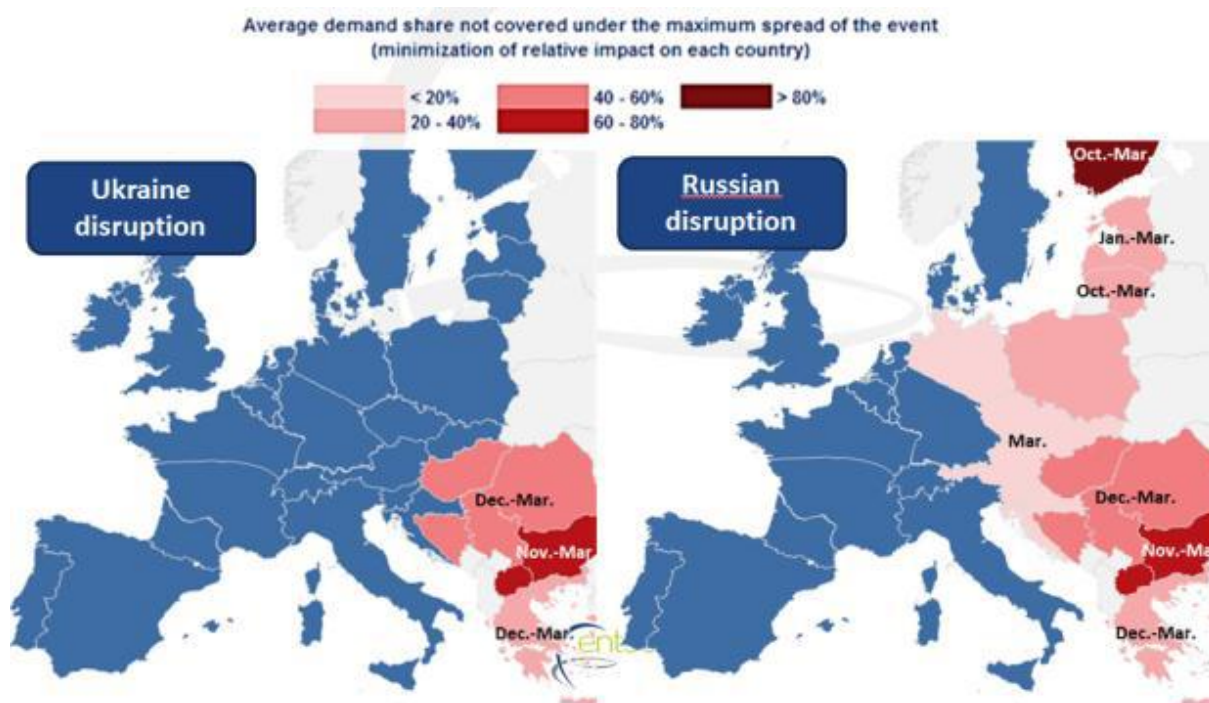
5.3.3. Nástin budoucího vývoje plynárenského trhu LT

Litevská energetická politika se v celém sledovaném období zaměřovala na efektivní využívání hybatelských aktivit Evropské komise, ať už se jednalo o implementaci práva EU, nebo o využívání dotačních pobídek Unie. Tento fakt se pozitivně projevil i na scénářích budoucího vývoje, jak vyplývá ze zátěžových testů Evropské komise a sítě provozovatelů plynárenských soustav ENTSO-G.³⁶³

Scénář č. 15 analyzující potenciální výpadek za stavu běžné poptávky v zimních měsících přelomu roku 2014/2015 stále počítá s neúplnou operabilitou LNG terminálu v Klaipedě a v rámci tohoto scénáře by proto hrozilo, že by Litva v krizové situaci při výpadku veškerých dodávek ruského plynu nebyla schopna pokrýt mezi 40-60 % ze své spotřeby plynu. Jakmile však dosáhne LNG terminál v Klaipedě plné operability a bude disponovat roční kapacitou 4 mld. m³ a dojde-li zároveň k posílení kapacity plynovodu Klaipeda-Kiemėnai, jehož dokončení se předpokládá na rok 2015,³⁶⁴ mělo by být možné v krizi výpadek dodávek plynu z Ruska plně nahradit.³⁶⁵

Tabulka č. 15. Zima 2014/15 Výpadek³⁶⁶

Potenciální výpadky dodávek plynu trvající od října 2014 do března 2015 při běžné poptávce

³⁶³ Evropská komise. *In-depth study of European Energy Security*, C.d

³⁶⁴ AMBER GRID. Capacity enhancement of Klaipeda-Kiemėnai pipeline [online] poslední revize 13.2.2015 [cit. 2015-04-01] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/enhancement-of-capacity>>

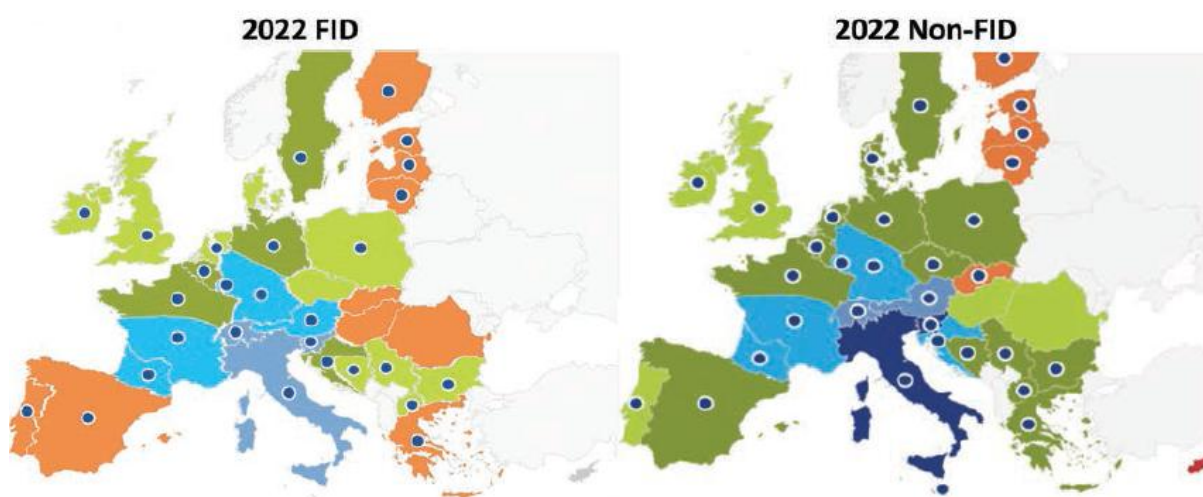
³⁶⁵ Evropská komise. *Report on the findings of the Baltics and Finland Focus Group*.C.d.

³⁶⁶ Evropská komise. *In-depth study of European Energy Security*, C.d, s.118

Tabulka č. 16 poté znázorňuje pokrok, který lze v případě Litvy v rámci diverzifikace importních cest do roku 2022 očekávat. Po vybudování polsko-litevského plynového interkonektoru, který by měl být dokončen v roce 2019, bude Litva napojena na tři importní zóny. První zónou bude světový trh s LNG zpřístupněný LNG terminálem v Klaipedě a druhou zónou tradiční importní trasa pro ruský plyn přes Bělorusko. GIPL poté zpřístupní třetí pozemní cestu skrze Polsko ústící na vnitřní trh EU s energiemi.

Rokem 2019 by tak měla být definitivně ukončena doba, kdy nejen Litva, ale i celé Pobaltí platilo za energeticky odříznutý ostrov závislý na dovozu plynu řízeném Moskvou. Obdobného zvýšení energetické bezpečnosti by Litva nikdy nemohla dosáhnout, kdyby nevykazovala nebývale aktivní přístup ve využívání veškerých legislativních a infrastrukturních projektů, které vzešly původně z pera Evropské komise.

Tabulka 16. Počet diversifikačních kanálů v roce 2022³⁶⁷

³⁶⁷ ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022*, C.d., s.102

6. Závěr

Předkládaná práce se věnovala roli EK jako politického hybatele v pojetí Johna W. Kingdona, jenž vytrvale prosazoval koncept vytvoření jednotného plynárenského trhu EU, který by se zakládal na adekvátní přeshraniční infrastruktuře a diverzifikovaných dodávkách zemního plynu. Cílem této práce bylo odpovědět na následující výzkumné otázky:

- (1) Jaká je příčina rapidního prohloubení evropské integrace v plynárenském sektoru v období od roku 2004 do poloviny roku 2015?
- (2) Jakým způsobem proces vytváření energetické politiky EU probíhal?
- (3) Má posílená energetická politika EU reálný dopad na vývoj plynárenských trhů v třech sledovaných členských státech EU?

Vedle zodpovězení těchto otázek bylo záměrem této práce rovněž ověření dvou v úvodu formulovaných hypotéz:

- 1) K rapidnímu prohloubení integrace v plynárenství došlo především díky hybatelským aktivitám Evropské komise, která umě využívala proměny v politickém proudu v souladu s teorií tří proudů Johna W. Kingdona.
- 2) Posilování energetické politiky EU má reálný dopad na vývoj plynárenských trhů ve všech třech sledovaných státech v Bulharsku, České republice a Litvě. Míra tohoto vývoje však bude odvislá od vlastní aktivity těchto států ve využívání výstupů energetické politiky EU.

K vysvětlení předmětných otázek a potvrzení hypotéz bylo využito teorie tří proudů Johna W. Kingdona. Správná aplikace této teorie umožňuje vhodně uchopit a roztřídit jednotlivé aspekty sociálně-politických jevů v každém politickém systému a napomáhá odhalit důvody, které vedly ke schválení relevantních veřejných politik. Připomeňme, že v rámci Kingdonovy teorie vedle sebe v každém politickém systému plynou tři proudy; proud politických problémů, proud veřejných politik a politický proud. V situacích, kdy se tyto proudy spojí, vznikají okna příležitosti pro schválení nových veřejných politik.

Zkraje jednadvacátého století³⁶⁸ EU, a zejména pak členské státy střední a východní Evropy, čelila bezpečnostní hrozbě plynoucí z kombinace vysoké závislosti na dovozu

---

³⁶⁸ Přičemž v případech některých států EU tento stav trvá do současnosti.

zemního plynu z Ruska, nedostatečné infrastrukturní propojenosti jednotlivých národních trhů se zemním plynem a nekalých praktik Ruské federace. Ta jakožto dodavatel využívala zemní plyn pro sledování svých mocenských zájmů. Množinu těchto tří faktorů v proudu politických problémů lze označit jako problém v Kingdonově pojetí žádající řešení skrze adresnou veřejnou politiku.

Ve světle této skutečnosti politický hybatel na úrovni EU, tj. Evropská komise, vymezil v rámci proudu veřejných politik koncept energetické politiky EU, která v oblasti plynárenství cílila na vybudování jednotného plynárenského trhu EU. Ten by se měl zakládat na dostatečně rozvinuté přeshraniční infrastruktuře a adekvátně diverzifikovaném importu zemního plynu. V roce 2015 se této politice dostalo označení Energetická unie.

Díky podstatným proměnám v politickém proudu EU, které byly zapříčiněny přijetím deseti nových členských států z východní a střední Evropy v letech 2004-2007, se Komisi výrazně zlepšily podmínky pro prosazení ambiciózní energetické politiky EU. Vstupem států SVE se totiž výrazně prohloubila jak závislost EU na ruském plynu, tak i pokrytí přeshraniční infrastruktury v rámci EU. Nové členské státy byly navíc pozitivněji nakloněny navrhované integraci v energetickém sektoru.³⁶⁹

Posílena okolnostmi v politickém proudu poté Evropská komise progresivní energetickou politiku prosazovala v rámci rozhodovacího procesu EU. K iniciování svých návrhů Komise využívala jak plánovaná, tak i neplánovaná okna příležitostí. Jako plánovaná okna příležitostí sloužila například období ohraničující konec víceletého finančního rámce, ukotveného v čl. 312 SFEU, nebo závěry každoročních rozpočtových period, jež jsou upraveny v čl. 313 SFEU. Neplánovaná okna příležitostí byla naopak vyvolána především dvěma spory mezi Ruskem a Ukrajinou z let 2006 a 2009, kdy došlo k výraznému propadu dodávek plynu do EU. Tyto krize opětovně upozorňovaly na nevyhovující stav energetické bezpečnosti EU, čímž dláždily cestu Evropské komise pro prosazení preferovaných návrhů.

Komise se ve svém hybatelství opírala především o monopol iniciativy legislativních návrhů v rámci EU, který je ukotven v čl. 17(2) SEU, a odvozené pravomoci na zpětvzetí legislativních návrhů, která se vyvinula v praxi a byla potvrzena stanoviskem generálního advokáta před SDEU Jääskinena.³⁷⁰ Díky kombinaci těchto pravomocí vyplývajících ze Smluv, jejím vyjednávacím schopnostem a vytrvalostí lze Komisi považovat za ústředního hýbatele v politickém systému EU. Ve vhodných chvílích tak Komise byla schopna výrazně přispět ke schválení klíčové energetické legislativy, jako byl třetí energetický balíček, a

---

³⁶⁹ MALTBY, Tomas. C.d., s.436

³⁷⁰ Stanovisko generálního advokáta Niila JÄÄSKINENA, C.d

důležitých dotačních programů, z nichž mezi nejznámější patří Evropský program oživení energetiky (EEPR) nebo Nástroj pro propojení Evropy (CEF), které umožňovaly výstavbu nezbytné přeshraniční infrastruktury.³⁷¹ S ohledem na výše uvedené vyplývá, že hypotéza 1) byla potvrzena.

Vedle vysvětlení tvorby energetické politiky na úrovni EU ovšem tento text usiloval o zahrnutí další úrovně výzkumu a poskytnutí vhledu do toho, jaký dopad má energetická politika EU na vývoj plynárenských trhů několika členských států střední a východní Evropy. Cílem bylo potvrzení či vyvrácení hypotézy 2).

Na komparovaných případových studiích Bulharska, České republiky a Litvy bylo prokázáno, že výsledky hybatelské snahy EK měly pozitivní vliv na vývoj plynárenských trhů ve všech sledovaných členských státech. Co se lišilo, byla ovšem míra tohoto pokroku. Ta byla přímo odvislá od vlastní aktivity jednotlivých zkoumaných členských zemí při implementaci legislativy EU a úspěšnosti ve využívání dotací na výstavbu infrastruktury z rozpočtu EU. Částečně v tomto ohledu hrály roli i rozdílné zahraničně politické postoje těchto států vůči Ruské federaci, jakožto dodavateli plynu.

Právě proruský kurz bulharské zahraniční politiky měl lví podíl na omezeném pokroku, kterého dosáhla Sofie v rámci reformy domácího plynárenského trhu. Namísto toho, aby Bulharsko podobně jako Česká republika a Litva efektivně čerpalo dotace z EEPR a CEFu, Sofie, z části kvůli nátlaku Moskvy, soustředila svou energii do projektu plynovodu South stream. Na výstavbě projektu Bulharsko participovala, ačkoliv účast na projektu nedávala přílišný smysl z ekonomického ani bezpečnostního hlediska. Projekt byl také problematický z pohledu práva EU. V srpnu 2014 navíc Komise zaslala Bulharsku formální upozornění, ve kterém přikázala Bulharsku pozastavit práce na South streamu do doby, kdy bude plně zajištěn soulad projektu s právem EU.³⁷² Kvůli vleklým vyjednáváním nakonec ruský prezident Putin oznámil konec projektu.³⁷³

Vedle fiaska při výstavbě energetické infrastruktury Bulharsko nebylo výrazně úspěšnější ani při implementaci evropských předpisů. Špatně a se zpožděním implementovalo třetí energetický balíček i nařízení 994/2010/EU o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu. Hybatelství Evropské komise tak mělo na bulharský plynárenský trh nejmenší vliv ze všech sledovaných zemí.

---

³⁷¹ Evropský parlament a Rada EU. *Nařízení 2009/663/ES o zavedení programu na podporu hospodářského oživení prostřednictvím finanční pomoci Společenství pro projekty v oblasti energetiky*, C.d. Evropský parlament a Rada EU. *Nařízení 2013/1316/EU, kterým se vytváří Nástroj pro propojení Evropy*, C.d.

³⁷² Euractiv.com. *We'd expect Bulgaria to suspend construction South stream gas pipeline, Commission says*, C.d.

³⁷³ NORMAN, Laurance. *EU Tells Bulgaria to Stop Work on Gazprom's South Stream Project*, C.d.

Na druhou stranu Česká republika spolu s Litvou mohou působit jako vzorové státy, které efektivně využívaly výsledků aktivit EK. Oba státy včas implementovaly třetí energetický balíček a zároveň transponovaly nejpřísnější formu jeho implementace odděleného vlastnictví (OU). K 3. prosinci 2014 dále Česká republika na více než 250 % a Litva velmi pravděpodobně také, díky vybudovanému plovoucímu LNG terminálu v Klaipedė, plnily pravidlo N-1 vyplývající z nařízení 994/2010/EU.

I v zahraniční politice oba státy zaujaly sebevědomý postoj vůči Moskvě, přičemž Litva se dokonce nezdráhala vést kvůli praktikám Gazpromu mezinárodní arbitráže a podat oficiální stížnost Evropské komise, která následně zahájila vyšetřování.³⁷⁴

V neposlední řadě byly oba členské státy EU aktivní v čerpání evropských dotací na výstavbu klíčové infrastruktury. Česká republika získala významné granty na výstavbu česko-polského propojení plynovodu STORK nebo na projekt Zpětný tok západ-východ. Litva naopak získala velmi štědrý grant z rozpočtu CEF na plynárenský interkonektor Polsko-Litva (GIPL), který by měl být dokončen v horizontu let 2016-2019.³⁷⁵

Díky své aktivitě byly Litva a Česká republika schopné vhodně využít výdobytky hybatelství Evropské komise k diverzifikaci svých dodávek plynu a vybudování přeshraniční infrastruktury. Zátěžové testy Evropské komise a sítě provozovatelů plynárenských soustav ENTSO-G navíc předpovídají, že ve střednědobém horizontu do roku 2022 by se měly plynárenské trhy ve všech třech sledovaných státech dále pozitivně vyvíjet, tak aby mohla být obyvatelům těchto států garantována posílená energetická bezpečnost.³⁷⁶ Rovněž hypotézu 2) tak můžeme v návaznosti na tři případové studie považovat za potvrzenou.

Vycházíme-li z výše uvedeného, můžeme pokládat cíle práce za splněné. Tato práce by však neměla navodit dojem, že všechny otázky spojené s vytvářením energetické politiky EU jsou již zodpovězeny. Naopak by bylo přínosné, kdyby práce mohla sloužit jako zdroj inspirace pro další badatele, kteří by se mohli zaměřit na dílčí oblasti energetické politiky, jež tato stať nezkoumala. Vedle oblasti plynárenství by si zcela jistě zaslouhovaly obdobnou pozornost například oblasti elektroenergetiky, nebo konkrétněji oblasti podpory obnovitelných zdrojů energie či jádra. Teorie tří proudů pak může pro badatele sloužit jako vhodné analytické vodítko při mapování vývoje těchto dílčích oblastí energetické politiky EU.

Ačkoliv bylo cílem tohoto výzkumu vyvarovat se chyb, které by omezovaly výpovědní hodnotu výstupů této práce, i tato práce čelila určitým limitacím. Co se týče

---

³⁷⁴ RILEY, Alan. C.d., s.11

³⁷⁵ AMBER GRID. The gas interconnection Poland-Lithuania. C.d.

³⁷⁶ Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security*. C.d.

měření dopadů, nebylo z hlediska nedostupnosti potřebných dat a obtížné administrace výsledků možné kvantifikovat dopady hybatelství Komise co do přesné a srovnatelné výše poskytnutých evropských prostředků v každém ze zkoumaných členských států EU. Ověřování hypotézy 2) týkající se dopadů energetické politiky EU na vývoj plynárenských trhů se poté primárně soustředilo na trhy tří zkoumaných států ze střední a východní Evropy a není tak zcela zobecnitelné. Přesto se však přikláníme k názoru, že by lehce přeformulovaná hypotéza 2), která by tvrdila, že posilování energetické politiky EU má reálný dopad na vývoj plynárenských trhů ve všech členských státech EU, byť míra tohoto dopadu závisí na vlastní aktivitě těchto států, mohla být potenciálně potvrzena i na úrovni celé EU. Konečné potvrzení, či vyvrácení takové teze už ale musí být předmětem jiného výzkumu.

Summary

The master thesis titled “*The impacts of the policy entrepreneurship of the European Commission in the field of energy on the gas markets of Bulgaria, the Czech Republic and Lithuania*” seeks to examine and explain the current dynamical development of the energy policy of the EU, while concentrating on the gas sector. Moreover, this thesis looks into the question what role in this process plays the European Commission. As a last step, the work aims to ascertain whether the EU’s energy policy has a real impact on the development of the gas markets of Bulgaria, Czech Republic and Lithuania.

Pondering on the first two questions the research is based on John W. Kingdon’s *Multiple stream theory*. The application of this theory led to the conclusion that the key role in the creation of the EU’s energy policy was held by the European Commission, which can be depicted as the Kingdon’s policy entrepreneur. Like a true entrepreneur the Commission helped to build the way for the creation of the single EU gas market, which would be based on sufficient cross-border infrastructure and diversified gas imports. This conclusion is supported by the Commission’s activities leading to the adoption of important energy legislation, as the third energy package, and essential funds as were European Energy Programme for Recovery and the Connecting Europe Facility.

In the second step, this thesis examines the third research question. On the three case studies of Bulgaria, the Czech Republic and Lithuania it substantiates, that the outputs of the Commission’s entrepreneur activities have had a positive impact on the progress of all the gas markets in the chosen EU member states. However, the rate of this progress differentiated, for it depended on the own performance of the three states in a swift adoption of EU legislation and drawing of the EU funds on the infrastructure development.

7. Seznam Literatury

Primární zdroje – dokumenty z úrovně EU

CESR and ERGEG. *CESR and ERGEG advice to the European Commission in the context of the Third Energy Package, Draft Response to Question F.20, Market Abuse Consultation Paper (CESR/08-509)* [online] 10.2008 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.esma.europa.eu/system/files/CESR_ERGEG_FS_01_10_08.pdf>

Energy Charter. *About the Charter* [online] [cit.2015-12-03] Dostupné z: <<http://www.encharter.org/index.php?id=7>>

Energy Community. *ABOUT US* [online] c.2015, poslední revize 8.4.2015 [cit.2015-12-03] Dostupné z: <http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY>

Energy Community. *WHO ARE WE* [online] c.2015, poslední revize 8.4.2015 [cit.2015-12-03] Dostupné z: <http://www.energycommunity.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Who_are_we>

ENTSO-G. *Ten- Year Network Development Plan 2013-2022, Main Report* [online] 10.7.2013 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.entsog.eu/publications/tyndp#ENTSOG-TEN-YEAR-NETWORK-DEVELOPMENT-PLAN-2013-2022>>

ENTSO-G. *TYNDP 2011-2020, Annex B: Country Profile Questionnaires* [online] 28.1.2011 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <http://www.entsog.eu/public/uploads/files/publications/TYNDP/2012/TYNDP_AnnexB_CountryProfiles_110216_Final_.pdf>

European External Action Service. *Treaties Office Database WE* [online] poslední revize 31.3.2011 [cit.2015-12-03] Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=3421>>

Eurostat (Evropská komise). *Energy Data Database* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/database>>

Evropská komise. *Communication: European Energy Security Strategy (COM(2014) 330 final)* [online]. 28.5.2014 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014DC0330>>

Evropská Komise. *Internal energy market: Commission refers Bulgaria, Estonia and the United Kingdom to Court for failing to fully transpose EU rules.* [online] poslední revize 24.1.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-42_en.htm>

Evropská komise. *Communication: Energy Union Package, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy (COM(2015) 80 final)* [online]. 25.2.2015 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN>>

Evropská komise. *Communication: Investment projects in energy infrastructure (SWD(2012)367)* [online]. 15.11.2012 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0367:FIN:EN:PDF>>

Evropská Komise. *Antitrust: Commission opens proceedings against Gazprom.* [online] poslední revize 4.9.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-937_en.htm?locale=en>

Evropská komise. *Questions and Answers on the third legislative package for an internal EU gas and electricity market* [online] poslední revize 2.3.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-125_en.htm?locale=en>

Evropská komise. *Commission staff working document: In-depth study of European Energy Security (SWD(2014) 330 final/3)* [online] poslední revize 2.7.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy/energy-security-strategy>>

Evropská komise. *Communication: European Energy Security Strategy (COM(2014) 330final)* [online] poslední revize 28.5.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/european-energy-security-strategy.pdf>>

Evropská komise. *First guidelines for a Community energy policy. Memorandum presented by the Commission to the Council. (COM (68) 1040 final)* [online] 18.12.1968 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/5134/>>

Evropská komise. *Completing the Internal Market. White Paper from the Commission to the European Council (COM (85) 310 final)* [online] 14.6. 1985 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/1113/>>

Evropská komise. *Energy and Environment, Overview WE* [online] poslední revize 16.4.2012 [cit.2015-11-03] Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/overview_en.html>

Evropská komise. *Questions and Answers on the third legislative package for an internal EU gas and electricity market* [online] poslední revize 2.3.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z:

<http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-125_en.htm?locale=en>

Evropská komise. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech transevropské energetické infrastruktury a o zrušení rozhodnutí č. 1364/2006/ES (KOM(2011) 658,)* [online] poslední revize 19.10.2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282011%290658_/com_com%282011%290658_cs.pdf>

Evropská komise. *Proposal for a Directive of the European parliament and of the Council amending Directive 2003/55/EC concerning common rules for the internal market in natural gas (COM(2007)529)* [online] poslední revize 19.9.2007 [cit. 2015-04-05] Dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0529:FIN:EN:PDF>>

Evropská komise. *DG Competition Report on Energy Sector Inquiry (SEC(2006)1724)* [online] poslední revize 10.1.2007 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <

http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf>

Evropská komise. *GREEN PAPER: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy (COM(2006) 105 final)* [online] poslední revize 8.3.2006 [cit. 2015-03-05]

Dostupné z: <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf>

Evropská komise. *Sdělení Komise: Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi KOM(2011) 539* [online]. 7.9.2011 [cit. 13.10.2013] Dostupné z:

<<http://ies.cass.cn/Article/UploadFiles/201109/2011091910213562.pdf>>

Evropská komise. *Sdělení Komise: Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi KOM(2011) 539* [online]. 7.9.2011 [cit. 2015-03-13] Dostupné z:

<<http://ies.cass.cn/Article/UploadFiles/201109/2011091910213562.pdf>>

Evropská komise. *Communication: Preparedness for a possible disruption of supplies from the East during the fall and winter of 2014/2015 (COM(2014) 654 final)* [online]. 7.9.2011 [cit. 13.10.2013] Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-654-EN-F1-1.Pdf>>

Evropská komise. *Internal energy market: Commission refers Bulgaria, Estonia and the United Kingdom to Court for failing to fully transpose EU rules* [online] poslední revize

24.1.2013 [cit. 2015-02-01] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-42_en.htm>

Evropská komise. *Findings and recommendations related to Bulgarian energy policy* [online] poslední revize 2013 [cit. 2015-01-01] Dostupné z: <[http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/findings_and_recommendations\(1\).pdf](http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/findings_and_recommendations(1).pdf)>

Evropská komise. *Communication: Enforcement of the Third Internal Energy Market Package (SWD(2014) 315 final)* [online]. 13.10.2014 [cit. 2015-01-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_iem_communication_annex6.pdf> Enforcement of third energy package>

Evropská komise. *Commission staff working document: Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU (SWD(2014) 325 final)* [online]. 16.10.2014 [cit. 2015-01-02] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_energystresstests_securityofgasupplyregulation_report.pdf>

Evropská komise. *Gas interconnection Romania–Bulgaria* [online]. 10.2013 [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/eepr/projects/files/gas-interconnections-and-reverse-flow/romania-bulgaria-ro-bg_en.pdf>

Evropská komise. *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-Energy as of 21 November 2014* [online]. 21.11.2014 [cit. 2014-12-02] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20141121_cef_energy_lists.pdf>

Evropská komise. *Commission staff working document: Data on the budgetary and technical implementation of the European energy Programme for Recovery (SWD(2013) 458 final)* [online] poslední revize 18.11.2013 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/swd_2013_458.pdf>

Evropská komise. *Project of Common Interest/Cluster of PCIs* [online] poslední revize 9.1.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2013_pci_projects_country.pdf>

Evropská komise. *EIB supports the construction of LNG terminal in Lithuania* [online] poslední revize 9.7.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_BEI-13-104_en.htm>,

Evropská komise. *Commission staff working document: Report on the findings of the Baltics and Finland Focus Group (SWD(2014) 322 final)* [online] poslední revize 16.10.2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0322&from=en>>, s.3

Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets.* [online] Volume 4-5, Issue 4-1, [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/qregam_2011_quarter4_2012_quarter1.pdf>

Evropská komise, DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets.* [online] Volume 5, issue 4, Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/energy/en/statistics/market-analysis>>

Evropská komise. DG Energy. *Quarterly Report on European Gas Markets.* [online] Volume 6, no. 3 & 4 a Volume 7, no. 1 & 2. Dostupné z: <<https://ec.europa.eu/energy/en/statistics/market-analysis>>

Evropská unie. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie [online] poslední revize 26.10.2012 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:CS:PDF>>

Evropská unie. Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění) [online] poslední revize 26.10.2012 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>>

Evropský parlament a Rada EU. *Narizení 2009/663/ES o zavedení programu na podporu hospodářského oživení prostřednictvím finanční pomoci Společenství pro projekty v oblasti energetiky.* [online]. 13.7.2009 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?qid=1428226875202&uri=CELEX:32009R0663>>

Evropský parlament a Rada EU. *Narizení 2013/1316/EU, kterým se vytváří Nástroj pro propojení Evropy.* [online]. 11.12.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R1316>>

Evropský parlament a Rada EU. *Narizení (EU) č. 994/2010 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení směrnice Rady 2004/67/ES.* [online].

20.10.2010 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <http://www.eru.cz/documents/10540/475996/nariz994_2010_cz.pdf/0d8bcf5e-f44d-48e2-aced-f57897f99472>, recitál. 49

European Parliament. *Joint motion for a resolution of 18 September 2014 on the situation in Ukraine and the state of play of EU-Russia relations (2014/2841(RSP))* [online]. 18.9.2014

[cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P8-RC-2014-0118+0+DOC+XML+V0//EN>>

Judikatura Soudního dvora EU

Case 22/70 *Commission v Council (AETR)* [1971] ECR 263, bod, 15,
Joined Cases 3, 4 and 6/76 *Kramer* [1976] ECR 1279,
Case 27/76 *United Brands v Commission* [1978] ECR 207
Case 85/76, *Hoffmann-La Roche* [1979] ECR I-1979
Opinion 2/91 *ILO* [1993] ECR I-1061,
Case T-83/91 *Tetra Pak International SA v EC Commission* [1994] ECR II-755
Case C- 70/93 *Bayerische Motorwerke AG v ALD Autoleasing D GmbH* [1995] ECR I-3439
Opinion 1/94 *WTO* [1994] ECR I-5267,
Case C-467/98 *Commission v Denmark (Open Skies)* [2002] ECR-9519,
Opinion 1/03 *Lugano Convention* [2006] ECR I-1145
Case **C-253/13** European Commission v Republic of Bulgaria, Action brought on 7 May 2013
[online] Dostupné z:
<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=2009%252F73%252FEC&docid=138424&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=357894#ctx1>>
Stanovisko generálního advokáta Niila JÄÄSKINENA přednesené dne 18. prosince 2014
ve Věci **C-409/13** Rada Evropské unie Proti Evropské komisi

Primární zdroje - dokumenty z úrovně členských států

AB LIETUVOS DUJOS. *Annual report 2013* [online] poslední revize 30.4.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.dujos.lt/index.php/investors-relations/annual-reports/1098>>
ERÚ. The Czech Republic's National Report on the Electricity and Gas Industries for 2006, [online] poslední revize 07.2007 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.eru.cz/documents/10540/488714/NZaj2006.pdf/14885ab4-6ca1-4861-aae5-de796356c70b>>

Ministry of Economy and Energy BG. *Energy Strategy of the Republic of Bulgaria till 2020* [online] 1.6.2011 [cit. 2015-03-13] Dostupné z:

<http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/23_energy_strategy2020%D0%95ng_.pdf>

Ministry of Economy and Energy BG. Bulgaria's national security strategy. [online] poslední revize 25.01.2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z:

<<http://old1.mee.government.bg/en/themes/bulgaria-s-national-security-strategy-904-300.html>>

Ministry of Energy LT. *National Energy Independence Strategy of the Republic of Lithuania* [online] 26.6.2012 [cit. 2015-01-12] Dostupné z:

<http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Energy_policies_and_legislation/Lithuania_2012_National_Energy_Independence_Strategy_ENG.pdf>

Ministry of Energy LT. *Strateginis Planavimas.* [online] 2014 [cit. 2014-11.12] Dostupné z:

<http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/Pirm_rezultatai_lansktinukas1.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Plán preventivních opatření nezbytných k odstranění nebo ke zmírnění zjištěných rizik pro zajištění dodávek zemního plynu v České republice* [online] poslední revize 30.11.2012 [cit. 2015-01-05] Dostupné z:

<<download.mpo.cz/get/47643/53763/595169/priloha002.docx>>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Státní energetická koncepce České republiky* [online] poslední revize 10.3.2004 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.cne.cz/energeticke-sluzby-1/statni-energeticka-koncepce-cr/>>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Východiska ke koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky* [online] poslední revize 26.10.2011 [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <<http://www.mpo.cz/dokument91585.html>>

NET4GAS. *Desetiletý plán rozvoje soustavy v České republice* [online] poslední revize 9.7.2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z:

<http://www.net4gas.cz/cs/media/provoznidata/2012_07_09_nTYNDP.pdf?jis=20120911165958>

NET4GAS. *Výroční zpráva 2013.* [online] poslední revize 4.3.2014 [cit. 2015-04-13]

Dostupné z:

<http://www.NET4GAS.cz/cs/media/N4G_Vyrocní_zprava_2013.pdf?jis=20140918102845>

Parlament ČR. Zákon č. 211/2011 ze dne 9. června 2011, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

State Energy and Water Regulatory Commission Bulgaria. *Annual Report to the European Commission* [online] 7.2012 [cit. 2015-04-05] Dostupné z:

<http://www.dker.bg/PDOCS/report_EC_2012.pdf>

The Republic of Bulgaria, *Preventive action plan.* [online] [cit. 2015-04-05] Dostupné z:

<http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/preventive_action_plan_bg_en.pdf>

Vláda České republiky. *Zpráva Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu* [online] poslední revize 30.9.2008 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <[http://www.vlada.cz/assets/media-](http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Pracovni-verze-k-oponenture.pdf)

[centrum/aktualne/Pracovni-verze-k-oponenture.pdf](http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Pracovni-verze-k-oponenture.pdf)>

Vláda České republiky. Pracovní program českého předsednictví, Evropa bez bariér [online] poslední revize 1.1.2009 [cit. 2014-12-05] Dostupné z:

<http://www.euroskop.cz/gallery/38/11622pracovni_program_ceskeho_predsednictvi_evropa_bez_barier.pdf>

Sekundární zdroje - knihy, odborné články a publikace

BALMACEDA, Margarita M., Corruption, Intermediary Companies, and Energy Security Lithuania's Lessons for Central and Eastern Europe. *Problems of Post-Communism*, 2008. vol. 55, no. 4.

BARYSCH, Katinka. Should the Nabucco pipeline project be shelved? [online] *Centre for European Reform*, poslední revize 5.5.2010 [cit. 2015-04-01] Dostupné z:

<<http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2010/should-nabucco-pipeline-project-be-shelved>>

BAUER, Michael W., Diffuse anxieties, deprived entrepreneurs: Commission reform and middle management, *Journal of European Public Policy*, 2008, vol.15, no. 5.

BEDNÁŘ, M., *Abusive Practices on the Upstream Gas Markets of Central and Eastern Europe: Does the EU Competition Law Lack Teeth?*, Leiden. 2014. 52 s. Diplomová práce na Právnické fakultě Univerzity v Leidenu. Vedoucí diplomové práce Dr. Pieter van Cleynenbreugel.

BOUSSENA, Sadek, and LOCATELLI, Catherine. Energy institutional and organizational changes in EU and Russia: Revisiting "gas relations" *Energy Policy*, 2013, vol. 55.

BRAUN, Jan F. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules: Between a new policy and business as usual [online] *CEPS*, poslední revize 24.2.2011 [cit. 2015-04-01] Dostupné z: <<http://www.ceps.eu/publications/eu-energy-policy-under-treaty-lisbon-rules-between-new-policy-and-business-usual>>

BRYZA, Matthew. and TUOHY, Emmet. Connecting the Baltic States to Europe's Gas Market [online] *The International Center for Defence Studies*, poslední revize 31.3.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z:<http://www.jamestown.org/fileadmin/JamestownContent/Bryza__Tuohy_-_Connecting_the_Baltic_States_to_Europe_s_Gas_Market_01.pdf>

BUCHAN, David. Expanding the European dimension in Energy Policy: The Commission's latest initiatives. [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, poslední revize 28.10.2011 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.oxfordenergy.org/2011/10/expanding-the-european-dimension-in-energy-policy-the-commission%E2%80%99s-latest-initiatives/>>

BUCHAN, David. Europe's energy security – caught between short-term needs and long-term goals Europe's energy security - caught between short-term needs and long-term goals [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, poslední revize 14.7.2014 [cit. 2015-03-05] Dostupné z:<<http://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2014/07/Europes-energy-security-caught-between-short-term-needs-and-long-term-goals.pdf>>

CRAIG, Paul. The Treaty of Lisbon, process, architecture and substance. *European Law Review*. 2008 vol. 33. no 2.

CRAIG, Paul and DE BÚRCA, Gráinne. *EU law, text, cases and materials*. 5th. ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 1146 s. ISBN 978-0-19-957699-9

DICKEL, Ralph und WESTPHAL, Kirsten. EU-Russland-Gasbeziehungen, Über die Bewältigung von neuen Unsicherheiten und Ungleichgewichten [online] *Stiftung Wissenschaft und Politik*, , poslední revize 30.5.2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://www.swp-berlin.org/de/publikationen/swp-aktuell-de/swp-aktuell-detail/article/eu_russland_gasbeziehungen.html>

ECKSTEIN, Harry. Case Study and Theory in Political Science. In: GREENSTEIN, Fred and POLSBY, Nelson. (eds.). *Handbook of Political Science*. 1st edition. Addison-Wesley Pub. 1975. ISBN 0201026066. s. 79-138

EECKHOUT, Piet. *EU external Relations Law*. 2nd. ed. New York: Oxford University Press, 2011, 644 s. ISBN 978-0-19-960663-4

GRIGAS, Agnia. The Gas Relationship between the Baltic States and Russia: politics and commercial realities [online] *The Oxford Institute for Energy Studies*, , poslední revize

10.10.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z:< <https://www.oxfordenergy.org/2012/10/the-gas-relationship-between-the-baltic-states-and-russia-politics-and-commercial-realities/>>

GRIMM, Heike. Entrepreneur – Social Entrepreneur – Policy Entrepreneur, Typologische Merkmale und Perspektiven. *Zeitschrift für Politikberatung*, 2011, vol. 3, no. 3-4.

HAGHIGHI, Sanam S., Energy Security and the Division of Competences between the European Community and its Member States. *European Law Journal*, 2008 vol.14 no. 4.

HELM, Dieter. European Energy Policy: Securing Supplies and Meeting the Challenge of Climate Change [online].*New College, Oxford* ,poslední revize 25.10.2005 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <

http://www2.ewea.org/newsletter/Documents/2005/BB_05_10/Policy%20Briefing/Securing_supplies_and_meeting_the_challenges_of_climate_change.pdf/>

HUEBNER, Christian. Accelerated “Energy transition” in Germany after Fukushima: An Overview of the German “Energiewende, [online] *Facts & Findings, Konrad-Adenauer-Stiftung*. 2013. no. 103 10.10.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z:<

http://www.kas.de/wf/doc/kas_31227-544-2-30.pdf?131022153357>

KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. In: DRULÁK, Petr (eds.) *Jak zkoumat politiku : kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 255. ISBN 978-80-7367-385-7. s. 62–91.

JANČUŠKA, M. Implementace Třetího energetického balíčku do právního řádu České republiky.Praha, 2012. 85 s. Diplomová práce na Právnické fakulte Univerzity Karlovy na katedře práva životního prostředí. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc

KAARE, Kati Kõrbe, KOUPEL, Ott and LEPPIMAN, Ando. The Eastern Baltic LNG terminal as a prospect to improve security of regional gas supply [online] *Proceedings of the 2013 International Conference on Environment, Energy, Ecosystems and Development*, poslední revize 2013 [cit. 2015-02-04] Dostupné z:<

<http://www.europment.org/library/2013/venice/bypaper/EEEAD/EEEAD-22.pdf>>,s.163

KANAPINSKAS, Virginijus a URMONAS,Algimantas. Changes of Legal Regulation on Natural Gas Market in the Context of the Third European Union Energy Package, *Jurisprudence*, 201 vol.18 no. 1.

KINGDON, John W. *Agendas, alternatives and public policies* [2.vyd.]. 2nd ed. New York: Harper Collins, 1995, 253 s. ISBN 0-673-52389-6.

KRATOCHVÍL, Petr. Rusko v české zahraniční politice. In *Česká zahraniční politika v roce 2007*. 1.vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. Kapitola 10.

LEAL-ARCAS, Rafael and FILIS, Andrew. Conceptualizing EU Energy Security through and EU Constitutional Law Perspective. *Fordham International Law Journal*. 2013 vol 36, s.1224-1300.

LEONARD, Mark, and POPESCU, Nicu. A Power Audit of EU-Russia Relations. [online] *European Council of Foreign*, poslední revize. 7.11.2007 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.ecfr.eu/publications/summary/a_power_audit_of_eu_russia_relations>

MAIGRLE, Merle. Energy Security Concerns of the Baltic States [online] *The International Center for Defence Studies*, poslední revize 3.2010 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <http://www.icds.ee/fileadmin/media/icds.ee/failid/Merle_MaigreEnergy_Security_Concerns_of_the_Baltic_States.pdf>

MAJONE, Giandomenico. *Regulating Europe London* . 1 vyd. New York: Routledge, 1996, 315 s. ISBN 0-415-14295-4.

MALTBY, Tomas. European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism. *Energy Policy*, 2013. vol. 55.

MANIOKAS, Klaudijus. Conditionality and compliance in Lithuania: the case of the best performer. In: SCHIMMELFENNIG, Frank and TRAUNER, Florian (eds): *Post-accession compliance in the EU's new member states, European Integration online Papers (EIOP)* [online] 2009. Vol. 13, no. 20, Dostupné z: <<http://eiop.or.at/eiop/texte/2009-020a.htm>>

MAYER, Sebastian. Path dependence and Commission activism in the evolution of the European Union's external energy policy. *Journal of International Relations and Development*, 2008. vol. 11.

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU [online] poslední revize 20.12.2012 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.mzv.cz/file/652093/>>

NOËL, Pierre. Beyond dependence: How to deal with Russian gas.[online] *European Council of Foreign*, poslední revize. 7.11.2008 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR-09-BEYOND_DEPENDENCE-HOW_TO_DEAL_WITH_RUSSIAN_GAS.pdf>

POLANECKÝ, Karel a HAVERKAMP, Jan. Energy of the Future? Nuclear energy in Central and Eastern Europe, [online] *Heinrich Böll Stiftung Prague*, poslední revize 2011 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <http://cz.boell.org/sites/default/files/energy_of_the_future.pdf>

PUTIN, Vladimir. Mineral and raw material resources and the development strategy for the Russian Economy Saint Petersburg, 1999. Ph.D. Dissertation, the Saint Petersburg Mining

Institute. Supervised by rector Vladimir Litvinenko (Translated by Thomas Fennell, 2008),
Dostupné z: <<http://www.docstoc.com/docs/1064312/Putins-Thesis>>

RILEY, Alan. Commission v. Gazprom: The antitrust clash of the decade? [online] *Centre for European policy studies*, poslední revize 31.10.2012 [cit. 2015-02-01] Dostupné z: <<http://www.ceps.eu/publications/commission-v-gazprom-antitrust-clash-decade>>

SELCK, Torsten J. and KAEDING, Michael. Divergent Interests and Different Success Rates: France, Germany, Italy, and the United Kingdom in EU Legislative Negotiations, *French Politics*, 2004, vol.2.

SMITH STEGEN, Karen. Deconstructing the “energy weapon”: Russia’s threat to Europe as case study. *Energy Policy*, 2011. vol. 39.

STEFANOV, Ruslan and TSANOV, Martin. Bulgarian Energy Policy [online] *Aspen Review Central Europe*, 2014, vol.4. [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://www.aspeninstitute.cz/en/news/bulgarian-energy-policy/>>

TICHÝ, Lukáš a BINHACK, Petr. Česká debata o vnější dimenzi energetické bezpečnosti a národní zájem. *Středoevropské politické studie*, 2012 vol. XIV, no. 1.

TICHÝ, Lukáš. Problematika vzájemné závislosti v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací a působení Evropské unie 2011. *Středoevropské politické studie*, 2010 vol. XII, no 2-3,

WENDON, Bryan. The Commission as image-venue entrepreneur in EU social policy. *Journal of European Public Policy*, 1998. vol. 5, no. 2.

WILSON, John Q. *The Politics of Regulation*, 1st. ed., Basic Books, 1980, s. 366-372, ISBN:0465059686

Ostatní internetové zdroje:

AMBER GRID. Gas Transmission system in Lithuania[online] poslední revize 1.12.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/gas-transmission-system-in-Lithuania>>

AMBER GRID. Gas transmission systém development plan [online] poslední revize 21.11.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/dvelopment-of-the-transmission-system/the-Jurbarkas-Klaipeda-gas-transmission-pipeline>>

AMBER GRID. The First Cargo of Gas Pipes Intended for the Construction of Gas Pipeline Klaipėda [online] poslední revize 16.10.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z:

<<http://www.ambergrid.lt/en/news/pressrelease/thefirstcargoofgaspipesintendedfortheconstructionofgaspipelineklaipedakursenaideliveredtolithuaniabysea>>

AMBER GRID. The gas interconnection Poland-Lithuania [online] poslední revize 3.2.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <[https://www.ambergrid.lt/en/transmission-](https://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/dvelopment-of-the-transmission-system/the-gas-interconnection-Poland-Lithuania)

[system/dvelopment-of-the-transmission-system/the-gas-interconnection-Poland-Lithuania](https://www.ambergrid.lt/en/transmission-system/dvelopment-of-the-transmission-system/the-gas-interconnection-Poland-Lithuania)>

AMBER GRID. Capacity enhancement of Klaipėda-Kiemėnai pipeline [online] poslední revize 13.2.2015 [cit. 2015-04-01] Dostupné z: <<http://www.ambergrid.lt/en/enhancement-of-capacity>>

Američané požádali vládu o protiraketový radar v Česku [online] *iDNES.cz*, poslední revize 20.1.2007 [cit. 2015-01-13] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/americane-pozadali-vladu-o-protiraketovy-radar-v-cesku-pg4-/domaci.aspx?c=A070120_105800_domaci_klu>

Biomasa spasí zemědělce[online] *EURO*, poslední revize 20.11.2006 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://www.alexandrondra.cz/biomasa-spasi-zemedelce>>

BRADLEY, Bryan. Latvian BMGS Gets Deal to Build Jetty for Lithuania LNG Terminal [online] *BloombergBusiness*, poslední revize 19.3.2013 [cit. 2015-04-05] Dostupné z:<<http://www.bloomberg.com/news/2013-03-19/latvian-bmgs-gets-deal-to-build-jetty-for-lithuania-lng-terminal.html>>

Bulgaria's Gas Links with Turkey, Serbia and Greece 3 to 5 Years Delayed [online] *Novinite.com*, poslední revize 7.10.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.novinite.com/articles/163922/Bulgaria's+Gas+Links+with+Turkey,+Serbia+and+Greece+3+to+5+Years+Delayed>>

Center for the Study of Democracy. *Energy Sector Governance and Energy (In)security in Bulgaria* [online] poslední revize 2014 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.csd.bg/artShow.php?id=16984>>

Center for the Study of Democracy. Bulgaria's energy security risk index [online] *Policy Brief No. 40*, poslední revize září 2013 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.csd.bg/artShow.php?id=16634>>

Česko dostává jen čtvrtinu ruského plynu, Slovensko hlásí stav nouze [online] *iDNES.cz*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/cesko-dostava-jen-ctvrtinu-ruskeho-plynu-slovensko-hlasi-stav-nouze-123-/ekonomika.aspx?c=A090106_112222_ekonomika_pin>

DENKOVÁ, Adéla. Energetická Unie: Co přijde ještě letos? [online] *Euractiv*, poslední revize 25.2.2015 [cit. 2015-02-28] Dostupné z:

<<http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/energeticka-unie-co-prijde-jeste-letos-vybirame-10-bodu-012487>>

EHL, Martin. Why Gazprom Isn't Looking Forward to 2014 [online] *Transitions Online: Regional Intelligence*, [online] poslední revize 12.9.2012. Dostupné z:

<<http://www.tol.org/client/article/23363-why-gazprom-isnt-looking-forward-to-2014.html>>

GOTEV, Georgi. Van Rompuy tables €950-billion budget proposal. [online] *Euractiv*, poslední revize 15.11.2012 [cit. 2015-01-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/euro-finance/van-rompuy-tables-950-budget-pro-news-516056>>

GRIGAS, Agnia. Lithuania's gas security: Risks and opportunities [online] *DELFI*, poslední revize 22.8.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuanias-gas-security-risks-and-opportunities.d?id=65622992>>

Floating LNG terminal "Independence" sails into Klaipėda [online] *DELFI*, poslední revize 27.10.2014 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/floating-lng-terminal-independence-sails-into-klaipeda.d?id=66226156->>>

Klaipėda's LNG terminal: a game changer now [online] *Euractiv.com*, poslední revize 6.1.2009 [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/sections/energy/klaipedas-lng-terminal-game-changer-308613>>

Konec arbitráže. Gazprom vrátí RWE jen část peněz [online] *Aktuálně.cz*, poslední revize 28.6.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/konec-arbitraz-e-gazprom-vrati-rwe-jen-cast-penez/r~i:article:783813/>>>

LIETUVOS DUJOS. The Project for the Enhancement of the Capacity of the Gas Interconnection between Latvia and Lithuania has been successfully implemented 7 months ahead of deadline [online] poslední revize 20.6.2013 [cit. 2015-01-05] Dostupné z:<<http://www.dujos.lt/index.php/media-service/press-releases/the-project-for-the-enhancement-of-the-capacity-of-the-gas-interconnection-between-latvia-and-lithuania-has-been-successfully-implemented-7-months-ahead-of-deadline/47607>>

Lithuania and Poland welcome the EU Eastern partnership initiative [online] *European Dialogue*, [cit. 2015-01-13] Dostupné z: <<http://eurodialogue.eu/Lithuania-and-Poland-welcome-the-EU-Eastern-Partnership-Initiative>>

Lithuania's LNG terminal officially launches operations [online] *DELFI*, poslední revize 22.8.2014 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuanias-lng-terminal-officially-launches->>>

Lithuania signs 5-year LNG supply deal with Statoil [online] *DELFI*, poslední revize 27.10.2014 [cit. 2015-01-05] Dostupné z: <<http://en.delfi.lt/lithuania/energy/lithuania-signs-5-year-lng-supply-deal-with-statoil.d?id=65614340>>

LUKÁČ, Petr. Gazela je jedním z posledních plynovodů, které platí firma. Je to příliš riskantní. [online] *Ihned.cz*, poslední revize 14.1.2013 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <<http://archiv.ihned.cz/c1-59115880-gazela-je-jednim-z-poslednich-plynovodu-ktere-plati-firma-je-to-prilis-riskantni>>

Na Česko zaměříme rakety, hrozí Moskva [online] *Novinky.cz*, poslední revize 19.1.2007 [cit. 2015-01-12] Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/109718-na-cesko-zamerime-rakety-hrozi-moskva.html>>

NET4GAS. *Česko-polský propojovací plynovod (STORK)* [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/cesko-polsky-propoj/>>

NET4GAS. *Zpětný tok Západ-východ* [online] poslední revize 2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/zpetny-tok-zapad-vychod/>>

NET4GAS. *Česko-polské propojení* [online] poslední revize 2012 [cit. 2015-02-05] Dostupné z: <<http://www.NET4GAS.cz/cs/1710/>>

NORMAN, Laurance. EU Tells Bulgaria to Stop Work on Gazprom's South Stream Project [online] *The Wall Street Journal*, poslední revize 3.6.2014 [cit. 2015-03-05] Dostupné z: <<http://online.wsj.com/articles/eu-tells-bulgaria-to-stop-work-on-gazproms-South-stream-project-1401811829>>

PANÁK, Antonín. Implementace tzv. třetího energetického balíčku [online] [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <www.uohs.cz/download/Konference_a_seminare/.../Antonin_Panak.ppt>

PORTUŽÁK, Roman. Vliv energetické legislativy EU na stávající a budoucí energetickou legislativu ČR [online] poslední revize 28.1.2010 [cit.2015-1-03] Dostupné z: <www.done.cz/?download=_/konference5-obsah/portuzak.ppt>

Projev Mirka Topolánka na summitu Nabucco. [online] *EU2009.cz*, poslední revize 16.8.2011 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/speeches-interviews/projev-mirka-topolanka-na-summitu-nabucco-7777/>>

PÖYRY. Liberalization of the Estonian gas market, A report to Elering AS [online] poslední revize 10.2011, [cit. 2015-02-04] Dostupné z: <http://www.poyry.com/sites/default/files/573_estonian_liberalisation_v1_0.pdf>,s.56

Putin's Prepared Remarks at 43rd Munich Conference on Security Policy [online] *The Washington post.*, poslední revize 12.2.2007 [cit. 2015-01-1] Dostupné z:

<<http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html>>

SCHOLZ, Petr. *Ochrana práv spotřebitelů v energetických odvětvích* [online] poslední revize 5.2.2013 [cit. 2015-2-05] Dostupné z: <www.eru.cz/.../scholz_petr.ppt/da223872-1aaf-4152-9f7f-33f7a21c4f73>

South Stream bilateral deals breach EU law, Commission says [online] *Euractiv.com*, poslední revize 5.12.2013 [cit. 2015-04-13] Dostupné z:

<<http://www.euractiv.com/energy/commission-south-stream-agreemen-news-532120>>

TRANSNAS, Active transit network [online] poslední revize 5.4.2015 [cit. 2015-04-05]

Dostupné z: <http://transgaz.ro/en/activ_tranzit.php>

U.S. Energy Information Administration. *16% of natural gas consumed in Europe flows through Ukraine* [online] poslední revize 16.03.2014 [cit. 2015-02-13] Dostupné z:

<<http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=15411>>

Ukraine police disperse EU-deal protesters [online] *BBC News*, poslední revize 30.11.2013 Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-europe-25164990>>,

We'd expect Bulgaria to suspend construction South stream gas pipeline, Commission says. [online] *Euractiv.com*, poslední revize 21.8.2014 [cit. 2015-04-13] Dostupné z:

<<http://www.euractiv.com/video/wed-expect-bulgaria-suspend-construction-South-stream-gas-pipeline-commission-says-307897>>

Václav Bartuška - velvyslanec České republiky pro energetickou bezpečnost [online]

Český rozhlas, poslední revize 13.3.2008 [cit. 2015-04-13] Dostupné

z:<http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publicistika/_zprava/434047>

Václav Bartuška: Rusové nám vlastně dělají dobrou službu. [online] *Ihned.cz*, poslední revize 6.11.2009 [cit. 2014-12-05] Dostupné z: <<http://archiv.ihned.cz/c1-38964240-vaclav-bartuska-rusove-nam-vlastne-delaji-dobrou-sluzbu>>

World Nuclear Association. *Nuclear Power in Lithuania.* [online] poslední revize 1.2.2015 [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <<http://world-nuclear.org/info/Country-Profiles/Countries-G-N/Lithuania/>>

ZELENKA, Petr. *Je konflikt na Ukrajině „hybridní válkou“?* [online] poslední revize 06.11.2014 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <<http://www.iir.cz/en/article/je-konflikt-na-ukrajine-hybridni-valkou>>,

ZAPLATÍLEK, Jan. Přípravenost České republiky i Evropy na možnost plynárenské krize v důsledku situace na Ukrajině [online] poslední revize 11.11.2014 [cit.2015-1-05] Dostupné z:

<http://www.top-expo.cz/domain/top-expo/files/tee/tee-2014/prezentace/zaplatilek_jan.pdf>

Informační rozhovory

Rozhovor s úředníkem MMR, Praha 12.9.2014

Rozhovor s vedoucím úředníkem MPO, Praha 10.2.2015

Rozhovor s vedoucím úředníkem MPO, Praha, 12.2.2015

E-mailové korespondence s Polinou Palievou (European and Regional Cooperation in the Energy Sector Directorate. Ministry of Economy and Energy BG), Sofie, 13.1.2015

E-mailové konverzace s tiskovým mluvčím RWE, M. Chalupským, Praha, 28.2.2015